

7/8

2010
ročník 62
60 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

- OBSAH**
- 243** _____ **Když se knihovna chce ptát svých čtenářů** ▶ Pavel Černý, Roman Šantora
- 248** _____ **ROZHOVOR s Mgr. Pavlem Hazukou, generálním ředitelem NK ČR O revitalizaci Klementina a dostavbě Centrálního depozitáře v Hostivaři** ▶ Ladislav Kurka, Lenka Šimková, Olga Vašková
- 254** _____ **Knihy jako umělecká díla** ▶ Jana Jůzová
- 257** _____ **Představujeme Ateliér restaurování a konzervace papíru, knižní vazby a dokumentů** ▶ Radomír Slovík
- 260** _____ **ROVNÝ PŘÍSTUP Projekt Blind Friendly Web – přístupnost webu opravdu pro každého** ▶ Radek Pavlíček
- 266** _____ **Projekty pro návštěvníky knihoven od správce české národní domény** ▶ Vilém Sládek
- 270** _____ **Informační vzdělávání ve veřejných knihovnách – nové vize a úkoly** ▶ Jana Nejezchlebová
- 274** _____ **PO KOM SE JMENUJE? Městská knihovna Ervína Špindlera v Roudnici nad Labem** ▶ Lenka Ječná
- 277** _____ **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH Anketa hodnotících komisařů v krajském kole soutěže Vesnice roku**
- 279** _____ **Historie a vývoj antikvariátu v českých zemích – 1.** ▶ Jan Schick
- 285** _____ **JAK NA TO: Zákoník je také kniha Povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele při používání služebního vozidla** ▶ Kateřina Slušná, Nelly Pelc Vostrá
- 286** _____ **Putování s Karlem Čapkem do polského Opole** ▶ Jiří Mika
- 288** _____ **Knihovnická profese v českém hraném filmu** ▶ Václav Stůj
- 292** _____ **Z KNIHOVEN**
- 296** _____ **ZUZANA HELINSKY ODPOVÍDÁ (NEJEN) ZE ŠVÉDSKA**
- 297** _____ **ZE SVĚTA**
- 299** _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**
- _____ **PŘEDSTAVUJEME SVÉ LOGO**
Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485 ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně),

Mgr. Gabriela Jarkulišová, PhDr. Ladislav Kurka,

Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,

PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá

redakce časopisu ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Klementinum 190, 110 00 Praha 1, tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz,

http://ctenar.svkkl.cz

Rozšiřují též společnost holdingu PNS a.s. – drobný prodej;

MONITOR CZ, s.r.o.; SUWECO CZ s.r.o.;

B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní

přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r.o.,

Hattalova č. 12, 831 03 Bratislava, tel.: +421 244 453 711

e-mail: lkperm@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 EUR, roční předplatné 22,572 EUR

(dvojčíslu 2,656 EUR); cena jednoho čísla 40 Kč,

roční předplatné 460 Kč (dvojčíslu 60 Kč)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR

Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované

materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 13. 7. 2010

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ▶ When a library wants to ask its readers *Pavel Černý, Roman Šantora* |243
- ▶ INTERVIEW with Mgr. Pavel Hazuka, General Director of the Czech National Library *Ladislav Kurka, Lenka Šimková, Olga Vašková* |248
- ▶ Books as works of art *Jana Jůzová* |254
- ▶ Presenting the studio for paper restoration and conservation, book binding and documents *Radomír Slovík* |257
- ▶ EQUAL ACCESS: Blind Friendly Web Project – web access truly for all *Radek Pavlíček* |260
- ▶ Projects for library visitors from the Czech national domain administrator *Vilém Sládek* |266
- ▶ Information training in public libraries – new visions and tasks *Jana Nejezchlebová* |270
- ▶ NAMED AFTER WHOM? Ervin Špindler Municipal Library in Roudnice nad Labem *Lenka Ječná* |274
- ▶ LIBRARIES IN SMALL VILLAGES: Questionnaire for Village of the Year competition regional round assessors |277
- ▶ The history and development of antiquarian bookshops in the Czech lands – 1 *Jan Schick* |279
- ▶ HOW TO: Statutes are books too – Employers' and employees' obligations when using company vehicles *Kateřina Slušná, Nelly Pelc Ostrá* |285
- ▶ Alongside Karel Čapek to Opole in Poland *Jiří Mika* |286
- ▶ Librarians portrayed in Czech-language films *Václav Stůj* |288
- ▶ From the libraries |292
- ▶ Regular features
- ▶ PRESENTING OUR LOGO: The František Bartoš Regional Library in Zlín *Zdeňka Friedlová, Pavla Gajdošíková*

AUS DEM INHALT

- ▶ Wenn die Bibliothek ihrer Leser fragen will *Pavel Černý, Roman Šantora* |243
- ▶ GESPRÄCH mit Mgr. Pavel Hazuka, Generaldirektor der Nationalbibliothek Tschechischer Republik *Ladislav Kurka, Lenka Šimková, Olga Vašková* |248
- ▶ Bücher als Kunstwerke *Jana Jůzová* |254
- ▶ Wir stellen das Atelier der Papierwiederherstellung und -konservierung, der Bücherbindung und der Dokumente dar *Radomír Slovík* |257
- ▶ DIREKTER ZUTRITT: Projekt Blind Friendly Web – Webzugänglichkeit tatsächlich für jeden *Radek Pavlíček* |260
- ▶ Projekte für die Besucher der Bibliotheken vom Verwalter der tschechischen Nationaldomäne *Vilém Sládek* |266
- ▶ Informationsbildung in den öffentlichen Bibliotheken – neue Visionen und Aufgaben *Jana Nejezchlebová* |270
- ▶ NACH WEM WIRD SIE GENANNT? Ervin Špindler's Stadtbibliothek in Roudnice nad Labem *Lenka Ječná* |274
- ▶ DEN BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFERN: Umfrage der bewertenden Kommissare in der Kreisrunde des Wettbewerbs „Dorf des Jahres“ |277
- ▶ Historie und Entwicklung des Antiquariats in tschechischen Ländern – 1 *Jan Schick* |279
- ▶ WIE DARAUFG: Gesetzbuch ist auch ein Buch – Pflichten des Arbeitnehmers und – gebers bei der Anwendung des Dienstfahrzeuges *Kateřina Slušná, Nelly Pelc Ostrá* |285
- ▶ Das Wandern mit Karel Čapek in polnisches Opole *Jiří Mika* |286
- ▶ Bibliotheksprofession im tschechischen Spielfilm *Václav Stůj* |288
- ▶ Aus den Bibliotheken |292
- ▶ Ständige Spalten
- ▶ WIR STELLEN UNSER LOGO DAR: František Bartoš's Kreisbibliothek in Zlín *Zdeňka Friedlová, Pavla Gajdošíková*

Milí čtenáři, milé čtenářky, ještě před prázdninami, 24. června 2010, proběhl ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové seminář nazvaný *Knihovnický tisk*. Redakce Čtenáře přijala pozvání k vystoupení na tomto setkání s velkou radostí a organizátorům akce tímto ještě jednou děkuje.

Jedním z důvodů, proč se redakce časopisů sešla, bylo připomenutí 20. výročí knihovnického zpravodaje *U nás*. Dalším záměrem bylo zamyslet se nad úlohou oborového tisku v oblasti vzdělávání a v neposlední řadě také výměna zkušeností. Nad posledním bodem možná mohli někteří účastníci zaváhat. Co vše vlastně prozradit z „vlastní kuchyně“? A nebude prostředí a atmosféra náhodou příliš konkurenční? Můj názor je, že každý ze zastoupených časopisů má přeci jen svá specifika, která byla jasně deklarována, a tak převládala hlavně inspirace, motivace a chuť k dalšímu setkání.

Moje slova může potvrdit rozhovor s Mgr. Pavlem Hazukou, generálním ředitelem Národní knihovny ČR. Byl totiž připraven společně s „konkurenční“ redakcí Bulletinu SKIP. Vysvětlení, proč se tomu tak stalo, najdete o několik stránek dále. Zaměření otázek jsme zvolili vzhledem k názoru, že je potřeba informovat knihovnickou veřejnost o tom, co je nyní aktuální, a to je revitalizace Klementina a do stavba Centrálního depozitáře v Hostivaři.

Letní dvojčíslo se snažíme vždy připravit tak, aby obsahovalo opravdu „všehochut“ témat. Dva po sobě následující příspěvky jsou proto zaměřeny na knihy jako umělecká díla, dále nabízíme první část materiálu o historii a vývoji antikvariátu v českých zemích či pohled na knihovnickou profesi v českém hraném filmu.

Nedávno zahájená rubrika *Rovný přístup* se tentokrát věnuje tvorbě přístupných webových stránek. Teoretickou část doplnily svými zkušenostmi dvě knihovny, které získaly ocenění v soutěži BIBLIOWEB v kategorii Blind Friendly Web.

Prostor pro nalákání na obsah aktuálního čísla je tímto výčtem již téměř zaplněn, proto vám přeji příjemný zbytek léta a mnoho inspirace z cest, četby či kulturních zážitků, které období dovolených provázejí.

Lenka Šimková

☑ Setkání knihovníků obecních knihoven nazvané **Co venkovské knihovny umějí a mohou VI.** se uskuteční ve dnech **16.–18. 9. 2010** v Pavlovicích u Přerova (Olomoucký kraj). Seminář podporuje vzájemné poznávání, výměnu zkušeností, spolupráci a hledání nových forem činnosti knihoven v malých obcích. Příhlášku je nutné doručit do 20. 8. 2010. Podrobnější informace budou k dispozici na stránkách <http://skip.nkp.cz/>.

☑ Seminář **IVIG 2010** – Informační vzdělávání v teorii a praxi vzdělávacích institucí proběhne **23. 9. 2010** v aule Univerzity Karlovy, Praha 5 – Jinonice. Program je věnován aktivitám podporujícím informační gramotnost na základních, středních a vysokých školách. Je určen knihovníkům i pedagogům všech typů škol, studentům a pracovníkům mimoškolních vzdělávacích institucí. Hlavním tématem v letošním roce budou nové technologie v informačním vzdělávání. Webové stránky semináře jsou <http://www.ivig.cz/seminar.html>.

☑ Svaz knihovníků a informačních pracovníků a Městská knihovna Antonína Marka Turnov (u příležitosti 190. výročí založení) zvou na **Knihovnický happening 2010**, jímž bude zahájen 14. ročník Týdne knihoven. Společné setkání v Turnově je naplánováno na **1. 10. 2010** a jeho motto zní *Knihovna pro všechny*. Podrobné informace naleznou zájemci na adrese <http://www.knihovna.turnov.cz/knihovnický-happening-2010.php>.

NEUŠLO NÁM

▶ Národní knihovna ČR získala v květnu letošního roku podporu z IOP pro projekt **Národní digitální knihovna** v celkové výši 255 milionů korun. Projekt je dále spolufinancován z rozpočtu MK ČR částkou 45 milionů korun. Jeho cílem je vybudování technické infrastruktury, zahájení masové digitalizace bohemikálních knihovnických dokumentů, uživatelsky vhodné zpřístupnění těchto dokumentů a zajištění jejich bezpečného uložení. Do roku 2014 bude v rámci projektu zpřístupněno 33 milionů stran digitalizovaných dokumentů. Součástí projektu je také archivace obsahu českého internetu (cca 174 TB).

Když se knihovna chce ptát svých čtenářů

V předchozích dvou číslech *Čtenáře* jsme představili výsledky z výzkumů, které mezi svými čtenáři uskutečnila Městská knihovna v Praze. V tomto závěrečném příspěvku bychom chtěli přiblížit „návod“ jak postupovat, když budete chtít uskutečnit podobný výzkum ve své knihovně.

CÍLE VÝZKUMU A ZADÁNÍ

Prvním a nejdůležitějším krokem je určení cílů výzkumu. Z nich potom vychází jeho zadání: stanovíme, koho se chceme ptát, jaké jsou termíny, jaký máme rozpočet a jestli se výzkumu může někdo ze zaměstnanců věnovat. Dále vymezíme, jakým způsobem se chceme ptát. Pokud to přesně nevíme, nic se neděje, s tím může pomoci sociolog či výzkumná agentura – doporučí nejlepší a nevhodnější způsob a metodu.

Vytvořit dobré zadání je ten nejpodstatnější, nejobtížnější a zároveň nejvíce podceňovaný úkol v celém výzkumu. Další kroky znamenají také spoustu práce, ale je to již cesta podle vytyčených ukazatelů. Pokud tyto ukazatele nastavíme špatně, tak se to v průběhu výzkumu těžko napravuje.

Co by mělo obsahovat zadání výzkumu:

- > cíl výzkumu,
- > k čemu mají sloužit zjištění výzkumu,
- > kdo především bude s výsledky pracovat,
- > cílová skupina, základní soubor,
- > témata výzkumu (hypotézy, případně i otázky),
- > časový harmonogram,
- > zdroje (lidské, finanční i nefinanční),
- > požadované výstupy z výzkumu.

Dále může zadání také obsahovat:

- > formát výzkumu, typ výzkumu, technika dotazování,
- > způsob výběru respondentů,
- > propagace výzkumu, způsob oslovení respondentů.

TÉMATA A TYP VÝZKUMU

Další záležitostí jsou témata výzkumu, tematické okruhy – čeho se výzkum bude týkat. Ideální je, pokud víme přibližné otázky, na které chceme znát odpověď. Nebo pokud sami máme představu o tom, jaká je situace, jaké názory mohou respondenti mít, máme *hypotézy* o stavu věci. Potom pomocí výzkumu ověřujeme, jestli to tak opravdu je, zda to, co si myslíme, je tak i ve skutečnosti. Zjišťujeme, jaký podíl mají jednotlivé názory. Při troše zjednodušení lze říci, že v tomto typu výzkumu již víme, jaké budou odpovědi, jen nevíme, kolik lidí bude jednotlivé odpovědi zastávat. Právě během výzkumu zjistíme procenta, četnost názorů, jak jsou zastoupeny mezi našimi čtenáři. Tomuto výzkumu říkáme **kvantitativní** a nejčastěji nám při něm jako „výzkumný nástroj“ pomůže dotazník.

Druhý typ výzkumu využijeme, když potřebujeme zjistit odpovědi na naše otázky, ale nemáme předem žádnou představu, jak by odezvy mohly vypadat. Otázky máme jen obecně formulovány a zajímá nás, jaká je paleta odpovědí, hledáme nové podněty, nápady, potřebujeme objevit nové věci. Pro tuto situaci je lepší zvolit **kvalitativní přístup**, který vychází z toho, že vytyčujeme pouze široce formulované otázky a témata, a poté odpovědi rozebíráme. Vybíráme to, co je zajímavé a podstatné, co se opakuje, hledáme vzorce v odpovědích. Mezi výzkumné techniky patří například hloubkový rozhovor.

Pro zjednodušení a snazší orientaci můžeme použít následující schéma:

Co chceme z výzkumu především získat?

- ▶ Čísla a procenta, která jsou reprezentativní pro všechny čtenáře
  - ▶ kvantitativní metody – využijeme např. dotazník.
- ▶ Nápady, podněty, hlubší porozumění
  - ▶ kvalitativní metody – využijeme např. hloubkový rozhovor, skupinový rozhovor.

Kvalitativní výzkum často předchází kvantitativnímu. Je to dáno jejich povahou: v kvalitativní části např. v neformálních „hloubkových“ rozhovorech s různými čtenáři (anebo knihovníky) získáme velké množství podnětů a nápadů, co by mohlo být jinak. Nápadů je hodně – ale kolik čtenářů by je vlastně skutečně využilo? S touto otázkou nám pomůže dotazník, tedy kvantitativní výzkum. Nápady uspořádáme, protřídíme a potom je zařadíme do dotazníku. Po sesbírání odpovědí získáme procentuálně vyjádřené číselné podklady, kolik čtenářů by uvítalo konkrétní záležitosti, a pak už je na nás, jak s těmito zjištěními naložíme.

V tomto článku se budeme dále věnovat především dotazníku, protože nejčastěji vyhovuje potřebám knihoven.

VYTVOŘENÍ DOTAZNÍKU

Pokud jsme již spokojeni se zadáním výzkumu, přichází další krok: příprava výzkumného nástroje. V případě dotazníkového šetření tedy vytváříme samotný dotazník. Existují samozřejmě různé formy dotazníku: např. papírový, který respondent vyplňuje sám, či webový, který dotazovaný vyplňuje na internetu, my mu pouze pošleme příslušný odkaz nebo jej zveřejníme na našem webu. Vytvoření dotazníku nejčastěji probíhá ve spolupráci sociologa a knihovny. Sociolog má sice odborné znalosti, jak má výzkumný nástroj vypadat, ale chybí mu znalosti a specifika knihovny a její činnosti. Pokud nemáte k dispozici žádného sociologa, pak nedoporučujeme tvořit vlastní dotazník „na zelené louce“, ale použijte a upravte si již vytvořený dotazník, který se osvědčil některé jiné knihovně (viz doporučené zdroje). Na základě výzkumů pro MKP jsme vytvořili tyto dotazníky, které jsou volně k dispozici:

- ▶ Dotazník čtenářské spokojenosti;
- ▶ Dotazník čtenářského chování;
- ▶ Dotazník pro pasivní (odcházející) čtenáře.

Kromě dotazníků jednotlivých knihoven najdete na našem webu také dotazník vytvořený Knihovnickým institutem ČR právě pro výzkumy spokojenosti uživatelů knihoven. Doplňte vybraný dotazník o témata, která vás zajímají, a vyřaďte naopak přebytečné otázky. Pokud využijete již někým jiným vyzkoušený dotazník, ušetříte si nejen spoustu práce, ale také předejdete chybám, kterých se „laici“ při sestavování dotazníku nezřídka dopouštějí.

Pokud přesto trváte na tom, že si chcete vytvořit dotazník zcela vlastní a původní, pak doporučujeme prostudovat si zásady jeho tvorby (viz zdroje), a pak postupovat od cílů přes hypotézy atd. k otázkám, a především pak provést pilotáž.

ZKOUŠKA NANEČISTO

Pokud již máme dotazník hotový, je velmi důležité, abychom jej předem otestovali. Můžeme přidat závěrečnou otázku „srozumitelnost a připomínky k dotazníku“ a nechat jej vyplnit zkušebnímu malému vzorku čtenářů nebo několika čtenářům zavolat a vyplnit s nimi dotazník po tele-

fonu. Je nemožné představit si všechny případné situace, ve kterých se naši čtenáři nacházejí, a tento test (odborně „pilotáž“) nám pomůže odhalit chyby či nepřesnosti, jichž jsme se nevědomky dopustili. Nebo třeba zjistíme, že se ptáme zbytečně složitě, což si uvědomíme většinou až tehdy, když dotazník vyplňujeme nahlas s někým jiným – s někým, kdo nevěděl, kam jsme zrovna touhle otázkou mířili, co jsme vlastně měli na mysli. Pokud nemáme k dispozici několik zkušebních respondentů, mohou jako nouzové řešení pomoci spolupracovníci, rodinní příslušníci či přátelé.

Dotazník je nesmírně užitečný nástroj, nicméně je třeba poukázat na jeho dvě základní charakteristiky:

1. Kvalita odpovědi závisí na kvalitě otázky – tedy na špatnou otázku dostanete špatnou odpověď; pokud zvolíte nevhodnou formulaci otázky či varianty odpovědí, budou vaše zjištění chybná.
2. Dotazník je založen na extrémní redukci informací – na co se nezeptáte, to se nedozvíte; dotazník omezuje problém na několik málo otázek a dané možnosti odpovědí, pokud se na něco zapomenete zeptat, nezjistíte to.

Proto je tak důležité dbát na jeho správnost a úplnost.

DISTRIBUCE DOTAZNÍKŮ, SBĚR A PŘEPIS DAT

Častou slabinou výzkumů je nepromyšlená distribuce a propagace dotazníků. Budeme dotazníky rozdávat? Kdy – společně s registrací výpůjček, nebo si jej bude moci každý vzít sám, a jak se o tom vůbec dozví? Bude čtenáře někdo upozorňovat? Bude dotazník na webu knihovny nebo univerzity či městského úřadu? Jak budeme dotazníky sbírat? A jak budeme data zpracovávat, kdo bude přepisovat papírové dotazníky a kam? Tyto otázky bychom měli vyřešit již ve fázi vytváření zadání výzkumu.

ON-LINE SLUŽBY

S rozvojem webu a zvyšující se dostupností internetu v ČR se stále častěji používají on-line dotazníky. Pro jejich vytvoření je možné využít specializovaných služeb (např. www.i-dotaznik.cz), někdy jsou dotazníky k dispozici přímo v redakčních systémech webových stránek. Vytvořit on-line dotazník v těchto systémech je většinou velmi snadné a není třeba žádných znalostí programování.

Systém, se kterým pracujeme, však doporučujeme nejen pro on-line dotazování, ale i pro výzkum uskutečněný prostřednictvím „papírových“ dotazníků. Umožňuje totiž rychlý přepis dat do počítače a především automaticky generuje základní grafy a tabulky. Máte tak výsledky hned v přehledné podobě, aniž by ještě někdo musel trávit čas tvořením grafů a tabulek např. v Excelu; navíc si můžete výsledky generovat i průběžně, kdykoli během přepisování dotazníků.

CO S DATY?

Pokud máme data sesbírána a připravena, přichází analýza: provedení výpočtů, vytvoření grafů, nebo v případě kvalitativního výzkumu realizace kvalitativní analýzy získaných materiálů. Posledním krokem je napsání závěrečné zprávy. V ní zaznamenáváme všechno, co se týkalo výzkumu: jaká metoda byla použita, jak výzkum probíhal, jaká jsou hlavní zjištění či doporučení. Podoba a náročnost zpracování jsou odlišné podle vašich potřeb i možností. Někomu postačují základní tabulky a grafy, někdo naopak upřednostňuje podrobnou analýzu včetně doporučení pro změnu služeb knihovny či změnu jejich nastavení nebo doporučení pro komunikaci s různými cílovými skupinami či pro získání nových čtenářů. V některých situacích může být výhodné, aby tyto závěry udělal externista – člověk nezatížený každodenním během a starostmi v organizaci, který má lepší možnost podívat se na knihovnu „s odstupem“.

ANKETA A NÁHODNÝ VÝBĚR

Musíme poznamenat, že v případě výzkumů v MKP se nejednalo o „anketu“ mezi čtenáři, ale o výzkum provedený metodou náhodného výběru respondentů. Anketa je sice poměrně často

používána, nicméně ze sociologického pohledu nejsou její výsledky reprezentativní – neodrážejí dobře názory všech čtenářů. Anketa je postavena na „samovýběru“ (čtenáři se vybírají sami; zda se zúčastní, nebo ne). Výzkumník nemá žádnou kontrolu nad tím, kdo odpověděl, a jak se čtenáři, kteří odpověděli, odlišují od těch, kteří se nezúčastnili. A dále tedy jak jsou výsledky zkruseny a jak to zohlednit při jejich interpretaci. Oproti tomu náhodný výběr umožňuje dobře zobecnit získané výsledky, případně zjistit, jak se respondenti liší od původního souboru čtenářů a tomu přizpůsobit interpretaci dat.

NEOPAKOVAT ZNÁMÉ CHYBY

Někdy se můžeme setkat se zbytečným opakováním chyb, které již udělali naši předchůdci. Uvádíme tedy ty nejčastější, abychom jim předešli:

- ▶ nejdříve ze všeho se začne psát dotazník (ještě dříve než si stanovíme cíle),
- ▶ nejsou stanoveny cíle výzkumu,
- ▶ není jasné, kdo konkrétně bude pracovat s výsledky,
- ▶ v dotazníku jsou chybně formulované otázky a varianty odpovědí,
- ▶ výsledky ankety se vydávají za výzkum – výsledky se považují za reprezentativní, ačkoli zdaleka nejsou.

JAK VÝZKUM ZLEVNIT A ZEFEKTIVNIT

Doporučení první zní: výzkum vůbec nedělat. Pokud výzkum opravdu nepotřebujete nebo nebudete mít zdroje a energii na to, abyste s výsledky pracovali, je lepší se do něj vůbec nepouštět.

Doporučení druhé: udělejte výzkum co nejjednodušší a nejkratší. Odlište nezbytné otázky od těch „jen“ zajímavých a sami sebe se zeptejte: Opravdu se bez této znalosti neobejdeme? Jak budou výsledky vypadat, půjde z nich vyvodit jednoznačné závěry? Bude s výsledky této otázky někdo pracovat?

Doporučení třetí: zvyšujte motivaci čtenářů odpovědět, aby pro nízkou návratnost nebyl výzkum jen ztráta vašeho času.

A doporučení závěrečné: zesilujte motivaci a přijetí výzkumu mezi knihovníky, kterých se týká. Pokud nebudou výzkum podporovat, odrazí se to jak na nízké návratnosti dotazníků, tak na pozdějším přijetí jeho výsledků.

ZVLÁDNEME TO VLASTNÍMI SILAMI?

Jednoduchá otázka, ale složitá odpověď. Pokud použijete některý z připravených dotazníků a máte mezi zaměstnanci někoho, kdo umí pracovat s Excelem či podobným programem, zvládne vyhodnotit výsledky a bude na to mít adekvátní čas, pak není důvod, proč se do výzkumu nepustit jen vlastními silami. Jestliže je vaše zadání výzkumu složitější nebo máte problém jej naformulovat, pokud si nejste jisti s jeho zorganizováním či analýzou, pak doporučujeme využít služeb externistů. Třeba i v dílčích záležitostech, jako je vytvoření dotazníku, konzultování, analýza dat nebo „vydolování“ závěrů, co na základě výzkumu v knihovně změnit.

ETIKA VÝZKUMU

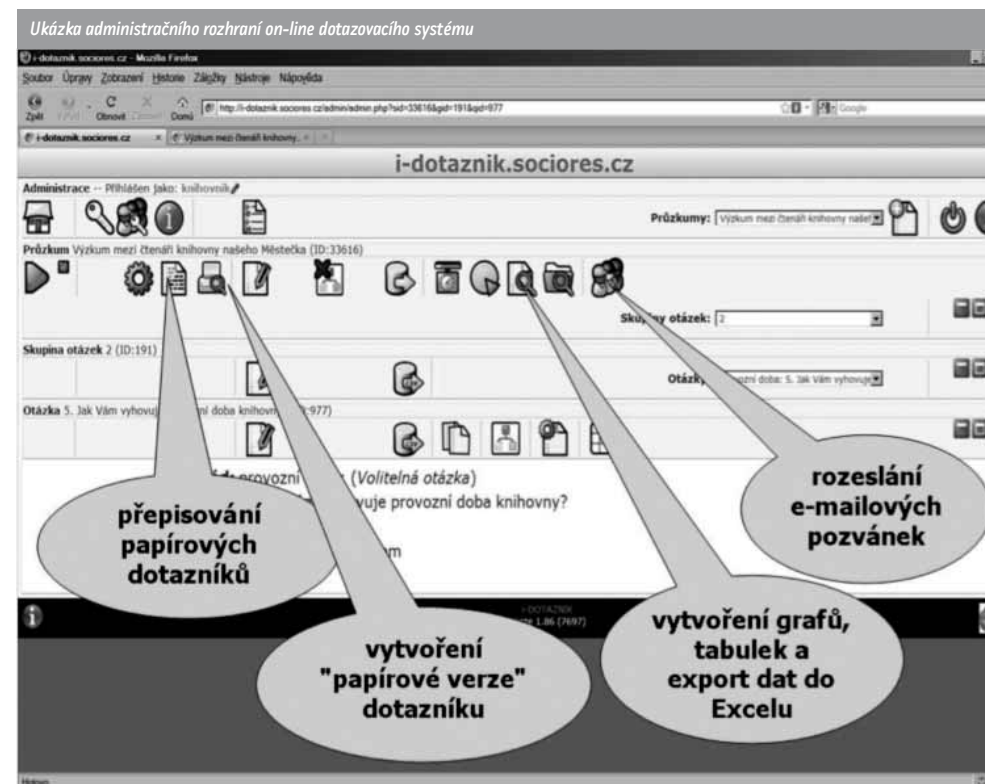
Když realizujeme výzkum, musíme mít na paměti, že kromě metodologických zásad bychom měli respektovat i etická pravidla. Mezi ty hlavní patří dodržení anonymity odpovědí, pokud ji slibujeme, dobrovolnost účasti a právo na otázky neodpovědět a při analýze pak samozřejmě odlišení našich domněnek od skutečně prokázaných závěrů.

ZÁVĚREM

Výzkum nám může být užitečný v případě, že potřebujeme od lidí získat strukturované a uspořádané odpovědi s větší vypovídací hodnotou, než mají naše (a spolupracovníků) domněnky a odhady. Výzkum je jednou z cest, jak získat hodnověrné odpovědi. A nemusí se jednat o rozsáhlý celo-

republikový výzkum, někdy stačí malá sonda do názorů specifické skupiny lidí. Zájemcům o další informace mohou pomoci vybrané doporučené zdroje (viz níže). Výzkumům v knihovnách se věnoval také jednodenní seminář, který uspořádal Knihovnický institut NK ČR v dubnu 2010. Naše prezentace k vytváření výzkumů a jejich vyhodnocení najdete na stránkách www.vyzkumyknihoven.cz/odkazy.

Malý seriál o výzkumech v knihovnách tímto článkem končí. Pokud bude mít vaše knihovna zájem a odvahu *zeptat se svých čtenářů*, věříme, že se nám podařilo naznačit, kterým směrem se vydat.

Dnes je již zbytečné on-line dotazník složitě programovat. Dobře poslouží on-line dotazovací systémy, které jsou pro uživatele velmi jednoduché na ovládání. Příkladem může být www.i-dotaznik.cz (na obrázku), pro jednoduchou anketu postačí i Google Docs.

DOPORUČENÉ ZDROJE:

- Výzkumy a ankety knihoven v ČR
www.vyzkumyknihoven.cz/odkazy
- Měření výkonu a kvality (Knihovnický institut NK ČR)
http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=15_Vykon.htm
- Metodologie výzkumů
DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1993.
JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum, 1993.
REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009.

O REVITALIZACI KLEMENTINA A DOSTAVBĚ CENTRÁLNÍHO DEPOZITÁŘE V HOSTIVAŘI

Téměř přesně po roce se redakce Čtenáře a Bulletinu SKIP opět rozhodly připravit společný rozhovor s představitelem velké knihovny (*Čtenář č. 7–8/2009, Rozhovor s Ing. M. Svobodou, ředitelem NTK*). Tato kolegiální dohoda tentokrát vychází z prozaického důvodu – ze snahy o co nejširší záběr otázek týkajících se tématu rekonstrukce a revitalizace Klementina a dostavby Centrálního depozitáře v Hostivaři, tedy problematiky zajímavější podstatnou část knihovnické, ale i laické veřejnosti, která dění kolem Národní knihovny dlouhodobě sleduje.

Zajímala nás proto dostupnost nejnovějších informací k revitalizaci Klementina, protože jsme při přípravě na toto setkání zjistili, že některé podklady jsou pro běžného člověka těžko vyhledatelné (např. investiční záměr z roku 2008 *Rekonstrukce a revitalizace Klementina – zhotovitel NeXa* – byl nalezen na web4arch.cz, oznámení o zadání zakázky na projekt – pouze na portálu *Informační systém o veřejných zakázkách*).

Foto Eva Hoříková

▣ **Pane řediteli, nebylo by proto vhodné pro efektivní komunikaci s veřejností zpřístupňovat všechny tyto dokumenty na webu NK ČR v příslušné sekci, kde jsme je marně hledali?**

▣ Na nových webových stránkách pracujeme už od března, chtěli bychom nejdůležitější dokumenty, které se týkají revitalizace Klementina a výstavby Centrálního depozitáře v Hostivaři (CDH) umístit do jednoho místa tak, aby byly zveřejněny, protože i tím se vyhneme mnoha kolujícím dohadům. Aby tam zájemce našel informace o tom, jak probíhala výběrová řízení. Byl bych rád, aby byla během léta webová prezentace NK hotová a řekněme v září mohla fungovat. Mezi tím už budou totiž probíhat další výběrová řízení, která by měla být snadno dostupná. Souhlasím s vámi, že teď tomu tak není.

▣ **Při našem prvním setkání jste nás upozornil na článek v *Hospodářských novinách* z 23. 4. 2010, který vás kritizuje za to, že nekomunikujete s komisí odborníků, kterou jste sestavil a která měla dohlížet na rekonstrukci Klementina. Můžete se k tomu vyjádřit?**

▣ Komise odborníků byla sestavena s úmyslem zapojit do rozhodování o architektuře budoucího areálu širší okruh odborníků. Velmi brzy se nicméně ukázalo, že žádné zásadnější architektonické zásahy nám ze strany památkářů nebudou umožněny. V tomto okamžiku ztratila existence komise odborníků smysl. Veškeré kroky, které při revitalizaci provádíme, provádíme prakticky v permanentní koordinaci s Národním památkovým ústavem. Jediným zásahem do současné podoby areálu, který nám NPÚ podle výsledků dosavadních jednání umožní, bude vybudování hlavního vstupu do knihovny přes Machoňovu halu – přičemž i umístění tohoto vstupu bylo památkáři konkrétně určeno.

▣ **Rádi bychom se ještě vrátili k zmíněnému investičnímu záměru na rekonstrukci a revitalizaci Klementina z roku 2008. Jestli jsme to správně pochopili, tak tento záměr byl připravován s tím, že se počítalo s výstavbou nové budovy na Letné. Zajímá nás tedy, jestli byl aktualizován a nám to uniklo, nebo jestli se „jede“ podle něj?**

▣ Investiční záměr na probíhající revitalizaci Klementina musel být aktualizován, protože v tom roce 2008 se ještě uvažovalo (a ani na úrovni

vlády nedošlo tenkrát k zásadní změně) s výstavbou nové budovy NK. Bylo však jasné, že Klementinum potřebuje revitalizaci, ale o tom bylo rozhodnuto už na jaře v roce 2006. Vláda se tehdy rozhodla vyčlenit částku osm miliard korun z rozpočtu a dvě miliardy korun z Fondu národního majetku, který k 31. 12. 2005 ukončil svoji činnost. Tato částka byla určena na opravu nebo záchranu národního kulturního dědictví ČR, konkrétně Národního muzea, Národní knihovny, Uměleckoprůmyslového muzea, Národního technického muzea a Národního filmového archivu. Přímou na revitalizaci Klementina připadla jedna miliarda a ve státním rozpočtu se v červnu 2006 poprvé objevily dvě miliardy, které byly směřovány na výstavbu nové budovy NK. V podstatě až v letošním roce, 18. ledna, skončil rozhodnutím vlády záměr postavit na Letné knihovnu. A ty zmiňované dvě miliardy, které se od roku 2006 překlápí z roku na rok do státního rozpočtu pod kapitolkou Novodobé fondy Národní knihovny ČR, byly přiděleny na další část revitalizace Klementina a na výstavbu CDH. My jsme s tím už vlastně počítali a v průběhu minulého roku jsme se na to připravovali.

▣ **Takže v minulém roce proběhla aktualizace toho původního záměru z roku 2008?**

▣ Přesně tak.

▣ **Můžete nám sdělit, kolik a kteří účastníci se kromě vybraného Metroprojektu přihlásili do výběrového řízení o veřejnou zakázku na zpracovatele projektové dokumentace pro revitalizaci areálu Klementina?**

▣ Toto výběrové řízení inicioval ještě můj předchůdce Vlastimil Ježek. Bylo vypsáno v květnu 2008 přes informační systém o veřejných zakázkách a podklady k tomu připravoval projektový manažer – firma ARWEN. Hodnotící komise pro toto výběrové řízení byla složena jak ze zástupců Národní knihovny, tak i ze zástupců Ministerstva kultury ČR.

Na projektování revitalizace a rekonstrukce Klementina se měl možnost přihlásit kdokoliv, jakákoliv architektonická skupina. Bohužel, některé renomované kanceláře nad tím mávly rukou, snad proto, že rekonstruovat Klementinum za jednu miliardu nestojí za to. Pořád se totiž všichni soustřeďovali spíš na objekt na Letné. Sám pan architekt Kaplický hovořil o tom, že by chtěl, aby s ním projekt realizovala firma znalá českého prostředí.

Ale vraťme se k předchozímu. Takže mnohé architektonické kanceláře do výběrového řízení nešli a od loňského roku až doposud mi říkají, že to Metroprojekt nezvládne, že to neumí apod. Já jim odpovídám – vždyť jste se mohli přihlásit, mohli jste vyhrát, proč jste to neudělali? Odpovídají mi, že to byla tenkrát jiná situace, takže spolu teď vedeme takový tichý podzemní boj.

Nemám žádný důvod, abych vypověděl kancelář, která dělá to, co dostane v zadání, nehledě na to, že k jednostrannému vypovězení smlouvy se váže tak vysoké penále, že bych si to ani netroufl.

▣ **A Metroprojekt se přihlásil jako jediný?**

▣ Přestože zadávací dokumentaci si vyzvedl poměrně velký počet zájemců, nabídku do výběrového řízení podali pouze tři uchazeči.

▣ **Nemohlo se stát, že důvodem malého zájmu o zmíněné výběrové řízení ze strany architektů bylo právě to, že se nejednalo o architektonickou soutěž, která má zcela jiné parametry?**

▣ To je možné, ale já jsem o tom hovořil s paní ředitelkou Národního památkového ústavu N. Goryczkovou, protože jsem měl trošku obavy, jestli jsme něco neopomenuli. Řekla mi, že to bylo v souladu se zákonem, i když bylo samozřejmě možné architektonickou soutěž na projektanta vypsat. Byly to především časové důvody, které rozhodly o tomto postupu. Víme dobře, jak u nás dopadají architektonické soutěže, výsledky se většinou zpochybní a než se dojde k výsledku, uplyne i několik let. To jsme si nemohli dovolit, protože by se nakonec mohlo stát, že přijdeme o finanční prostředky, které, jak jsem se už zmínil, se přelévaly z roka na rok a v ekonomické krizi, kterou procházíme, mohly být použity k jinému účelu.

■ **I na revitalizaci Klementina, tedy na stavební práce, byla vypsána v říjnu 2009 veřejná zakázka, z níž jako vítěz vyšel Metrostav. Můžete uvést kritéria zadání?**

☒ Samozřejmě rozhodující byla nejnížší nabídková cena, i když jsme vzhledem k výjimečnosti objektu žádali ministerstvo financí o rozšíření podmínek, ale neuspěli jsme. Jednou z podmínek bylo, aby zájemce o zakázku složil 100 milionovou garanci, což pro některé stavební firmy mohl být problém. Do výběrového řízení se jich nakonec přihlásilo devět, z nichž vybírala sedmičlenná komise jmenovaná ministrem kultury – opět složená ze zástupců Národní knihovny a Ministerstva kultury. Tato komise tedy sestavila pořadí firem podle výše cenové nabídky, ovšem ukázalo se, že u nejnížší z nabídek byly cenové kalkulace tak poddimenzované, že by se z toho v první etapě pravděpodobně vyměnila okna a spravila střecha. Ale abychom předešli pochybnostem, požádali jsme odborníky z Vysokého učení technického v Brně a ČVUT v Praze, aby podle rozsahu stavebních prací, které si první etapa revitalizace Klementina vyžádá, posoudili její realnost. Tito odborníci skutečně zjistili poddimenzovanost, proto byla vybrána v pořadí druhá firma a tou je Metrostav.

■ **Stejným způsobem – tedy vypsáním veřejné zakázky na projektanta – se postupovalo i u dostavby depozitáře v Hostivaři?**

☒ Ano, naprosto stejně.

■ **Vybrána byla ATREA spol. s r. o. Kolik firem se do výběrového řízení přihlásilo a v jaké fázi se dostavba nachází?**

☒ Pokud vím, vybíralo se z devíti nabídek. Co se týče samotné dostavby budovy CDH, čekáme na stavební povolení, které bychom měli obdržet v průběhu několika měsíců. V polovině července chceme vypsat výběrové řízení na zhotovitele – generálního dodavatele stavebních prací. Naše představa je taková, že když to všechno dobře dopadne, v listopadu letošního roku by se mohlo začít stavět. Pracovat se může i v zimních měsících, zakládání pilotů až do hloubky 25 metrů mráz nevádí. Do konce prosince 2011 by měla být stavba hotová a stěhování by přišlo na řadu v průběhu roku 2012.

■ **Jak byste shrnul hlavní principy stavebního programu pro revitalizaci Klementina?**

☒ To je velmi složitá otázka, ale pokusím se na ni odpovědět. Původně jsme chtěli jít modernějším směrem, chtěli jsme zřídit hlavní vchod do areálu Klementina z Platněrské ulice, která měla být podle předběžné dohody s magistrátem pěší zónou. A mělo také dojít k zastřešení Divadelního nádvoří, což by spoluvytvářelo působivý vstup do knihovny. Ovšem Národní památkový ústav, který velmi přísně hlídá a posuzuje všechno, co se v Klementinu připravuje a následně provádí, tuto variantu striktně zamítl. Po mnoha jednáních se jako schůdná ukázala varianta, jejíž první etapu jsme začali realizovat. Práce začaly na budově vpravo od současného vchodu do areálu Klementina, tedy na rohu Mariánského náměstí a Platněrské ulice, ale především na revitalizaci Zrcadlové kaple, Barokního sálu a Astronomické věže.

Máme projektově téměř dokončenou druhou etapu, do které jsou zahrnuty objekty kolem Studentského nádvoří a celé křídlo do Křížovnické ulice. Tato etapa, která by měla probíhat v letech 2011 a 2012, musí být koordinována s Magistrátem a Dopravním podnikem, protože její součástí jsou i rekonstrukce přípojek v Křížovnické ulici.

V rekonstruovaných prostorách druhé etapy by měly vzniknout například nové studovny a i tady, kde teď sedíme (*ředitelna – pozn. red.*), plánujeme intimní studovnu pro badatele, opatřenou kamerovým systémem, protože vedle budou uloženy rukopisy a rané tisky. Po celkové rekonstrukci a revitalizaci by se měl v Klementinu zvýšit počet studijních míst z dnešních 536 na rovnou tisícovku.

■ **Opravdu si myslíte, že se sem vejde tisíc čtenářských pracovních míst? Je to skoro neuvěřitelné... A kolik knih bude ve volném výběru?**

☒ O počtu pracovních míst nepochybuji, určitě jich bude tisíc. Ve volném výběru budeme mít přibližně 200 000 knih a dalších 2,3 milionů knihovních jednotek bude uloženo ve skladovacích prostorách Klementina.

■ **Zajímalo by nás, jak bude při revitalizaci Klementina pamatováno na zázemí zaměstnanců? Počítá se například s čajovými kuchyňkami, které už dnes patří k standardnímu vybavení zrekonstruovaných nebo nových knihoven?**

☒ Po přestěhování asi 150 zaměstnanců do nové budovy CD v Hostivaři, kde bude pracovat celkem 250 lidí, jich v Klementinu zůstane asi 200. Pochopitelně klementinské zázemí bude zmodernizované tak, aby pracovníci měli vyhovující prostředí. Jenom pro upřesnění – v Klementinu budou sídlit Historické a hudební fondy, Slovanská knihovna, Knihovnický institut, služby a akvizice.

■ **Chcete oddělit akvizici od zpracování fondu? Vždyť trend směřuje k tomu, mít všechno pod jednou střechou... Máte představu jak takové rozdělení bude fungovat?**

☒ Samozřejmě jsem o tom uvažoval, my jsme dělali organizační změnu struktury letos na jaře, probíral jsem to se všemi odborníky. Není možné, abychom v historickém Klementinu měli zpracovatelské linky. Sami dobře víte, že zpracování je dnes malá továrna. V kalendářním roce přijde do NK přibližně 100 000 knih, které se pak stejně většinou uloží do skladu v Hostivaři. Do Klementina přicházejí i zásilky z ciziny, sem nosí povinné výtisky nakladatelé, tak je nasnadě, že tady nové přírůstky převezmou pracovníci akvizice a předají je na zpracování.

■ **Nebojíte se, že tento postup bude neekonomický? Jsou vyčísleny náklady za převozy knih mezi Klementinem a Hostivaři?**

☒ Oddělení akvizice, teď mám na mysli přímo její vedoucí, která je velmi zkušená odbornice s dlouholetou praxí, doporučuje tento postup a já si nechám poradit. Je možné, že až navržený systém začne fungovat v praxi a ukáže se, že je neefektivní, akvizici přestěhujeme do Hostivaře.

■ **Jestli dovolíte, navázali bychom ještě na předchozí téma. Bude mít revitalizace Klementina vliv na strukturu dalších odborů a jak jsou na to připravováni zaměstnanci?**

☒ Myslím, že organizační změny, které už proběhly, jsou zatím dostačující. Nevidím teď potřebu, abychom další úseky nebo odbory měnili.

K druhé části vaší otázky mohu uvést, že jsem byl například pozván na jednání odborové organizace, kterou máme v NK. Tam jsem se snažil vysvětlit postup revitalizace a dostavby CDH a všechno, co s tím souvisí, a i to, co od toho mají zaměstnanci očekávat. Chápu, že mnoha pracovníkům se nelíbí přesun z centra města do Hostivaře, mnozí z nich totiž dojíždějí do Prahy i ze vzdále-

ných míst. Tomu odpovídal i bouřlivý průběh setkání a nejsem si jist, jestli argumenty, které jsem vznesl, byly přijaty. Ale nebráním se kdykoliv znovu přijít na jakékoliv setkání a hovořit o všem, co zaměstnance NK zajímá.

Ještě malá poznámka: s pražským Dopravním podnikem jsem dohodl zřízení autobusové zastávky přímo u CDH (*teď je vzdálená přibližně 300 metrů – pozn. red.*).

■ **V jaké fázi je třetí, čtvrtá a pátá etapa revitalizace Klementina?**

☒ Třetí etapa je vlastně takovým srdcem knihovny a je v projektové přípravě. Chtěli bychom některé prostory stavebně upravit, avšak zatím nejsme tak daleko, abychom především s památkáři našli shodu. Jedná se například o halu služeb architekta Machoně, ovšem už je to památkově chráněný objekt, musíme proto vycházet z této skutečnosti.

Představa je taková, že ji využijeme jako hlavní vstup do knihovny. Od vstupu z východní strany haly projde návštěvník do chodby za letním refektářem, tam, kde je dnes knihami přeplněná pracovní chodba. Měl by vzniknout impozantní vzdušný prostor, odkud se bude vcházet do všeobecné studovny a do dalších částí, budou tam například instalovány výtahy pro čtenáře, pro vozíčkáře, ale i pro přepravu knih.

Čtvrtá etapa bude zahrnovat definitivní úpravu povrchů všech nádvoří, v páté etapě bude konečně zrekonstruován objekt uvolněný STK, který nám v jednotlivých etapách rekonstrukce bude sloužit jako provizorní prostory pro zaměstnance i čtenáře. Pokud se nám podaří prosadit podzemní garáže, budou rovněž součástí páté etapy.

■ **Můžete upřesnit, kde konkrétně bude sídlit Slovanská knihovna?**

☒ Vzhledem ke stále probíhajícímu jednání ohledně třetí etapy rekonstrukce není ještě umístění všech složek NK zcela definitivní, nicméně v současné době je umístění Slovanské knihovny předpokládáno ve zhruba stejných prostorách jako nyní. Prostory budou samozřejmě nově zrekonstruovány a dispozičně vhodněji řešeny – zejména absolutně nevyhovující zázemí pro zaměstnance. Slovanská knihovna dostane navíc oproti současnému stavu nové místo pro studovnu a půjčovnu, protože stávající studovna bude využita jako depozitář.

Nový vstup do NK přes Machoňovu halu

▣ **Jaký byl vlastně důvod památkářů, že nepovolili zastřešení Divadelního nádvoří? Tím se vůbec historická památka nepoškodí, naopak dostává novou dimenzi. K podobnému řešení přistoupili například v Lipsku, ve Vídni, dokonce i v Brně a Bratislavě...**

▣ Víím o tom, Univerzitní knihovnu v Bratislavě jsem dokonce navštívil a prostor, který tam tímto způsobem vznikl, je nádherný. Nám se to bohužel nepodařilo u památkářů obhájit, jejich odmítnutí v tomto konkrétním případě bylo striktní. Moc tomu nerozumím, protože tady vedle Klementina je historický objekt, který koupila jistá banka, a tam už je podobné nádvoří zastřešeno.

Jsou před námi další etapy, takže se leccos může změnit. Chci říct, že se myšlenky zastřešení Divadelního nádvoří nebo-li hospodářského dvora nevzdávám.

Chceme, aby z prostor Klementina zmizel asfaltový povrch, který nahradí dlažba. Konkrétně na zmiňovaném nádvoří by měly být skládací lavice a v letních měsících tu mohou probíhat koncerty.

▣ **Vybouráním příček se výrazně promění dispozice vnitřních prostor Klementina, vzniknou například široké chodby do tvaru kříže, které jsou pro knihovnu dost netypické. Zajímá nás, jestli se zamýšlíte nad tím, nakolik revitalizace dokáže využít tento potenciál?**

▣ Chceme ho využít na sto procent. V Národní knihovně je uloženo množství překrásných knih, o nichž čtenář, který sem přijde za určitým cílem, ani neví. Máme nejenom faksimile, ale i zdařilé kopie, jako například Vyšehradský kodex, které můžeme třeba na těch chodbách vystavit.

Pro nás je důležité, abychom pro přibližně 10 milionů knihovních jednotek, které měly být uloženy v nové budově na Letné, vytvořili prostory v Hostivaři. Abychom měli alespoň na 50 let vystařeno.

Projekt na dostavbu CDH

▣ **V letech 2007 a 2008 jste pracoval v NK v týmu, který připravoval stavbu nové knihovny. Po krátkém působení v Památníku národního písemnictví jste se v září 2008 do NK vrátil s tím, že budete pokračovat v hledání možností, jak projekt Jana Kaplického realizovat. Není vám líto, že se to nepodařilo?**

▣ Budu upřímný, je mi to líto. A víte proč? Od svého nástupu až do prosince 2008 jsem se několikrát sešel s panem architektem Kaplickým. Poznám jsem, jaký to byl ohromný člověk. Byl velice realistický, sám říkal, že v situaci, která nastala, je Letná pro něj sice srdeční záležitost, ale už velmi komplikovaná. A to nemohl tušit, co víme dnes my, že by se tam stavět nedalo. Zaprve proto, že došlo ke změně územního plánu a pozemek na Letné, na němž měla stát církevní či kulturní stavba, dnes už takové určení nemá, i když změna plánu by se možná dala v zastupitelstvu odhlasovat. Ale hlavně proto, že na plánovaném místě i kvůli stavbě tunelu Blanka se dalo do pohybu břídlíčnaté podloží.

Ještě za života Jana Kaplického jsem se snažil hledat v Praze jiný pozemek pro jeho návrh nové knihovny. Ale záhy jsem si uvědomil, že je téměř nemožné přestěhovat tak originální stavbu na jiné místo, než kam byla navržena. Kromě toho i události, které pak následovaly, jasně ukázaly, že se stavbou nové budovy nemůžeme počítat. Nezbyvalo mi tedy nic jiného, než hledat východisko ze situace, v níž se Národní knihovna nacházela a nachází. A tím je revitalizace Klementina a dostavba Centrálního depozitáře v Hostivaři.

▣ **Opravdu si myslíte, že revitalizace Klementina a dostavba CDH na 50 let vyřeší problémy Národní knihovny?**

▣ Určitě na 50 až 60 let. Uvedu několik čísel: mezi roky 2007 až 2009 do NK přibýlo na 190 000

knihovních jednotek, což je za rok kolem 95 000 až 100 000. Po rekonstrukci Klementina bude ve zdejších skladovacích prostorech uloženo přibližně 2,5 mil. svazků, nová budova CD v Hostivaři – její první část – bude mít kapacitu 2,7 mil. svazků, v níž bude uložen především Národní konzervační fond, ale i další publikace. Po dostavbě druhého modulu bude celková kapacita Hostivaře, tzn. spolu se stávající budovou, kolem 10 mil. svazků.

Zajímavé jsou i počty registrovaných čtenářů. Zatímco v roce 2007 jsme jich měli 25 000, na konci roku 2009 jejich počet vzrostl na 35 000! Stejně tak se zvýšil i počet návštěvníků klementinského areálu Národní knihovny: v roce 2007 sem přišlo 580 000 lidí, v roce 2009 už 670 000. Zájem o knihovnu tedy roste, lidé se sem naučili chodit, a proto si myslím, že si zaslouží prostředí daleko důstojnější, než je to současné.

▣ **Touto odpovědí jste nám nahrál na otázky týkající se čtenářů: zajímají nás klidové zóny, studijní místa, ale také prostory pro setkávání, doba, za jakou se požadovaná kniha dostane ke čtenáři. V nové budově se to počítalo na minuty, tady se bude v mnoha případech překonávat vzdálenost 15 kilometrů přes Prahu. Jste přesvědčen, že po revitalizaci Klementina a dostavbě depozitáře nabídneme Národní knihovna ČR takový komfort, který je hoden národních knihoven v 21. století?**

▣ To je náš cíl. Chceme, aby se lidé tady mohli setkávat, měli si kam sednout, aby tady bylo všechno, co člověk v knihovně, kam přijde třeba studovat na celý den, potřebuje. Za důležité považujeme dostatek počítačů a zásuvek, ale také možnost občerstvení.

Samozřejmě, že vzdálenost mezi Klementinem a depozitáři v Hostivaři bude hrát při objednávce knihy svou roli, počítáme, že by ji čtenář mohl dostat do půl dne. Není to málo, ale ani moc. Dnes

jezdíme do Hostivaře dvakrát denně a počítáme, že to bude stejně nebo i vícekrát. Takže, když zájemce přijde ráno a objedná si knihu, odpoledne ji dostane. Mohou však nastat i objektivní příčiny, a v tom případě to bude druhý den.

▣ **Proslýchá se, že se uvažuje o Mariánském náměstí jako o klidové zóně. Jak byste v takovém případě řešili obslužnost Klementina?**

▣ Ano, také jsem o tom slyšel, ale podmíněno je to tím, že by se mělo pod náměstím vybudovat parkoviště. My bychom i v případě klidové zóny museli mít výjimku, jiná komunikace sem nevede.

▣ **Jaký je časový výhled pro dokončení obou projektů?**

▣ Už jsem říkal, že do depozitáře v Hostivaři se chceme nastěhovat na jaře v roce 2012. Je to pro nás velmi důležité i proto, že se nám podařilo z Investičního operačního programu získat zhruba 300 mil. korun na projekt Národní digitální knihovny a toto digitalizační pracoviště bylo plánováno právě do nové budovy CD. Co se týče druhého modulu depozitáře, ten by měl být hotov v roce 2013, a tím bychom mohli uvolnit Klementinum pro další etapy rekonstrukce a revitalizace, které by měly být ukončeny v roce 2015.

▣ **A teď, o co jde až na prvním místě? Tedy, jaké jsou předpokládané finanční náklady na dostavbu depozitáře a rekonstrukci a revitalizaci Klementina?**

▣ Celkové náklady představují částku 2915 mil., z toho na obě etapy centrálního depozitáře přijde 1031 mil. a na všech pět etap Klementina 1884 mil.

Pane řediteli, děkujeme za informace i za váš čas.

**LADISLAV KURKA, LENKA ŠIMKOVÁ,
OLGA VAŠKOVÁ**

Mgr. PAVEL HAZUKA (*4. ledna 1950 v Jindřichově Hradci)

Od září 2008 je generálním ředitelem Národní knihovny České republiky. Mimo jiné je členem Rady Českého rozhlasu. Vystudoval Pedagogickou fakultu na univerzitě v Českých Budějovicích (1968 až 1972), od roku 1973 až do roku 1990 učil a dalších 12 let byl ředitelem základní školy. V letech 2002 až 2004 pracoval jako uvolněný místostarosta v Jindřichově Hradci. V roce 2005 začíná pracovat v Praze, byl ředitelem odboru Ministerstva kultury ČR a v roce 2007 přechází do Národní knihovny. Po krátkém působení ve funkci ředitele Památníku národního písemnictví v roce 2008 se v září téhož roku do Národní knihovny vrátil.

Knihy jako umělecká díla

Expozice umělecké knižní vazby v Lokti, která dnes patří pod Městskou knihovnu v Lokti, oslaví příští rok desáté výročí své existence. Za tu dobu již několikrát změnila podobu, umístění i svého správce. Co se však nemění, je jedinečná sbírka poctivého knihařského řemesla, které si stále nachází nové nadšené obdivovatele. V Lokti je navíc tradice knihařství i nadále živá, bydlí tu a pracuje jedna z nejvýznamnějších českých knihařských rodin – Sobotovi.

Knihářský rod Sobotových

Zakladatelem rodinné tradice je **Jan Bohuslav Sobot**, který se vyučil u knihaře Karla Šilingera v Plzni a současně absolvoval Školu uměleckých řemesel v Praze. Od roku 1979 mu náleží tituly Meister der Einbandkunst, Mistr uměleckého řemesla a Mistr knihařského řemesla v oborech Umělecká knižní vazba a Restaurování. Po svém odchodu do USA působil jako ředitel konzervátorské laboratoře a knihařského ateliéru v Bridwellově knihovně na Jižní metodistické univerzitě v Dallasu ve státě Texas. Do Čech se natrvalo vrátil v roce 1997 a nyní pracuje s manželkou Jarmilou ve společném ateliéru v Lokti.

Pravidelně publikuje v odborném knihařském, restaurátorském a konzervátorském tisku, čímž se významně zasloužil o rozšíření věhlasu českého knihařského řemesla v zahraničí. Je jedním ze zakládajících členů Společenstva českých knihařů, nyní opět také jejich předsedou. Vedle umělecké knižní vazby se věnuje především restaurování a konzervování písemných památek. Jeho práce jsou zastoupeny v desítkách veřejných i soukromých sbírek.

Od sedmdesátých let je J. Sobot

Od sedmdesátých let je J. Sobot

Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze vystudovala také Institut of Art v Clevelandu (Ohio), C. College v Planu (Texas) a Obor uměleckého knihařství u Jana Soboty v Ohio (School of Bookbinding and Restoration, Ohio).

Také ona získala titul Mistr knihařského řemesla, a to v oborech Umělecká knižní vazba a Dekorativní papíry. Organizovala mezinárodní výstavy umělecké knižní vazby a byla často zvána jako vyučující na semináře v USA a ČR. Dnes pořádá spolu s Janem knihařské kurzy pro odbornou veřejnost.

V rodinné tradici pokračuje také syn **Radek Sobot**, který v Lokti pracuje v Uměleckém knihařství a galerii U Sobotů. Je rovněž členem Společenstva českých knihařů a pravidelně se zúčastňuje uměleckých soutěží (např. Triennale umělecké knižní vazby).

Muzeum knižní vazby v Lokti

Svou činnost směřující k propagaci českého knihařského umění manželé Sobotovi bezesporu završili založením **Muzea knižní vazby v Lokti**, které v roce 2001 vzniklo díky podpoře tehdejšího vedení města.

Expozice je tvořena čtyřmi částmi: **Knižní vazba v proměnách věků**, kam patří obrazové panely a zrestaurované historické vazby z období od 17. do počátku 20. století, **Zpět do pověstí aneb Bylo nebylo**, kde se můžeme nechat unést fantazií našich knihařů, dále stěžejní část expozice **Knižní vazby 20. a 21. století** představující práci předních českých i zahraničních knihařů tohoto období a v neposlední řadě plně vybavená **Knihářská dílna** se stroji a náradím z přelomu 19. a 20. století.

Většina exponátů od českých a posléze i zahraničních knihařů byla získána formou daru.

Expozice se tak může pyšnit ukázkami vazeb knihařů takových jmen, jako je Jindřich Svoboda, Ludvík Bradáč, Jaroslav Doležal nebo Jiří Faltus, ze současnosti rodina Hodných z Týna nad Vltavou, Anna a Josef Juhovi, Eliška Čabalová, Ladislav Haňka nebo Klára Voctářová.

Historie muzea

Původní muzeum bylo sestaveno na míru prostorám **Černé věže** v dolní části loketského náměstí. Tato budova se však záhy ukázala být nevhodnou jak pro knižní exponáty (vlhkost), tak i pro méně pohyblivé návštěvníky (příliš mnoho schodů). O dva roky později se tedy celá expozice přestěhovala do lépe přístupných prostor galerie v přízemí loketské radnice.

Poté uplynulo několik let, kdy bylo muzeum otevřeno jen v hlavní turistické sezóně a také ho po určitý čas spravoval Hrad Loket. V podstatě však jen existovalo, ale nežilo. Když už hrozilo, že dojde k nejhoršímu a exponáty skončí ve skladu, přijali loketští zastupitelé návrh přestěhovat Městskou knihovnu ze stísněného gotického domu na Tyršově náměstí do podstatně velkorysejšího (413 m²) přízemí raně barokní radnice na Náměstí T. G. Masaryka a zároveň pod její správu převést muzeum jako **Expozici umělecké knižní vazby**. Nezbytná byla rozsáhlá přestavba celého prostoru tak, aby vyhovoval potřebám knihovny a rovněž poskytoval důstojné zázemí pro expozici.

Celkové stavební náklady činily 8 800 000 Kč a vybavení interiéru pohltilo další 2 358 000 Kč. Zhruba čtvrtinu této částky se městu podařilo získat z dotace Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Stěhování knihovny je jistě noční můrou každého knihovníka a i v tomto případě (t. č. 14 600 svazků) se jednalo o záležitost ná-

rochnou. Stěhovalo se déle než měsíc a knihovna byla slavnostně otevřena 1. 8. 2008.

Nový provoz v knihovně

Pro knihovnu přinesl nový provoz několik změn. Především bylo nutné navýšit otevírací dobu ze čtyř dnů v týdnu na šest. Znamenalo to tedy zpřístupnit expozici i celou knihovnu nejen turistům, ale také uživatelům knihovny. Nové oddělení si vyžádalo i odpovídající personální zajištění – počet pracovníků této instituce byl zvýšen na tři, což je při 550 čtenářích a šestidenním provozu včetně všech víkendů nezbytné. **Víkendový provoz** však knihovně prospívá a otevírá možnosti pro nové zajímavé akce (např. herní klub). Celý prostor je otevřen turistům a návštěvníkům Lokte, stejně jako registrovaným uživatelům. Všichni mají možnost zdarma využít čítárnu novin a časopisů, přístup na internet a wi-fi a v neposlední řadě se mohou účastnit akcí pořádaných knihovnou.

Mezi ty hojně navštěvované patří v poslední době zejména výstavy a vernisáže dočasných výstav v Expozici umělecké knižní vazby. Snažíme se našim návštěvníkům představovat současné české knihaře, studenty umění a designu se zaměřením na knižní kulturu, ilustrátory, a další umělce se vztahem ke knihám.

Výstavy

Letošní rok zahájili výstavou svých klauzurních prací studenti 2. ročníku **Fakulty umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, katedry Vizualní komunikace**. Originální díla vznikla na zadané téma: ohlédnout se, zhodnotit sebe i vnější svět, reflektovat včerejšek, stejně jako uplynulých dvacet let či celý svůj život.

Na ně navázala naše nejvýznamnější letošní akce – putovní výstava Národní knihovny ČR **Půvaby a tajemství klementinských rukopisů 13. a 14. století**. Až do 20. června měla veřejnost jedinečnou možnost zhlédnout opravdové perly z klementinských trezorů. Jedná se o umělecké kopie vzácných rukopisných pamá-

Týden knihoven bude letos věnován Franzi Kafkovi. Velkolepou přehlídku bibliofilů a prvo-republikových vydání jeho knih sestavil karlovarský antikvář a sběratel **Jiří Holub**. Pro fanoušky F. Kafky bude připravena přednáška o spisovateli a promítání filmů na motivy Kafkových knih.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA LOKET
Municipal library of Loket's town hall
Stadtbibliothek im Rathaus in Loket
www.mkloket.cz tel: 352 684 229

Expozice umělecké knižní vazby
Exposition of bookbindings
Bucheinbandmuseum

OTEVŘENÍ/OPEN/ÖFFNUNGSZEIT

Pondělí/Monday/Montag	10:00 - 18:00
Úterý/Tuesday/Dienstag	12:00 - 18:00
Středa/Wednesday/Mittwoch	12:00 - 18:00
Čtvrtek/Thursday/Donnerstag	12:00 - 18:00
Pátek/Friday/Freitag	zavřeno/closed/geschlossen
Sobota/Saturday/Samstag	10:00-12:00 13:00-17:00
Neděle/Sunday/Sonntag	10:00-12:00 13:00-17:00

V listopadu k nám zavítá malířka, ilustrátorka a spisovatelka **Vítězslava Klimtová** se svou *Potulnou pohádkovou zemí*. Její strašidla a pohádkové bytosti určitě sklídí velký úspěch nejen u dětí.

Výhled do budoucna

I nadále budeme pokračovat v galerijní činnosti, své práce u nás v příštím roce představí např. kadaňská knihařka **Jana Přibíková**, která při té příležitosti předvede i své umění v oboru dekorativních papírů, a studenti Ateliéru tvorby písma a typografie VŠUP Praha. V létě se mohou návštěvníci těšit na výstavu starých loketských kronik, které zapůjčí Státní okresní archiv Sokolov.

za – Sedlecký antifonář, Pasionál Abatyše Kunhuty, Pontifikál Reginalda z Baru, Velislavu bibli a pařížský zlomek latinského překladu a české verze Dalimilovy kroniky. Slavnostní vernisáž proběhla v úterý 27. 4. 2010 za účasti představitelů Národní knihovny ČR a města Lokte.

Pro letní měsíce byla připravena výstava objektů z keramiky, kovu a dřeva výtvarníka **Petra Štecha** s názvem *Nová souprava na opravu duší*, která trvala od 23. 6. do 25. 7. 2010.

Závěr prázdnin tradičně patří **Karlovarské oblasti Unie výtvarných umělců (KO UVU)**, která letos pořádá již 14. ročník **Loketského plenéru**. KO UVU je spolek, který v současné době sdružuje přes 40 profesionálních výtvarníků Karlovarského kraje. Organizuje výtvarné dílny, výstavy, výměnné pobyty, kulturní festivaly a další akce. Plenér bude slavnostně zahájen v atriu Městské knihovny v Lokti v pondělí 23. 8. 2010 vernisází **výstavy knižních vazeb rodiny Sobotových**. Tato událost je výjimečným tím, že v Lokti dosud neproběhla samostatná výstava Jana ani Jarmily Sobotových. Návštěvníci se mohou těšit na prohlídku komentovanou samotnými autory.

Jak už to tak u knihoven bývá, náš rozpočet je velmi napjatý a na naši pestrou činnost se snažíme získávat prostředky rovněž z dotačních programů a od sponzorů. Rádi bychom se také v budoucnu více věnovali akvizici exponátů prostřednictvím aukcí a nákupem v antikvariátech. Cíl zakladatelů expozice, Jana a Jarmily Sobotových, vlastnit alespoň jednu knižní vazbu od všech významných českých knihařů uplynulého století, totiž zatím není ani zdaleka naplněn.

JANA JŮZOVÁ > kniznivazba@mkloket.cz
Foto archiv knihovny

Představujeme Ateliér restaurování a konzervace papíru, knižní vazby a dokumentů

Z historie

Ateliér restaurování a konzervace papíru, knižní vazby a dokumentů je součástí Fakulty restaurování v Litomyšli, jedné ze sedmi fakult Univerzity Pardubice.

V roce 1993 vznikla v Litomyšli, jako pomaturní tříleté studium, Škola restaurování a konzervačních technik a byla zařazena do sítě škol Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Jejím zřizovatelem byla Nadace Paseka, založená nakladatelem Ladislavem Horáčkem.

V roce 1996 byla zařazena do sítě vyšších odborných škol MŠMT ČR. Jako Vyšší odborná škola restaurování a konzervačních technik získala na podzim 1996 právní subjektivitu v podobě obecně prospěšné společnosti (o. p. s.).

V roce 1999 požádala škola o státní souhlas se zřízením vysoké školy neuniverzitního typu a o akreditaci studijního plánu. V akademickém roce 2000–2001 potom na základě uděleného souhlasu a akreditace zahájil výuku Institut restaurování a konzervačních technik, o. p. s.

Činnost Fakulty restaurování byla zahájena s počátkem nového akademického roku 1. října 2005. Stejným datem Institut restaurování a konzervačních technik Litomyšl, o. p. s., vstoupil do likvidace.

Od svého začátku (1993) zajišťovala škola výuku dvou studijních oborů: *Restaurování nástěnné malby a sgrafita* a *Restaurování ka-*

mene. V roce 1994 přibývá obor *Restaurování a konzervace papíru, knižní vazby a dokumentů*. V roce 2002 byl akreditován čtvrtý studijní obor *Restaurování a konzervace uměleckých děl na papíru a souvisejících materiálech*.

Současnost

Fakulta restaurování Univerzity Pardubice je jedním z mála univerzitních pracovišť, které zabezpečuje výchovu vysokoškolsky vzdělaných restaurátorů. Cílem akreditovaného studijního oboru Výtvarná umění, pěstovaného ve čtyřech oborech, je vychovávat a připravovat odborníky v oblasti konzervování a restaurování památek na různých podložkách.

Ateliér restaurování a konzervace papíru, knižní vazby a dokumentů

Obor Restaurování a konzervace papíru, knižní vazby a dokumentů (<http://webak.upce.cz/~irkt>) je možné absolvovat v čtyřletém bakalářském studijním programu (BcA.). Od roku 2008 lze v daném oboru, po absolvování dvouletého navazujícího magisterského studia, dosáhnout i magisterského titulu (Mgr. Art.). Ateliér přijme do každého akademického roku bakalářského a magisterského studia 3–5 uchazečů. V současné době má celkem 22 studentů.

Restaurování knižní vazby je chápáno jako samostatná odborná činnost, postavená na vy-

Foto archiv Ateliéru

soké úrovni umělecko–řemeslné práce, velmi dobrých znalostech technologií a technik restaurování rozličných druhů materiálů, které jsou nedílnou součástí knižní vazby. Všechny tyto znalosti musí být podpořeny i vědomostmi z ostatních přírodních věd, dějin umění a knižní kultury.

Struktura studia je od prvního semestru zaměřena na problematiku restaurování knihy (knižního bloku a knižní vazby). Mimo teoretických hodin musejí studenti zvládnout praktickou výuku v ateliéru. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o studenty, kteří ne vždy absolvovali střední školu, která by jim mohla poskytnout základy v daném oboru, je výuka v prvních dvou semestrech zaměřena na výtvarnou a knihvačskou přípravu. V případě výtvarné přípravy se studenti věnují kresbě, grafickým technikám, kaligrafii a miniatuře. V předmětu *Knihařská dílna* si osvojují základy tohoto řemesla, s přihlédnutím na historickou knižní vazbu

a její dějinný vývoj. Studenti na základě průzkumu původních historických vazeb a odborné literatury k vývoji knižní vazby vyhotovují makety historických vazeb, u výroby si mimo jiné osvojují i práci s různorodými materiály, jako je useň, pergamen, dřevo a kov.

Se základními principy oboru, technologií restaurování materiálů, které jsou nedílnou součástí knihy a knižní vazby, se studenti obeznávají v předmětu *Technologie restaurování*. Získávají základní informace potřebné pro výuku samotných praktických cvičení v předmětu *Techniky restaurování*. Studenti v praktických cvičeních řeší na dobových artefaktech restaurátorské problémy, a to od jednoduchých až po náročné a složité.

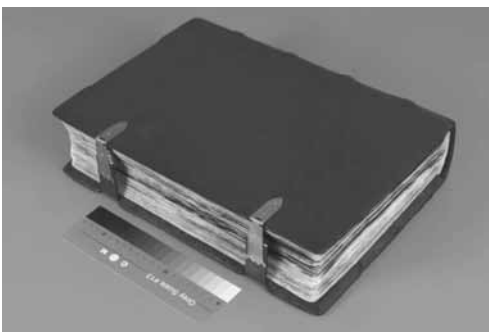
Výuka probíhá v těsné spolupráci s Národním archivem, Národní knihovnou ČR a dalšími organizacemi a odborníky v oblasti této problematiky. Již na konci 1. ročníku absolvují studenti letní praxe na konzervátorských pra-

UKÁZKY ZÁVĚREČNÝCH PRAKTICKÝCH BAKALÁŘSKÝCH PRACÍ

Komplexní restaurování knihy ze sbírek Vědecké knihovny v Olomouci: *Biblij Česká, to gest, wssecka Swatá Pijsma, 5. vyd., Melantrých z Awentýnu, 1577*. Autor fotografií: Ondřej Bouček

Šikmý pohled na přední a spodní ořízku – stav před restaurováním

Šikmý pohled na přední a spodní ořízku – stav po restaurování

Detail poškození bloku – stav před restaurováním

Detail bloku po restaurování

Komplexní restaurování tzv. *Bible Benátské z roku 1506*, ze sbírek Jihočeského muzea v Českých Budějovicích
Autor fotografií: Tereza Cermanová

Šikmý pohled na dochovaný blok – stav před restaurováním

Šikmý pohled na přední a spodní ořízku restaurovaného bloku v pergamenové konzervační vazbě – stav po restaurování

Pohled do otevřeného bloku – stav před restaurováním

Pohled do otevřeného bloku – stav po restaurování

covitých knihoven a archivů, které napomáhají jejich profesnímu a osobnímu růstu.

Absolventi Ateliéru jsou schopni samostatně připravit celkový koncept restaurování, včetně průzkumů, návrhu na restaurování, vlastního restaurátorského zásahu a dokumentace. Ne-

odmyslitelnou součástí vědomostí a dovedností studenta oboru je i schopnost v praxi odpovídajícím způsobem pečovat o archiválie, staré tisky, mapy, plány atd., tedy artefakty, jejichž nositelem je papírová podložka.

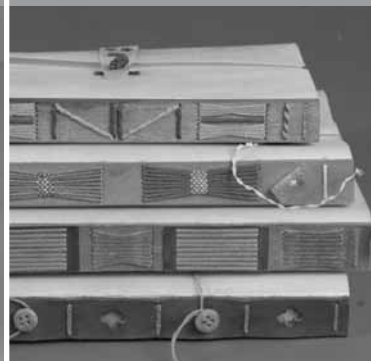
RADOMÍR SLOVIK > radomir.slovik@upce.cz

UKÁZKY STUDENTSKÝCH PRACÍ Z PŘEDMĚTU KNIHAŘSKÁ DÍLNA

Makety polousňových gotických vazeb – práce studentů 3. ročníku

Makety měkkých gotických pergamenových vazeb s vyztuženým hřbetem – práce studentů 2. ročníku

Maketa gotické sáčkové vazby – práce studentky 3. ročníku

Foto archiv Ateliéru

PROJEKT BLIND FRIENDLY WEB – PŘÍSTUPNOST WEBU OPRAVDU PRO KAŽDÉHO

ÚVOD

Spektrum uživatelů internetu je velmi různorodé. Pro přístup k němu používají kromě počítačů i různá jiná zařízení (například mobilní telefony), mají rozdílné programové vybavení i schopnosti a dovednosti v používání služeb, které tato síť nabízí. Řada uživatelů má také vlivem zdravotního postižení ztížený přístup jak k práci se samotným počítačem, tak s internetem. Jedná se především o osoby se zrakovým postižením, ale také o uživatele, kteří komunikují jiným způsobem (sluchově postižení), mají zhoršenou motoriku horních končetin či trpí poruchami učení a soustředění.

Některé skupiny uživatelů se zdravotním handicapem (zejména osoby se zrakovým postižením nebo motorickým postižením horních končetin) mají proto k dispozici různé **pomocné (asistivní) technologie**, které jim práci s webem umožňují. Aby tyto technologie fungovaly, je třeba webové stránky tvořit podle pravidel a zásad přístupného webu.

VÝPOČETNÍ TECHNIKA A UŽIVATELÉ SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Výpočetní technika hraje v životě lidí s těžkým postižením zraku velmi důležitou roli. Nahrazuje jim oči při čtení tištěných dokumentů pomocí skeneru a OCR programu, umožňuje jim zápis a především úpravu textu, je významným prostředkem pro komunikaci a získávání informací. To vše prostřednictvím speciálního programového vybavení, pomocí kterého mohou s počítačem vůbec pracovat.

Kompenzační pomůcka na bázi osobního počítače je běžný počítač vybavený speciálními programy tak, aby jej mohl používat i člověk s těžkým postižením zraku. Speciální programy posky-

tují odezvu **hlasovou** (využijí lidé nevidomí či prakticky nevidomí), **hmatovou** (pro uživatele, kteří umí číst hmatem Braillovo písmo) nebo informace na monitoru **zvětšují** (využijí slabozrakci).

Zpřístupnění výpočetní techniky lidem se zrakovým postižením je svým významem srovnatelné se sestavením hmatem čitelného písma Louisem Braillem v roce 1825.

Podobně jako zrakově postiženým slouží výpočetní technika i lidem s jiným typem postižení – neslyšícím, tělesně postiženým, lidem s poruchami učení či soustředění. Jen používají jiný typ asistivních technologií – například speciálně upravené klávesnice či různá alternativní vstupní zařízení.

Je důležité si uvědomit, že požadavky jednotlivých skupin zdravotně handicapovaných uživatelů se často liší v závislosti na typu jejich zdravotního postižení. Například nevidomí uživatelé nutně nepotřebují textový přepis audiozáznamu, protože si jej mohou bez problémů poslechnout. Pro uživatele se sluchovým postižením je ale textový přepis naprosto nezbytný k tomu, aby se s obsahem audiozáznamu mohli seznámit. Dostatečný barevný kontrast je zase velmi důležitý pro uživatele slabozraké, nemá ale žádný přínos pro uživatele nevidomé – těm jejich screenreader – program, který jim umožňuje pracovat s počítačem – přečte i bílý text na bílém podkladu.

Velký přínos webu spočívá v tom, že umožňuje zrealizovat často i odporující si či velmi rozdílné požadavky jednotlivých skupin handicapovaných uživatelů a obsah, který je prezentován, tak zpřístupnit.

CO JE PŘÍSTUPNÝ WEB?

Na přístupný web lze dnes považovat takový web, který bude návštěvník s těžkým zdravotním postižením schopen i přes svůj zdravotní handicap, za pomoci prostředků, které má k dispozici, a způsobem, který mu vyhovuje, efektivně používat a dosáhnout svého cíle.

Přístupná webová stránka přináší užitek jak svému uživateli, tak i provozovateli.

Provozovatel může díky přístupnému webu:

- získat více návštěvníků a zákazníků,
- snížit náklady na webovou prezentaci – přístupná webová prezentace se lépe udržuje a aktualizuje než prezentace nepřístupná,
- snížit náklady například na technickou podporu – uživatel si informaci najde na webu a nemusí volat do společnosti, která web provozuje, a zjišťovat odpověď na svůj dotaz,
- zlepšit svůj obraz v očích veřejnosti tím, že dělá něco pro lidi s handicapem.

A v čem je přístupný web přínosný pro uživatele?

- Přístupnost mu umožňuje s webovými stránkami v mnoha případech vůbec pracovat.

ODKAZY:

- 1 <http://zdrojak.root.cz/clanky/7-aspektu-ktere-maji-vliv-na-pristupnost/>
- 2 <http://www.w3.org/TR/WCAG20/>

- Přístupné webové stránky výrazně lépe využijí a snadněji se na nich dostane ke svému cíli.
- Přístupný web mu umožňuje snazší zpracování informací, které jsou na něm prezentovány. Příkladem může být zkopírování části stránky do textového editoru, v němž je v případě, kdy je obsah stránky správně strukturován nadpisy a seznamy, jeho zpracování mnohem snazší a rychlejší.

CO VŠE MÁ VLIV NA PŘÍSTUPNOST?

Přístupnost ovlivňuje celá řada aspektů¹. Pokud chceme vytvořit opravdu přístupný web, je třeba brát v potaz co nejvíce z nich. Základním vodítkem pro tvorbu přístupného webu může být některá z metodik přístupnosti. Za aktuální a pro současné potřeby asi nevhodnější lze považovat metodiku **Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0**², která nejlépe reflektuje současný pohled na přístupnost. K dispozici je kromě originální metodiky i český překlad³, který však zatím není autorizován. Pro lepší pochopení jednotlivých požadavků této metodiky lze pak použít kontrolní seznam, obsahující soupis konkrétních požadavků. Ten existuje jak v anglické⁴, tak v české⁵ verzi.

Tím, kdo bude s webovou stránkou za ztížených podmínek pracovat, je handicapovaný **uživatel**, ne autor metodiky či webu. Při přípravě přístupného webu je tedy třeba se zaměřit na **principy přístupnosti a pochopení významu jednotlivých pravidel přístupnosti**. Pokud tvůrce webu neporozumí smyslu jednotlivých pravidel a významu, který naplnění těchto pravidel má pro uživatele s handicapem, může je aplikovat špatně, bez užítka a v některých případech dokonce může špatným pochopením pravidla bariéry vytvářet.

Význam metodik přístupnosti spočívá v definování a standardizování postupů, které vedou k přístupnému webu. Vyjadřuje konsensus či aspoň většinový názor na „best practices“ a metody, jak přístupný web vytvořit. **Soulad s metodikou přístupnosti však ještě automaticky nezaručuje přístupnost webu.**

3 <http://blindfriendly.cz/wcag20>

4 <http://webaim.org/standards/wcag/checklist>

5 <http://blindfriendly.cz/wcag20checklist>

Pokud se tvůrci webů zaměří na technické aspekty přístupnosti, mohou docílit technické přístupnosti, ale ne reálné. Technicky přístupný web se dá přirovnat například k budově knihovny, která může být technicky přístupná pro nevidomého návštěvníka. Návštěvník může například chodit po chodbách, otevírat dveře, používat výtahy, ale bez vysvětlení (případně hmatového plánu), jak je budova navržena, na kterém patře jsou jaká oddělení, kde jsou výtahy, se bude v budově jen velmi špatně orientovat – obzvláště napoprvé. Nevidomý návštěvník se sice může zkusit po budově pohybovat metodou pokus–omyl, ale ta je velmi zdoluhavá a těžkopádná. **Budova je tedy pro něj přístupná, ale jen velmi obtížně použitelná.**

Podobně mohou tvůrci vytvářet weby, které jsou pro uživatele s handicapem po technické stránce přístupné, ale jen velmi obtížně se na nich orientují a dostávají k informacím, které hledají. **Technické aspekty jsou při tvorbě přístupného webu důležité, ale samy o sobě k dosažení reálné přístupnosti nestačí.**

JAK PŘÍSTUPNÝ WEB VYTVOŘIT?

Přístupnost jde dnes ruku v ruce s tvorbou kvalitního webu. Pokud jej autor tvoří podle aktuálních trendů, dělá toho pro přístupnost hodně, a možná o tom ani neví;-).

Uživatelé chodí na webové stránky knihoven pro informace a chtějí je získat co nejrychleji. **Základem reálné přístupnosti a použitelnosti pro uživatele se specifickými potřebami je tedy přehledná, konzistentní a kompaktní navigace v rámci stránky i webu.** Té můžeme docílit různými způsoby:

• Nadpisy

Nadpisy slouží nevidomým jako důležité záchytné body pro přesun na jednotlivé části stránky, po kterých se mohou pomocí funkcí svého screenreaderu rychle pohybovat. Nadpisy také uvozují jednotlivé části stránky a uživatel tedy ví, že to, co je mezi jednotlivými nadpisy, patří z logiky věci k sobě. Proto je velmi důležité, aby **nadpisy uvozovaly všechny důležité části strán-**

ky, jejich struktura (hierarchie) dávala smysl a jejich označení vystihovalo jejich význam.

Kompletní návod, jak strukturování pomocí nadpisů udělat, najdete v článku *Jak přístupně strukturovat webovou stránku pomocí nadpisů*⁶.

• Ovladatelnost webu z klávesnice

Ovladatelnost webu z klávesnice je neméně důležitou funkcí z hlediska navigace a práce s webovou stránkou. Uživatel musí mít možnost se na všechny prvky na stránce, které mohou získat focus (odkazy, formulářové prvky), dostat z klávesnice a také musí mít možnost prvek z klávesnice aktivovat. Pokud ovladatelnost webu z klávesnice není možná, může mít problém se získáváním informací celá řada návštěvníků – nejen nevidomí, ale třeba i uživatelé s motorickým postižením horních končetin či ti, kteří nemohou z nějakého důvodu použít myš.

• Dostatečný barevný kontrast

Dostatečný barevný kontrast písma je velmi důležitá část přístupného webu. Bez nadsázky se dá říci, že požadavek na dostatečný kontrast pomáhá opravdu každému – kontrastnější text se lépe čte. Pokud tedy připravujete grafický návrh webu, nezapomeňte do zadání zahrnout i tento požadavek. Kontrast se dá už poměrně přesně změřit⁷, takže si můžete snadno ověřit, zda váš grafík v tomto ohledu odvedl dobrou práci.

• Dodržování zvyklostí při návrhu webu

Další oblastí, kde se moc nevyplatí experimentovat a vymýšlet již vymyšlené, je rozložení prvků v rámci webové stránky. Uživatelé hledají konkrétní obsah či funkcionality na obvyklých místech stránky – logo v levém horním rohu, vyhledávání vpravo nahoře, navigaci vlevo či nahoře atp. Obzvláště důležitý je tento požadavek pro uživatele

slabozraké, kteří kvůli použité softwarové lupě vidí v jednu chvíli jen velmi malou část obrazovky. Pokud dáte tyto prvky jinam, může se stát, že je slabozraký uživatel přehledně a z tohoto důvodu je nebude moci použít.

Další informace o nejčastějších chybách v přístupnosti lze najít v článcích *Nejčastější chyby v přístupnosti z pohledu nevidomých uživatelů*⁸ a *Nejčastější chyby v přístupnosti z pohledu slabozrakých uživatelů*⁹ na serveru Zdroják.

KDO VÁM MŮŽE S PŘÍSTUPNOSTÍ POMOCI?

Přístupností se v České republice zabývá celá řada subjektů. **Největší a nejdélejší zkušenosti s přístupností** mají realizátoři projektu **Blind Friendly Web** – TyfloCentrum Brno, o. p. s. Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR.

Projekt **Blind Friendly Web**¹⁰ vznikl v roce 2000 jako jeden z výstupů kurzů obsluhy výpočetní techniky pro zrakově postižené. Většina webových stránek byla v té době pro uživatele se zrakovým postižením velmi obtížně přístupná a tudíž nepoužitelná. Aby je bylo možné školit v používání webu za pomoci asistivních technologií, bylo třeba s tímto stavem něco udělat.

Naším řešením bylo:

- mapování stránek, které jsou pro zrakově postižené přístupné, a jejich umístění do katalogu Blind Friendly;
- vytvoření a průběžná aktualizace metodického návodu pro tvůrce webů;
- osvětová činnost – prezentace projektu na seminářích, konferencích, aktivní účast v porotách soutěží (např. Zlatý erb či Biblioweb).

Blind Friendly Web je **první projekt v České republice**, který se začal systematicky věnovat přístupnosti webových stránek. Jako první a jediní se soustředujeme na tzv. **reálnou přístupnost**, která kromě technických aspektů bere v potaz i požadavky a potřeby uživatelů a máme **tým mladých zrakově handicapovaných testerů**, kteří se aktivně podílejí na hodnocení přístupnosti. Stavíme se k ní s **progressivním pohledem na věc** – oproti jiným subjektům se **soustředujeme na uživatele**, namísto kladení důrazu na naprostou shodu s pravidly přístupnosti.

Přínos projektu Blind Friendly Web spočívá i v přesahu původní cílové skupiny – také běžní uživatelé mohou ocenit kvality přístupného webu. **Přístupný web** je totiž mnohem lépe použitelný i pro ně, a **přináší tak užitek opravdu komukoliv.**

NĚKOLIK TIPŮ A RAD ZÁVĚREM

Do tvorby přístupného webu se samozřejmě může pustit každý. Jsou k tomu však třeba odpovídající znalosti a zkušenosti, jejichž získání je nutné věnovat nějaký čas. Přístupnost se prolíná s dalšími obory tvorby webových stránek (informační architektura či použitelnost), takže je třeba na ni nahlížet v širších souvislostech a znalosti propojit i s jinými obory. Na webu existuje celá řada materiálů jak přístupný web vytvořit, mnohdy však může být efektivnější svěřit tento úkol do rukou odborníkům, kteří už mají s tvorbou přístupných webů bohaté zkušenosti.

ODKAZY:

- 8 <http://zdrojak.root.cz/clanky/chyby-pristupnosti-z-pohledu-nevidomych-uzivatelu/>
- 9 <http://zdrojak.root.cz/clanky/chyby-v-pristupnosti-pro-slabozraku-uzivatele/>
- 10 www.blindfriendly.cz

ODKAZY:

- 6 <http://poslepu.blogspot.com/2010/01/jak-pristupne-strukturovat-web-pomoci.html>
- 7 <http://poslepu.blogspot.com/2009/01/testovani-kontrastu-barev.html>

Inspirací pro tvorbu přístupného webu mohou být již hotové weby knihoven či institucí, na kterých si na závěr ukážeme, že i přístupný web může být hezký a jeho vytvoření není při odpovídajících znalostech problém.

Prvním příkladem je web Městské knihovny Litvínov, který už dvakrát získal v soutěži Biblioweb cenu za nejlepší bezbariérový web. Najdete jej na adrese www.knihovna-litvinov.cz. Inspirovat se můžete také u webu Knihovny Kondrac na adrese www.kondrac.cz/knihovna nebo na webu Městské knihovny v Ústí nad Orlicí na adrese www.knihovna-uo.cz.

Web obce Třebihošť na adrese www.trebihost.cz pak může být příkladem přístupného webu obce,

přístupné webové stránky města zastupuje například Slaný www.meuslany.cz. Inspirací mohou být také oblíbené weby uživatelů se zrakovým postižením, o nichž před časem vycházel stejnojmenný seriál¹¹ na blogu POSLEPU.

Všechny výše uvedené příklady dokazují, že i web knihovny lze vytvořit přístupně a použitelně. Věřím, že i ten váš se mezi ně v dohledné době také zařadí.

Text a foto **RADEK PAVLÍČEK**
> pavlicek@tyflocentrumbrno.cz

ODKAZY:

- 11 <http://jdem.cz/b9979>
- 12 www.poslepu.cz
- 13 www.zdrojak.cz

Mgr. RADEK PAVLÍČEK, TyfloCentrum Brno, o. p. s.

Autor pracuje jako metodik projektu Blind Friendly Web, přístupností se profesionálně zabývá od roku 2000. O tématu pravidelně publikuje na svém blogu POSLEPU¹², příležitostně v magazínu Zdroják¹³.

ROVNÝ PŘÍSTUP

Následující anketa přináší zkušenosti a inspiraci ze dvou vybraných výše jmenovaných knihoven, jenž byly v soutěži Biblioweb oceněny právě za přístupný web, který vytvářejí.

Městská knihovna Litvínov

Vítěz kategorie Blind Friendly Web v soutěži Biblioweb 2008, 2010

Na otázky odpovídali **MARCELA GÜTTNEROVÁ** a **RADEK ŠIMAN**

Od jakého roku knihovna provozuje webové stránky a jaký byl impuls k jejich spuštění?

Do Městské knihovny Litvínov jsem nastoupila v roce 2000 a když jsem viděla, že veškerou místní techniku tvoří starý psací stroj a jeden po-starší počítač, na kterém se začalo katalogizovat, bylo mi jasné, že musím začít s kompletní modernizační knihovnické práce.

Web knihovny funguje přibližně od roku 2001, kdy jsme získali první dotaci z programu VISK Ministerstva kultury ČR na nákup počítačů a připojení knihovny k internetu.

První verze webu byla velmi jednoduchá a poněkud nepřehledná. Postupem času jsem začala spo-

lupracovat s ing. R. Šimanem, který web neustále vylepšoval. Impulsem ke spuštění webové prezentace byla nutnost modernizace knihovnických služeb, zviditelnění knihovny a počátek využívání internetu pro komunikaci se čtenáři.

Jak jste v počátcích zabezpečili jejich technické řešení (doména, správa stránek apod.), a jak je tomu nyní?

Doména i webový prostor jsou od počátku stále stejné, protože jsme měli už tehdy možnost umístit stránky na jednom z nejlepších hostingových center v ČR, takže jsme se nikdy nemuseli obávat o jejich dostupnost. Původní verze stránek byla statická, bez možnosti úprav. V roce 2004 jsme provedli kompletní rekonstrukci stránek včetně zpracování designu profesionálním grafikem. Impulsem pro tuto změnu byl právě neuspokojivý vzhled, chybějící administrace a požadavek na provádění častých úprav přímo zaměstnanci knihovny. Aktuální verze stránek poskytuje administrační rozhra-

nu vytvořenou na míru podle požadavků knihovny. Upravují se zde především akce pořádané knihovnou, aktuality, rozesílá se infomail, spravují fotogalerie či vydávají tiskové zprávy.

Kdy byly stránky přizpůsobeny uživatelům se zrakovým handicapem?

Na přelomu let 2007–2008 proběhla zásadní úprava nového webu tak, aby začal splňovat požadavky na přístupnost nevidomých a zrakově postižených. Vzhled webu se však prakticky nezměnil. To může být zásadní problém, pokud knihovna potřebuje tuto změnu, která ovšem není vidět, obhájit při získávání finančních prostředků u svého zřizovatele.

Co vše bylo potřeba k tomu zajistit (odborné znalosti, školení správce stránek apod.)?

Webmaster nastudoval technické požadavky norem a metodiku Blind Friendly Web. Tyto normy přesně definují sadu podmínek, které je nutno dodržet, aby web splňoval kritéria přístupnosti. Pokud je program webu správně navržen, tak od

správce obsahu stránek nevyžaduje žádné dodatečné znalosti. Všechno se děje na úrovni generování HTML kódu www stránek.

Jaká splňují vaše webové stránky kritéria?

Splňujeme normy WCAG 1.0 Priority 1,2,3, Section 508 a metodiku Blind Friendly Web.

Co byste poradila ostatním knihovnám, které by chtěly přístupné stránky teprve spustit nebo ty stávající přizpůsobit zrakově handicapovaným občanům?

Knihovna, která to s přístupností webu myslí vážně, potřebuje mít webové stránky od někoho, kdo se webem zabývá profesionálně, a může tak požadovanou kvalitu garantovat. Další možností je použití některého renomovaného redakčního systému. Nevýhodou takových produktů však zůstává jejich přílišná obecnost a často mívají poměrně nepřehlednou administraci. Naproti tomu redakční systém vytvořený na míru je jednoduchý a přehledný, vyžaduje však vyšší investice.

Městská knihovna Ústí nad Orlicí

Vítěz kategorie Blind Friendly Web v soutěži Biblioweb 2007

Na otázky odpovídala **JANA KALOUSKOVÁ**

Od jakého roku knihovna provozuje webové stránky a jaký byl impuls k jejich spuštění?

Vlastní webové stránky www.knihovna-uo.cz provozujeme již od roku 1997, protože nám jejich vytvoření nabídl v rámci své diplomové práce student Technické univerzity Liberec, který byl v té době v knihovně na praxi. Od počátku byl součástí webové stránky i přístup do katalogu knihovny.

Jak jste v počátcích zabezpečili jejich technické řešení (doména, správa stránek apod.), a jak je tomu nyní?

Doména byla nejprve spravována firmou Mopos, později jsme přešli k firmě Active24.

Hosting si děláme od počátku sami na vlastním serveru. Sami jsme si připravili i obsah stránek, který pravidelně aktualizujeme, vždy jsme chtěli, aby naše stránky sloužily jako informační portál.

Kdy byly stránky přizpůsobeny uživatelům se zrakovým handicapem?

Na přístupnost pro zrakově postižené jsme kladli důraz už od počátku.

Co vše bylo potřeba k tomu zajistit (odborné znalosti, školení správce stránek apod.)?

Bylo třeba prostudovat všechna doporučení a těmi se řídit. (Pravidla přístupnosti MV ČR, Blind Friendly Web, WCAG.)

Jaká splňují vaše webové stránky kritéria?

Jsou to právě výše uvedené: Pravidla přístupnosti MV ČR, Blind Friendly Web, WCAG.

Co byste poradila ostatním knihovnám, které by chtěly přístupné stránky teprve spustit nebo ty stávající přizpůsobit zrakově handicapovaným občanům?

Prostudujte si materiály (kromě již zmíněných metodik dále ještě volný seriál o přístupnosti od Radka Pavlíčka na serveru zdrojak.cz a blog Poslepu stejného autora) a pusťte se do toho, není to tak těžké, jak to může zpočátku vypadat.

za odpovědi děkuje **LENKA ŠIMKOVÁ**

Projekty pro návštěvníky knihoven od správce české národní domény

Návštěvníci knihoven a čtenáři se mohli v březnu letošního roku setkávat v knihovnách po celé České republice s plakátem, který porovnával knihy s internetovými doménami. Mnohým to určitě nešlo dohromady, vždyť domény a knihy toho mají opravdu málo společného.

Tento plakát vznikl na základě spolupráce mezi Svazem knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) a správcem české národní domény .CZ, sdružením CZ.NIC. Že vám druhá zkratka moc nefká? Nic se neděje. Na následujících stránkách se dozvíte více nejen o této organizaci, ale také o tom, co se skrývá pod slovy „Dobrá doména“, jak vypadá pozadí registrace internetových domén a kde se dozvědět více informací o technologiích neodmyslitelně spojených se současným a budoucím internetem.

Kdo se stará o domény s koncovkou .CZ?

Zájmové sdružení právnických osob CZ.NIC vzniklo v roce 1998. Jeho hlavní činností je provoz registru doménových jmen .CZ a 0.2.4.e164.arpa (ENUM). Sdružení CZ.NIC je tak odpovědné především za bezproblémový a bezpečný chod základních procesů zajišťujících neustálou dostupnost všech internetových služeb s koncovkou .CZ.

Sdružení se rovněž věnuje i vlastnímu výzkumu a osvětové činnosti. Zaměstnanci CZ.NIC průběžně rozšiřují a vylepšují systém správy domén .CZ, podporují rozvoj a nasazování nových technologií a projekty prospěšné pro internetovou infrastrukturu v České republice. CZ.NIC přitom vždy dbá na dodržení zásad otevřenosti a neutrality, aby výsledky těchto aktivit byly dostupné celé internetové komunitě, kterou CZ.NIC reprezentuje.

Díky tomu se sdružení za dobu svého působení podařilo například nasadit vlastní systém správy domén FRED, který výrazně zjednodušil a zlevnil proces registrace domén .CZ a který dodnes přebírají správci řady dalších národních domén, dále pak spustit v registru domén .CZ pokročilou bezpečnostní technologii DNSSEC. Dnes je Česká republika v počtu takto zabezpečených domén první na celém světě.

Výzkumnou a vývojovou činnost sdružení CZ.NIC doprovází i vzdělávací aktivity, které odborné veřejnosti nabízí Akademie CZ.NIC. Ta poskytuje specializovaná školení zaměřená na oblast internetu a internetových technologií.

Tolik na úvod a teď už k „Dobré doméně“ a dalším projektům.

Dobrá doména je jako dobrá kniha, nikdy její název nezapomenete

Jednou z činností, kterými se CZ.NIC zabývá, je osvěta v oblasti internetu. Protože má nejbližší k internetovým doménám, tak se jim pochoptelně věnuje i v oblasti vzdělávání. Domény a DNS jsou pro běžné uživatele víceméně „skrytou“ internetovou službou. Přestože je zcela běžně používají při psaní jakékoliv webové či e-mailové adresy, netuší, jaké možnosti registrace vlastní domény přináší a jak ji provést. Dalším důvodem je i to, že tato neznalost se možná odráží i v počtu domén, které mají lidé v České republice registrovány. Jsme na tom mnohem hůře než jiné, srovnatelné země v západní Evropě.

Cílem projektu Dobrá doména, jehož hlavní část najdete na internetové adrese www.dobra.domena.cz, je zvýšit povědomí o doménách, a podporovat tak obecnou počítačovou gramotnost. Konkrétně to pak znamená stručně, přehledně a v neposlední řadě také zábavnou formou vysvětlit běžnému uživateli internetu, jaké jsou výhody vlastní domény, proč by si ji měl registrovat a co z vlastnictví domény plyne.

Samozřejmě, že společně s tím chce také správce české národní domény vysvětlovat, jakým způsobem se samotná registrace provádí a to, že registrací celý proces nekončí, že je potřeba se o doménu také starat. Do projektu zapojil CZ.NIC také registry domény .CZ, kteří měli možnost na stránkách projektu uveřejnit návody, jak registrovat domény u každého z nich konkrétně.

Internetová doména je součástí webové a e-mailové adresy a adres dalších služeb, formuje tedy internetovou identitu osob, které ji používají. Vlastní doména dává naprostou volnost při volbě těchto adres. Není tak nutné řešit například všem běžně známou situaci při používání freemailů – uživatel si chce založit uživatelské jméno podle svého skutečného jména či přezdívky a zjistí, že už je použité někým jiným. Pomocí vlastní domény tedy uživatelé vytvářejí svou image. Uživatelé internetu jsou dnes zvyklí domény intuitivně využívat při vyhledávání. V momentu, kdy hledáme stránky nějaké firmy automaticky, zkusíme napsat do svých prohlížečů www.jmeno.firmy.cz, pokud ji hledáme v Čechách, nebo s jinou koncovkou v případě, že hledáme v jiné zemi. Vlastní dobře zapamatovatelná doména usnadní a urychlí kontakt.

Jednou z unikátních výhod domén .CZ je také možnost zabezpečení. Jedná se o tzv. DNSSEC, což je způsob, jakým svou doménu ochránit před zneužitím, které může vést na straně běžných uživatelů například k tomu, že poskytnou svá citlivá data někomu, komu nechtějí; může jim být odposlouchávána internetová komunikace či jsou manipulováni pomocí falešných informací. Na straně poskytovatelů služeb to pak může vést k poškození dobrého jména či ztrátě důvěry uživatelů příslušné služby.

Jaká je tedy dobrá doména? Je co nejkratší, co nejvýstižnější a co nejlépe zapamatovatelná – tedy jméno osoby, název firmy, název produktu nebo jednoduše popis toho, co na příslušné doméně bude k nalezení (např. ales.mokry.cz nebo selatka.cz). Dobrá doména ale musí být samozřejmě také ještě volná.

Součástí osvěty, kterou CZ.NIC provádí, nejsou jenom kampaně ve stylu Dobré domény. Zaměstnanci sdružení přednáší o internetu a jeho novinkách na středních či vysokých ško-

Foto archiv CZ.NIC

lách, CZ.NIC poskytuje možnost odborného vzdělávání ve vzdělávacích kurzech, představujeme veřejnosti internetové technologie na konferencích, vzděláváme učitele informatiky a podobně. Tomu všemu se chce sdružení věnovat i nadále, a pokud bude kampaň v podobném stylu, jako je Dobrá doména, tím nejlepším způsobem, jak osvětu dělat, bude v tom CZ.NIC určitě pokračovat.

O projektu Dobrá doména jsme si tedy už něco málo řekli. Jak je to ale s registrací domén? Co se skrývá za doménou .CZ a její správou?

Registrace domény od a do z

Základním principem registrace domén s koncovkou .cz je princip first come – first served. Do češtiny by se to dalo přeložit jako „kdo dřív přijde, ten dřív mele“. V praxi to znamená, že doménu si zaregistruje ten, kdo si o ni první požádá. To je princip běžný a roky používaný jak v doménách .cz, tak ve většině ostatních domén nejvyšší úrovně po celém světě (např. .de – Německo, .sk – Slovensko, .pl – Polsko).

V praxi se potom registrace domény skládá z několika kroků, které musí každý zájemce absolvovat. Záleží samozřejmě na tom, jestli už nějakou doménu má (pak může jeden nebo více těchto kroků vynechat) a také na tom, co s doménou samotnou dále plánuje udělat. Registrací domény to totiž nekončí, ale spíše začíná. Aby vám doména k něčemu byla, potřebujete ji někde hostovat, umístit na ni nějaký obsah atd. – to už je ale jiný příběh.

Samotná registrace pro uživatele, který se k tomuto kroku odhodlal poprvé, potom vypadá zhruba následovně.

V prvním kroku je potřeba se rozhodnout pro konkrétního registrátora, jehož prostřed-

nictvím registraci provedete. Registrovat doménu totiž nejde přímo u CZ.NIC – sdružení spolupracuje s takzvanými akreditovanými registrátory, kteří potom službu registrace domén nabízejí koncovým zákazníkům.

Seznam všech akreditovaných registrátorů lze nalézt na adrese <http://www.nic.cz/whois/registrars/>.

Poté, co si vyberete registrátora, absolvujete zbytek kroků na jeho stránkách.

Druhým krokem je zadání základních údajů o držiteli domény – vytvoření kontaktu držitele. V příslušném formuláři (zpravidla vám ho registrátor nabídne hned poté, co ověří, zda je vámi požadovaná doména ještě volná) vyplníte jméno a příjmení, adresu, mail a další základní informace o tom, kdo vlastně bude držitelem domény. Pokud registrujete doménu na společnost, je potřeba to ve formuláři uvést (zpravidla kolonka organizace) a je velmi vhodné vyplnit i další identifikační údaje o společnosti (IČ, DIČ), byť tyto údaje nejsou povinné. Stejně tak je vhodné doplnit další identifikaci i u fyzické osoby (například datum narození nebo číslo a typ průkazu). Tyto údaje slouží k další identifikaci držitele a pomohou vám například v případě, že se přestěhujete nebo změníte jméno organizace.

Pokud by se vám snad zdálo, že vaše datum narození nemusí nikdo číst někde na internetu, máte možnost si vyžádat jeho skrytí. Skrytí lze většinu údajů u kontaktu. Údaje, které skrytí nelze, a jsou tedy vždy viditelné, jsou jméno, organizace a adresa. Skrytí údajů u kontaktu vám opět provede váš registrátor a znamená v podstatě to, že ve veřejných prohledávacích službách nebude údaj viditelný. CZ.NIC ho ale znát bude, stejně tak jako ho budou znát registrátoři. Lze ho tedy i nadále použít k identifikaci držitele.

Údajům, které vyplníte u držitele, je potřeba věnovat velkou pozornost. Na tyto údaje bude nakonec doména registrována. Pokud je vyplníte špatně (ať už záměrně, nebo omylem), s největší pravděpodobností se vám to vrátí v budoucnosti. Například v okamžiku, kdy budete potřebovat provést nějaké změny. Samozřejmě pokud už nějakou doménu máte, nemusíte celý kontakt držitele vytvářet znovu. Už ho máte od poslední registrace vytvořený a můžete ho použít znovu. Je to dokonce i vhodné – údaje máte na jednom místě a v případě změny potom opravujete jen jeden kontakt.

Třetím krokem při registraci je vyplnění technických údajů – sad nameserverů, případně nameserverů samotných. Pokud těmto údajům rozumíte, můžete si je zpravidla vyplnit podle svých potřeb. V opačném případě vám registrátor ve většině případů nabídne standardní řešení. Dnes je běžnou záležitostí, že vedení nameserverů pro doménu je poskytováno registrátorem zdarma v rámci registrace. V takovém případě se o vyplnění těchto údajů moc starat nemusíte.

Čtvrtým krokem je souhlas s Pravidly registrace a Pravidly alternativního řešení sporů. Tento krok zřejmě bude jednoduchý, ale velmi důležitý. Těmito Pravidly se CZ.NIC řídí ve své praxi. Na jejich základě pak můžete například provádět změny, podle nich se ale také domény vyřazují z provozu a ruší v případě, že nejsou uhrazeny poplatky. Je tedy důležité, si je přečíst. Přece jenom s nimi vyjadřujete souhlas a udělat to s dokumentem, který jste nepřečetli, není asi úplně to nejvhodnější.

Následuje pátý krok, a tím je platba za doménu. Metoda platby a také cena závisí na nabídce registrátorů i na tom, jaký způsob zvo-

líte. Běžně lze zaplatit převodem na účet i platební kartou. Teprve poté, co registrátor obdrží vaši platbu, pokusí se doménu zaregistrovat u CZ.NIC. Může se tedy stát, že zatímco vaše objednávka domény čeká u registrátora na zaplacení, jiný zájemce zaplatí dříve a jeho žádost o registraci se tak dostane do CZ.NIC před tou vaší a doménu získá on.

Pokud ale vaše platba proběhne bez problémů, doména je zaregistrována a vy ji můžete začít používat.

Změny v údajích

Časem se může stát, že je potřeba u vaší domény provést změnu některých údajů. Může jít o změny technické (například změnu nameserverů) nebo o změny ve vašich údajích (přestěhovali jste se, změnili mail apod.). Všechny tyto změny provedete prostřednictvím svého registrátora. Každý registrátor má své vlastní postupy a formuláře – jak pro vyplnění požadovaných změn, tak pro jejich autorizaci. Každou takovou změnu totiž potřebujete ještě potvrdit, aby ji někdo nemohl provést vašim jménem. Způsoby autorizace se liší také podle toho, co vlastně měníte. Nejdůležitější změny (třeba změna držitele nebo zrušení domény) musíte u značného množství registrátorů potvrdit úředně ověřeným podpisem.

Samozřejmě lze změnit i registrátora. Tuto změnu potom provedete prostřednictvím toho nového – musíte jít na jeho stránky a – opět – vyplnit příslušný formulář. Pro převod domény k jinému registrátorovi potom navíc musíte znát takzvané heslo k transferu. To novému registrátorovi prozradíte a on ho potom uvede v žádosti o přesun domény. Toto heslo vám zpravidla nový registrátor nechá zaslat na váš mail v průběhu změny. Změnu registrátora nemůže ten původní nijak odmítnout. Pokud ji zrealizujete, tak prostě proběhne i v případě jeho nesouhlasu. Vaše doména také zůstane zaplacená na to období, na které byla původně.

Obnovení platnosti

Každá doména je zaregistrována na určité období. Běžně se domény registrují na jeden rok, je ale možné ji zaregistrovat až na 10 let. Datum, do kdy je doména registrována, je veřejně dostupný údaj na <http://www.nic.cz/whois/>,

spolu s dalšími informacemi o vaší doméně. Říká se mu datum expirace. Po uplynutí lhůty je potřeba doménu prodloužit. Vyze vás k tomu opět váš registrátor, zpravidla s několikatydením předstihem – obdržíte pokyny k platbě (částku, variabilní symbol, číslo účtu), které je potřeba dodržet. Po zaplacení registrátorovi je potom doména prodloužena i v registru CZ.NIC.

V případě, že toto prodloužení není provedeno do data expirace, zašle vám mailem upozornění také CZ.NIC. V něm vás informuje, že doménu je potřeba prodloužit prostřednictvím vašeho registrátora. Toto upozornění ze strany CZ.NIC odchází na vámi zadaný mail, který je uložený u kontaktu držitele, a to v den expirace domény (tedy v den, do kdy je doména zaplacená) a potom ještě jednou po dalších 30 dnech. Čtyři dny poté (34. den od data expirace) vám ještě CZ.NIC zašle dopis poštou na vaši adresu uvedenou u kontaktu držitele.

Doména samotná je totiž registrována ještě dalších 45 dní po uplynutí její platnosti (po datu expirace). Prvních 30 dní je plně funkční, dalších 15 dní potom není na internetu dostupná. Prodloužit ji samozřejmě lze po celou tuto takzvanou ochrannou lhůtu.

Od domén a jejich registrací se dostáváme k projektu, jehož cílem je vzdělávání, a to především a výhradně v oblasti internetových technologií, k Akademii CZ.NIC.

Unikátní vzdělávací centrum a jeho nabídka

Mezi další projekty patří vzdělávací centrum, které sdružení CZ.NIC otevřelo pro veřejnost v dubnu loňského roku. Jeho smyslem je nabídnout zájemcům o internetové technologie možnost rozšířit si své znalosti díky specializovaným školením zaměřeným na pokročilé internetové systémy.

V současnosti vzdělávací portfolio Akademie CZ.NIC zahrnuje technologie DNS, ENUM, SIP, BGP, PKI, PostereSQL, SQL, IPv6 a DNSSEC. Centrum s takovým výběrem témat představuje v České republice naprosto ojedinělý projekt.

Setkání v Akademii jsou určena především technikům, kteří ve svých společnostech spravují DNS, starají se o bezpečnost dat, odpoví-

dají za telekomunikační systémy nebo dohlíží na jiné síťové systémy. Přihlásit se ale mohou i všichni ostatní, kteří se o tyto technologie zajímají a chtějí se o nich dozvědět více. Pro studenty je připravena speciální sleva, díky které zaplatí za vybraný kurz pouze desetinu ceny.

Řada kurzů je rozdělena na teoretickou a praktickou část, proto k výukovému centru patří také unikátní laboratoř vybavená potřebným hardwarem a softwarem. Díky němu si účastníci školení mohou přímo na místě nově získané znalosti vyzkoušet.

Lektory jednotlivých školení jsou jak zaměstnanci sdružení, tak odborníci z praxe, ale i vysokoškolští pedagogové. Kurz DNS a DNSSEC vede například Ondřej Surý, který v loňském roce odpovídal za zavedení této bezpečnostní technologie pro doménu .CZ. Problematiku veřejných klíčů přednáší Pavel Vondruška, vysokoškolský pedagog a respektovaný odborník na šifrování. Zdrojem informací týkajících se PostgreSQL a SQL je Pavel Stěhule, jeden z členů výzkumného a vývojového týmu Laboratoří CZ.NIC.

Na internetových stránkách Akademie CZ.NIC www.nic.cz/akademie je kromě dalších informací vystaven i program kurzů a je zde také možné přihlásit se na vybrané školení prostřednictvím jednoduchého registračního formuláře.

Díky tomu, že podobná školení se jinde v České republice nenabízejí, je o ně u veřejnosti zájem. Účastníci láká především možnost získat nové znalosti o aktuálních trendech v internetových technologiích a prostor pro praxi, díky které si vyzkouší, jak mohou tyto technologie využít při své každodenní práci. Inspiroující a zajímavé je pro ně jistě i setkání s experty, kteří mají s přednášenými tématy dlouhodobé zkušenosti a nezřídka stáli za první implementací těchto nástrojů v České republice.

Dobrá doména a Akademie CZ.NIC nejsou zdaleka jedinými projekty z oblasti internetu, internetových technologií a osvěty. Protože je ale prostor pro další informace už pomalu vyčerpán, rád všechny čtenáře odkážu na internetové stránky www.nic.cz, kde se mohou o dalších aktivitách správce české národní domény dozvědět více.

VILÉM SLÁDEK > vilem.sladek@nic.cz

Informační vzdělávání ve veřejných knihovnách – nové vize a úkoly

Knihovny jako kulturně vzdělávací instituce jsou vedle škol nejdůležitějším zázemím pro podporu a rozvoj informační gramotnosti a celoživotního vzdělávání občanů (*Strategie celoživotního učení ČR*). Vzhledem k tomu, že se od roku 2007 (školní rok 2007/2008 přinesl do českého školství zásadní změnu v podobě realizace Rámcového vzdělávacího programu respektive Školních vzdělávacích programů na základních školách) mění postupně v jednotlivých typech škol metody i přístup k výuce a tvorbě Školních vzdělávacích programů, je nutné, aby se knihovnici z veřejných knihoven s těmito změnami seznamovali a koordinovali svou práci s dětmi a mládeží, spolupracovali se školami a jejich školními knihovnami adekvátním a efektivním způsobem.

Knihovny se po roce 1990 velmi proměňují. Jsou každým rokem lépe technicky vybavené, počítače a připojení k internetu jsou samozřejmostí i ve zcela malých obecních knihovnách. Mění se prostorové možnosti knihoven, jejich interiéry, které jsou variabilní a estetické. V souvislosti s těmito podmínkami a se změnami ná-

roků společnosti na služby knihoven se mění výrazně pracovní postupy, normy, standardy. Pracujeme s novými typy dokumentů, rozšiřujeme služby, připravujeme již novelu standardu VKIS.

V tomto kontextu jakoby přešlapovala na místě významná, základní a zcela neoddelitel-

ná součást knihovnické práce, činnost profesionálních knihovníků (v níž jsou nezastupitelní), a to výchova uživatelů k práci s informacemi, podpora informační gramotnosti.

Nezbytné propojení knihovnických a informačních lekcí s informačními a komunikačními technologiemi (on-line katalogy, vyhledávání ne v kartotékách, ale v databázích, na internetu) nemělo výrazný vliv na obsah a formu realizace těchto lekcí.

S tímto názorem se ztotožnili i účastníci semináře v Moravské zemské knihovně v Brně *Informační vzdělávání ve veřejných knihovnách* v roce 2008 (nultý ročník) a začali hledat cestu jak dál.

Založení sekce Informační vzdělávání uživatelů

První ročník semináře *Informační vzdělávání ve veřejných knihovnách* se konal v roce 2009 ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové. Seminář byl zajímavý nejen svým obsahem¹, ale také tím, že v průběhu dvoudenního jednání vznikla sekce IVU (Informační vzdělávání uživatelů veřejných knihoven), která se stala odbornou sekcí SDRUK. Vede ji Mgr. Eva Svobodová, ředitelka SVK Hradec Králové. A začala systematická práce. V září 2009 se konalo jednodenní setkání, kde si členové rozdělili úkoly a především rozeslali do knihoven dotazník s cílem zjistit současnou konkrétní situaci v oblasti informačního vzdělávání v krajských, pověřených a profesionálních knihovnách ČR. Již dvoudenní pracovní jednání sekce IVU² se konalo v únoru 2010 v Krajské knihovně Vysočiny v Havlíčkově Brodě. Zde byl předběžně vyhodnocen dotazník a rozpracovány obsahové moduly informačního vzdělávání pro žáky základních a středních škol (<http://www.sdruk.cz/ivu/>).

Seminář v Moravské zemské knihovně

Druhý ročník semináře se konal ve dnech 20. a 21. dubna 2010 v MZK v Brně. Obsahově byl

ODKAZY:

- 1 Blažková, Božena. Informační vzdělávání ve veřejných knihovnách aneb Proč, co a jak? *Čtenář*. 2009, roč. 61, č. 7/8, s. 270–271.
- 2 Hájková, Zuzana; Leparová, Jana; Nejezchlebová, Jana. Informační vzdělávání uživatelů – sekce IVU začíná pracovat. *Ikaros* [online]. 2010, roč. 14, č. 3. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/6012>>.

koncepován tak, aby informoval o výsledcích dosavadní práce sekce IVU a předložil dostatek konkrétních podkladů k tomu, jak informační vzdělávání uživatelů postupně ve veřejných knihovnách měnit (seminář byl zaměřen na žáky základních škol a studenty středních škol). A vlastně nejen měnit, to by bylo v současné době již málo. Je nutné se na informační vzdělávání podívat ze zcela jiného úhlu, změnit především zažitý vzorec přípravy knihovnických lekcí, stanovit si přesný smysl a cíl každé lekce, programu.

V úvodním vystoupení informovala o důvodech vzniku a současné práci sekce IVU její předsedkyně Mgr. Eva Svobodová. Zdůraznila důležité priority: sjednocení terminologie a zmapování stávající úrovně informačního vzdělávání ve veřejných knihovnách. Cílem práce sekce je vytvořit systém informačního vzdělávání pro různé věkové kategorie uživatelů veřejných knihoven.

Vyhodnocením *Dotazníku k informačnímu vzdělávání v knihovnách* se zabývala Mgr. Jana Nejezchlebová. Zjišťování probíhalo od listopadu 2009 do února 2010. Osloveno bylo přes 800 knihoven, vyplněných dotazníků se vrátilo 439. Všem knihovníkům jsme na semináři (a rádi bychom i nyní) poděkovali. Poprvé jsme tak získali konkrétní údaje o informačním vzdělávání v knihovnách, o cílových skupinách, obsahu i metodách práce. Knihovny stále málo využívají informační zdroje, databáze, jednotnou informační bránu, webové stránky různých knihoven a informačních institucí. Informační výchova je prioritně zaměřena na exkurze, seznamování s orientací v konkrétní knihovně, s využíváním jejích informačních zdrojů a služeb. To je samozřejmé a jednoznačně potřebné, je to základ. Na informační vzdělávání máme však náročnější požadavky, které zahrnují znalosti, dovednosti a schopnosti práce s informacemi – od formulování požadavku přes vyhledání relevantních

informací až po jejich zpracování, prezentaci a možnosti dalšího využití. Dotazník také ukázal na nedostatek materiálů, které by pomohly knihovníkům v jejich práci a výrazný nedostatek odpovídajícího vzdělávání knihovníků. Je třeba knihovníky seznámit praktickou („návodnou“) formou s novým pojetím informačního vzdělávání, nejen po obsahové stránce, ale i s metodami a způsobem práce s dětmi a dospívajícími, se středoškoláky. Zástupci z krajských knihoven, kteří jsou členy IVU, budou připravovat jednodenní praktické semináře, na nichž budou využity a prezentovány i zkušenosti vybraných knihoven.

V následujícím bloku *Začlenění informačního vzdělávání do školního vzdělávacího programu střední školy a podpora výuky Studijním a informačním centrem školy*, který patřil prezentaci práce týmu pedagogů a knihovnice ze Střední průmyslové školy ekonomické a VOŠ v Pardubicích (www.spse.cz/?skola_knihovna), mohli účastníci semináře na konkrétním příkladu a prezentacích sledovat, jak lze zapojit informační vzdělávání do ŠVP školy (Ing. Zdeněk Cach). Dále se dozvěděli, jak připravit výuku s účastí studentů a jejich samostatnou prací s informacemi (Mgr. Lea Provozničková) a k tomu vytvořit nezbytné informační zázemy ve Studijním a informačním centru školy (Bc. Eva Slavíková). Ukázky hodin viz www.icss.cz/ukazkove_vyucovaci.php.

PhDr. Eva Marvanová z NK ČR se věnovala projektům informačního vzdělávání v zahraničí.

V následujících dvou příspěvcích byly prezentovány konkrétní ukázky práce se žáky základních a středních škol. Dáša Juránová z brněnské pobočky Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze ve svém příspěvku *Netradiční formy vzdělávání žáků základních škol a studentů středních škol* prezentovala ukázky z dílen Badatel a Hanin kufřík. Při vzdělávání a v dílnách jsou využívány kombinované metody výuky, přednáška, samostatná práce s texty, s encyklopediemi a slovníky, ukázkami různých tištěných materiálů i předmětů. Žáci a studenti jsou zapojeni do ře-

šení zadaného úkolu, pracují v týmu a informace z různých zdrojů, doplněné a spojené s vlastními znalostmi a zkušenostmi, předkládají v podobě vyřešeného úkolu, zpracovaného příběhu apod. Nejen, že je to způsob práce, který zaujme i žáky 8. a 9. tříd ZŠ a středoškoláky (nejen z gymnázií), ale rozšíří jim vědomosti z výuky a současně je naučí pracovat s informačními zdroji.

Mgr. Bohdana Křepinská ve svém vystoupení na téma *Příprava a realizace lekcí s prvky IVU pro ZŠ v Městské knihovně Hodonín* (<http://www.knihovna-hod.cz/sluzby-mladez.html>) ukázala, jak lze v praxi v rámci jedné knihovny spolupracovat na informačním vzdělávání. Poukázala na možnosti propojení práce jednotlivých oddělení knihovny, profesionální spolupráci a samozřejmě kolegiální. V dětském oddělení je B. Křepinská sama a také ona připravuje informační vzdělávání pro žáky základních škol, ale při realizaci vlastních lekcí s ní spolupracují další oddělení knihovny. Žáci a studenti využívají počítače rozmístěné v knihovně, plní úkoly např. v čítárně, a tak příslušní pracovníci musí poradit, zkontrolovat, co děti dělají, a po jejich odchodu dát vše na do správné místo. Hodonínská knihovna však od učitelů neslyší „nemáme čas, do knihovny nepřejdeme“. Naopak čelí narůstajícím požadavkům, ale také si s radostí vyslechne kladné hodnocení.

Informační výchova je důležitá pro všechny děti a dospívající. Tedy i pro ty nějakým způsobem znevýhodněné. Stejně jako v oblasti čtení, práce s knihou i zde musí knihovník přistoupit k jiným formám aktivit, přizpůsobit se daným možnostem. Proto Jarmila Burešová z Knihovny města Ostravy nazvala svůj příspěvek *Informační výchova jako podaná ruka* a velmi zajímavě ukázala svou práci s romskými dětmi.

Závěr prvního dne patřil aktivitám Kabinetu informačních studií a knihovnictví MU Brno. Byly představeny projekty NAKLIV (<http://www.nakliv.cz>) a e-LKA (<http://www.inflow.cz/projekty>).

Co je, a co není informační vzdělávání uživatelů, bylo téma druhého dne semináře. Již

zcela pracovní část zahájily prezentace tří projektů, lekce pro žáky 5. a 6. tříd ZŠ nazvané *Špióni* (B. Křepinská, MĚK Hodonín) a lekce *Práce s informačními zdroji a literární lekce s prvky informačního vzdělávání Svět obrů a čarodějí Roalda Dahla* (I. Štanclová, Krajská knihovna Františka Bartoše Zlín).

Vedoucí tří pracovních skupin sekce IVU, které rozpracovávají obsahovou náplň jednotlivých modulů informačního vzdělávání, prezentovaly dosavadní výsledky a účastníci semináře se zapojili svými náměty, zkušenostmi, často probíhala diskuse a doplňovaly se texty prezentací i na flipchartu.

Cílem modulu *Čtenářská gramotnost* (Bc. Helena Selucká, KJM Brno) je podpora rozvoje čtenářství, porozumění textu, práce a pochopení beletristického i naučného textu.

Obsahem modulu *Knihovny – zdroje informací* (PhDr. Zuzana Hájková, Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích) bude získání schopností a dovedností informace nejen vybrat a zpracovat, ale umět je dále aplikovat. Dále pracovat s nejrůznějšími zdroji informací, ale také znát a orientovat se v různých typech knihoven a informačních institucí.

Modul *Informační zdroje – tištěné, elektronické, audiovizuální* (Mgr. Jana Leparová, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě) je zaměřen na práci s databázemi, vyhledávání informací na internetu, využívání elektronických služeb knihoven apod. Všechny tři moduly na sebe navazují a rozvíjejí vědomosti, schopnosti žáků a studentů tak, aby byli úměrně svému věku informačně gramotní a práce s informacemi se stala součástí jejich práce ve škole, při studiu i při rozvíjení odborné zá-

jmové činnosti (prezentace ze semináře viz http://www.mzk.cz/aktivity/akt10_09.php).

Zajímavé bylo i prostředí, v němž seminář probíhal – streaming a live-blogging studentů KISK MU a večer, který se konal v Mahenově památníku. Pohádky vyprávěné pomocí lepoprel pro neslyšící předvedli herci divadla Neslyším Brno (<http://www.neslysim.cz>).

Závěr

Ze semináře i z vyhodnocených dotazníků vyplývá pro sekci řada dalších úkolů:

- 1) Zkvalitnit, vlastně spíše nově připravit různé formy vzdělávání knihovníků v oblasti informačního vzdělávání. Z dotazníků vyplynulo, že knihovníci nejsou na tento úkol v daných požadavcích připraveni. V rámci IVU budeme pořádat v jednotlivých krajích jednodenní praktické, názorné semináře, na nichž zprostředkujeme ukázky a dobré zkušenosti z praxe některých knihoven. Dále také ukázky metod kritického myšlení a jejich využití v rámci informačního vzdělávání. V této souvislosti připravuje MZK i vícedenní kurzy – kurz *Mediální výchova* (3 dny – 1x 2 dny a 1 den) a *Výchova demokratického člověka* (3 dny – 1x 2 dny a 1 den).
- 2) Zpracování obsahu modulů pro základní a střední školy, který sekce IVU předloží k připomínkám odborné veřejnosti v listopadu (prosinci) 2010.
- 3) V dubnu 2011 uspořádání semináře zaměřeného na didaktické pojetí informačního vzdělávání žáků a studentů středních škol. Změna obsahu, pojetí informačního vzdělávání vyžaduje i odpovídající metody výuky, jiný způsob práce s žáky a studenty.

JANA NEJEZCHLEBOVÁ > jananej@mkz.cz

DO ČÍSLA přispěli

- Mgr. Pavel Černý – vzkumyknihoven.cz, Praha
- PhDr. Zdeňka Friedlová – Krajská knihovna Františka Bartoše, Zlín
- Mgr. Pavla Gajdošíková – Krajská knihovna Františka Bartoše, Zlín
- Lenka Ječná – Městská knihovna Ervina Špindlera, Roudnice nad Labem
- Jana Jůzová – Městská knihovna Loket
- Ing. Jiří Mika – Střežochská vědecká knihovna v Kladně
- Mgr. Jana Nejezchlebová – Moravská zemská knihovna, Brno
- Mgr. Radek Pavlíček – TyfloCentru Brno, o.p.s.
- Jan Schick – Antikvariát Valentinská, Praha
- Vilém Sládek – Sdružení CZ.NIC, Praha
- BcA. Radomír Slovák – Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Litomyšl
- Mgr. Kateřina Slušná – Koutná & Slušná, advokátní kancelář v.o.s.
- Václav Stůj – Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, ÚISK
- Roman Šantora – vzkumyknihoven.cz, Praha
- Mgr. Nelly Pelc Vostrá – Koutná & Slušná, advokátní kancelář v.o.s.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA ERVÍNA ŠPINDLERA V ROUDNICI NAD LABEM

Ervín Špindler

Ještě počátkem 19. století žili v českých městech osamělí osvícenci a vlastenci, kteří se čas od času spojovali do větších skupinek. Velký rozvoj v otázkách národního života, školství a kultury přichází po roce 1860, kdy jsou zakládána různá osvětová zařízení, muzea, galerie, veřejné knihovny a čítárny.

Obrozené období začíná v Roudnici nad Labem teprve roku 1828 příchodem kaplana Josefa Hochmana, který ze svých příjmů pořídil lidovou knihovnu. Další z propagátorů četby byl Jan Náhlovský a kaplan Jan Nepomuk Pavla.

Centrem vlasteneckého života ve městě pod Řípem se stala kafirna s výčepem Františka Řeháčka. Tento průbojný a neohrožený kovář zřídil v Roudnici kafirnu s výčepem a kupecký obchod, kde mohli vlastenci debatovat, besedovat, číst české noviny a časopisy, knihy z Matice české a Českého musea. V Roudnici nad Labem se občané sdružovali v třiaosmdesáti spolcích. Součástí těch větších byly i knihovny, které sloužily pro potřeby členů. V roce 1897 zřídil Sokol veřejnou čítárnu a knihovnu, avšak pro malý zájem byla po dvou letech uzavřena. V roce 1872 vznikla z Občanské besedy Jednota Říp, která se věnovala hudbě, zpěvu, divadlu, osvětě a vzdělání, pro své členy vybudovala i knihovnu. Hned v prvních letech obdržela knihovna od svých příznivců knižní dary. Mezi největší dárce knižního fondu patřil August Švagrovský, Ervín Špindler, V. Kratochvíl z Lounek, Jan Neruda,

Emil Holub, Čeněk Zahálka, František Topič. V začátcích měla knihovna knižní fond o 334 svazcích (rok 1878). V roce 1897 obsahovala asi 3000 svazků. Tato spolková knihovna díky své velikosti částečně zastupovala veřejnou obecní knihovnu. Vedle všeobecné knihovny měla jednota ještě knihovnu divadelní o 700 svazcích. Spolek Budišlav v téže době vlastnil knihovnu s 1000 svazky.

Mimo spolkových knihoven existovaly koncem 19. století i knihovny školní. Například knihovna vyššího gymnázia vlastnila 4705 svazků, knihovna střední hospodářské školy 4262 svazků a okresní knihovna učitelská 900 svazků knih. Nesmíme zapomenout ani na jednu z největších soukromých knihoven, na Lobkowiczskou knihovnu s archivem, v jejíž fondech bylo 60 000 svazků.

Důležitým mezníkem pro rozvoj knihoven se stal rok 1908. Dne 27. června 1908 byl založen Vzdělávací sbor pro okres a město, jehož účelem bylo šíření lidového vzdělávání. Přípravoval tým odborně vyškolených přednášejících a posílal je všude tam, kde byla potřeba. Brzy se podařilo zařídit veřejnou čítárnu (1. 5. 1909) v prvním patře okresní stravnovny. Zde bylo čtenářům nabízeno 100 různých novin, časopisů každodenně a bezplatně. Činnosti tohoto vzdělávacího spolku vyšel vstříc i starosta Ervín Špindler, který daroval svou knihovnu o 3000 svazcích. Později se stala základem veřejné knihovny obecní. Po Špindlerově vzoru darovaly vzdělávacímu spolku knihy i další organizace. Například Jednota Tyl, Sokol, Akademikové, ale i někteří jednotlivci. V únoru 1918 byl v Roudnici nad Labem založen Literární kroužek *Otakar Březina*. Posláním tohoto literárního sdružení bylo pomoci roudnické inteligenci získat na malém městě moderní literaturu. I tato knihovna se stala významnou složkou v kulturním životě Roudnice nad Labem, doplňovala knihovnu městskou a knihovnu Jednoty Říp, a to převážně z vlastních prostředků.

Po vzniku samostatné republiky v roce 1918 bylo zákonem nařízeno pečovat o výchovu lidu. Ve všech obcích litoměřického okresu byly zřízeny místní osvětové komise. Péče o organizování lidových kurzů občanské výchovy připadla především Okresnímu osvětovému sboru. Vznikl 2. září 1919 přetvořením dosavadního vzdělávacího sboru pro okres a město Roudnici nad Labem. Sbor založil Husovu lidovou školu, která pořádala pro veřejnost vzdělávací přednáškové cykly. Okresní osvětový sbor měl také dohled nad vedením a správou veřejných obecních knihoven.

V roce 1919 schválilo Národní shromáždění Zákon o veřejných knihovnách obecních (zákon z 22. 7. 1919, č. 430). Tehdy naši osvícenci pochopili potřebu knihoven v jednotlivých obcích. Tím došlo k založení veřejné obecní knihovny v Roudnici nad Labem, rozpočet v roce 1920 činil 10 000 Kč, o rok později již 30 000 Kč. Do té doby přispíval obecní úřad na knihovnu Vzdělávacího sboru 100 Kč za rok. Jménem *Špindlerova veřejná knihovna města Roudnice nad Labem* byla označována na počest Ervína Špindlera, spisovatele, překladatele, politika a pracovníka veřejné správy. Ten vysoko převyšoval prostředí, ve kterém žil. Dal nejenom Podřipsku bohatý národní, politický a kulturní život, který nemělo území kolem Řípu před ním, a asi již nikdy mít nebude.

Narodil se 29. 8. 1843 v Chocni, ale padesát let svého života prožil na Podřipsku. Do Roudnice přišel jako okresní tajemník roku 1868, když před tím působil jako novinář v *Národních listech*. Zde vzniklo přátelství mezi ním a Janem Nerudou. Od roku 1870 vydával periodika *Říp a Podřipan*. Za jeho působení na roudnické radnici, kde byl starostou města, se vybuďovalo mnoho prospěšných staveb, např. nový most přes Labe, vodovod, lokální železniční dráha. Ervín Špindler byl velice aktivní v kulturní oblasti, založil Sokolskou jednotu, přispěl k založení Podřipského muzea, v roce 1890 byl zvolen poslancem Říšské rady ve Vídni.

Jeho literární činnost začala dříve, než se začal věnovat politice a věcem veřejným. V letech 1864 až 1867 vydal nejen svou první básnickou sbírku, ale přeložil z němčiny také báseň *Žižka* od Alfréda Meissnera a *Knihu písní* od H. Heineho. Méně známý je jeho překlad libreta Josefa Wenziga k Smetanově *Libuši* a *Daliborovi*. Dále napsal román *Bělohorskí mučedníci* z doby působení jezuitů v Čechách a novelu z politického života *Mladá Čechie*. Aktivně

Budova knihovny

Foto archiv knihovny

přispíval do mnoha kulturních časopisů – *Zlaté Prahy*, *Květy*, *Lady* či *Osvěty*. Po jeho smrti, 17. 12. 1918, připadla jeho soukromá knihovna městu.

Tato muzeální část byla doplněna novými nákupy, neboť začala plnit funkci veřejné knihovny. V tomto smyslu začala knihovna působit v roce 1921. K základu, který byl vytvořen Špindlerovým odkazem, podstoupily své knižní fondy knihovny roudnických spolků, např. Vzdělávací sbor, Sokol, Kroužek Akademiků, Literární kroužek Otakara Březiny, Občanská beseda, Pochodeň, Národní odborové sdružení československých kovoprávníků. Koncem roku 1922 veřejná knihovna vlastnila 4416 svazků knih, knihy byly půjčovány zdarma a za tento rok bylo půjčeno 13 971 svazků. K výpůjční činnosti přibyla časem i činnost kulturně výchovná, změnily se prostory a vybavení knihovny.

Během okupace byly vzácné knihy a dokumenty z roudnické knihovny uschovány. Bohužel, některé dokumenty byly zabaveny a jejich ochránci popraveni, stav knihoven na Podřipsku byl po roce 1945 neutěšený. Ačkoli knihovníci ukryli ve 43 obcích asi 3000 knih, o 3400 svazků nás Němci připravili. Zničili právě nejcennější knihy. A v knihovnách zůstaly méně hodnotné dokumenty. Proto byly v obcích organizovány dobrovolné sbírky, na kterých bylo vybráno 111 260 Kč. V té době v našem regionu působily i Státní doplňovací knihovny, které měly za úkol budovat knižní fondy pro malé venkovské knihovny, knihy byly každoročně v obcích obměňovány.

Dne 6. října 1947 Špindlerova veřejná knihovna města Roudnice nad Labem zahájila svou činnost v přízemních prostorách na náměstí Dr. Edvarda Beneše 19, (dnešní Karlovo nám.), kde sídlí dodnes.

Jen pro zajímavost, knihovna působila v této době jako kulturní dům a pro obyvatele Roudnice pořádala kulturní a osvětovou činnost. Dne 1. září 1948 byla zřízena studovna a čítárna a 2. března 1949 byla otevřena půjčovna knih pro mládež. Během února 1951 došlo ke sloučení Špindlerovy veřejné knihovny s Okresní doplňovací knihovnou, dále knihovna používala název Okresní lidová knihovna v Roudnici nad Labem. 27. května 1954 bylo v knihovně zahájeno veřejné sledování televizních programů. Tři dny v týdnu navštěvovali občané města televizní oddělení Okresní lidové knihovny v Roudnici nad Labem.

Od roku 1947, kdy knihovna získala budovu bývalé záložny, nedošlo v našem zařízení k žádným stavebním úpravám. Velkým zásahem do činnosti knihovny byla dlouholetá rekonstrukce, která skončila v roce 1988, kdy jsme se vrátili do nově upravených a vybavených prostor. Od roku 1986 začal v okrese Litoměřice fungovat Celookresní centralizovaný systém knihovnických služeb. To znamenalo, že okresní knihovna centrálně řídila všechny městské knihovny v okrese, nakupovala jim knihy, knihovnické pomůcky apod. To skončilo 31. prosince 2002, neboť se rušily okresní úřady a naším provozovatelem se stalo Kulturní zařízení Města Roudnice nad Labem. Tehdy pracovnice knihovny nezávážaly a požádaly o změnu názvu

knihovny. A jméno Ervína Špindlera se v něm opět ocitlo. V roce 1997 došlo díky technickému vývoji k automatizaci výpůjčních služeb v oddělení pro dospělé, o rok později i v dětském oddělení. Od roku 2000 jsme připojeni pevnou linkou k internetu a poskytujeme roudnické veřejnosti přístup k internetu zdarma. Podle statistik z loňského roku tvoří knižní fond 66 456 svazků, navštívilo nás 33 365 návštěvníků, z nich se zaregistrovalo do knihovny 1575 čtenářů. Městská knihovna Ervína Špindlera je také aktivní v kulturních a vzdělávacích akcích. V loňském roce jich bylo 134. Z těch nejzajímavějších bych připomněla pravidelné přednášky o astronomii, autorská čtení (letos již 9. ročník Podřipského čtení), knihovnické dílny, v nichž jsme se zaměřili na děti ze společensko-řízických skupin. A nesmíme zapomenout ani na podporu čtenářství v podobě dopoledních hlasitých čtení pro rodiče s malými dětmi. V letošním roce uspořádáme několik akcí k Roku Karla Hynka Máchy a k Evropskému roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

Ve spolupráci s Galerií moderního umění a roudnickými školami připravujeme velkou recitační soutěž. Celý náš pětičlenný kolektiv je hrdý na jméno Ervína Špindlera v názvu našeho zařízení a myslíme si, že mu ostudu neděláme.

POUŽITÁ LITERATURA:

- Webové stránky knihovny
- Literární tradice na Podřipsku. Roudnice nad Labem: Městská knihovna Ervína Špindlera, 2002, s. 40–42.

Ministerstvo kultury ČR oznamuje, že u příležitosti Týdne knihoven bude udělena cena Knihovna roku 2010, a vyzývá veřejnost k podávání návrhů na její udělení

CENA KNIHOVNA ROKU 2010

se uděluje k ohodnocení dlouhodobých zásluh o rozvoj knihovnictví v obcích nebo mimořádného přínosu k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb.

Uděluje se v kategoriích *základní knihovna* a *významný počín v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb*.

Návrhy na udělení ceny mohou podávat fyzické nebo právnické osoby na adresu Ministerstva kultury ČR do **5. srpna 2010**.

Podrobné informace jsou k dispozici na stránkách http://www.nkp.cz:80/o_knihovnach/KnRoku/2010/index.htm.

Anketa hodnotících komisařů v krajském kole soutěže Vesnice roku

SPOLEČNÉ OTÁZKY:

1. **Můj vztah k venkovu...**
2. **Jak má (podle mého názoru a mých zkušeností) vypadat „správná venkovská knihovna“ – co tam nesmí chybět?**
3. **Mé zkušenosti se soutěží Vesnice roku – co se mi líbí, co mne inspiruje a co mi naopak vadí či dokonce chybí?**

Jméno: ANDĚLA TOMANOVÁ
Profese: knihovnice (dnes v důchodu a knihovnice obecní knihovny)
Knihovna: Knihovna Josefa Čapka v Želivě
Kraj: Kraj Vysočina

Jak dlouho působím ve funkci komisaře: od roku 1999 (mimo roku 2008, tedy 10 let)

1. Založením jsem venkovanka, i když jsem 17 let žila v sympatickém městě Humpolci. Narodila jsem se v kraji Žďárských vrchů v Poličce a deset let s rodiči prožila na horské turistické chatě na Lucském Vrchu, odkud jsme s bratrem chodili tři kilometry do školy v Telecím. Po zabrání chaty pro armádu jsme se přestěhovali do Želiva, kde žiji dnes.

Když jsem ve 14 letech vycházela ze školy, zavolal si mě řídící učitel pan Novák a řekl: „Půjdeš na učitelku.“ A já řekla: „Na učitelku ne!“ a on na to: „Tak půjdeš na knihovnici.“ A bylo to. (Dcera pana řídícího byla knihovnice a později učila na vysoké škole). A tak jsem vychodila Střední knihovnickou školu v Praze, po maturitě nastoupila na tři roky jako knihovnické kuře – metodička do MěLK Pacov, kde mne zaučoval pan ředitel Procházka.

Pak následovala mateřská dovolená a od roku 1967 jsem se na 17 let stala vedoucí Městské knihovny v Humpolci, pak ředitelkou Okresní knihovny v Pelhřimově, odkud jsem v roce 1999 odcházela do důchodu jako vedoucí MěK, která se v roce 1996 stala součástí Kulturního střediska v Pelhřimově.

Knihovnická profese se člověku dostane pod kůži a už se jí nezbaví.

Může být knihovnice v důchodu bez knihovny? Odpověď je jasná: Nemůže. A tak už jedenáct let s chutí pomáhám v Knihovně Josefa Čapka v Želivě, kde knihovnici dělá moje sestra Květa Kasalová. Máme otevřeno dvakrát týdně, celkem 10,5 hodiny, vlastníme dva počítače a systém Clavius. Jen nás trápí značný úbytek čtoucích dětí.

2. Nevím, co bych vám řekla, co ještě nevíte. Myslim si, že by knihovna měla být především na první pohled útulná, aby zde čtenářům bylo dobře, a měl by v ní být příjemný a ochotný knihovník nebo knihovnice. Před nějakým časem jsem četla, co říkal „Ostravak“ o knihovnách: „Akurat by se v bichlotece mohly ty bichlobaby semtam aj na člověka usmjat.“ Myslim, že to je právě ono, příjemné a ochotné jednání zahladí i nějaké ty nedostatky a na vesnicích si chodí čtenáři nejen půjčovat, ale i popovídat, posedět a poradit se.

Budova, ve které je knihovna, by měla mít dobré označení s výpůjční dobou (jde-li to, i dopoledne a navečer), která vyhovuje většině zájemců a je skutečně dodržována. Když je to nezbytné a knihovnice nemůže do knihovny jít, měl by ji zastoupit alespoň rodinný příslušník. Není nic horšího, než když několikrát přijde čtenář s taškou plnou knížek ke knihovně, která je bez upozornění zavřená.

Nezbytné je teplo a čisto, pár obrázků na stěnách, dostatek míst k posezení a četbě, záclony, je-li to možné i nějaké květiny, které přežijí několik dní bez vody. Účelný knihovnický nábytek, jasné označení fondu, koutek s dětskými knihami, pár hraček, pastelky, pexeso a hry pro děti.

Knihovnice by měla umět zodpovědět zájemcům dotazy na historické památky a zajímavosti obce i dotazy na slavné místní osobnosti. Měla by mít k dispozici turistickou mapu s cyklotrasou a turisticky značené trasy – alespoň na ukázání a vysvětlení.

Podle mých zkušeností dnes i malé knihovny mají, díky souborům knih, dostatečný fond pro své čtenáře. Není tu mnoho noviněk, ale pro relativně malý počet čtenářů je lepší nakoupit základní encyklopedie a knihy z oborů, které zde najdou čtenáře, knihy s regionální tematikou, doporučenou školní četbu a několik titulů periodik. Většinu beletrie je pak možné si půjčit. Vím z vlastní zkušenosti, jak jsou dnes knihy a časopisy drahé.

Díky grantovým programům ministerstva kultury a krajů má dnes mnoho knihoven vlastní počítač a přístup na internet. Je to úžasná pomoc uživatelům i knihovníkům.

Dobré je, když je knihovna nejen půjčovnou knih, ale měla by být i takovým malým kulturním centrem, kde se čtou dětem pohádky, připravují soutěže, čtenářské kroužky, různé besedy, vzpomínky pamětníků i literární setkání podle sil a místních možností. Když je v místě škola, je nutné s ní spolupracovat a pokoušet se přilákat děti do knihovny. I dobrovolní knihovníci jsou vynalézaví a mají spoustu dobrých nápadů.

3. Měla jsem to štěstí, že jsem v době, kdy jsem ještě byla zaměstnána v knihovně, mohla sledovat úsilí sekce VK SKIP (pod vedením Mileny Kodýmové) o začlenění knihoven do soutěže Vesnice roku. Nebylo to jednoduché a po značném úsilí se sekci povedlo, že jedním z kritérií úspěšného umístění soutěžící obce se stalo i posouzení knihovny v místě. Dnes už je to, alespoň u nás na Vysočině, samozřejmostí.

Soutěž Vesnice roku je pro mne osobně velkým přínosem. Vidím velice krásné obce, krásnou krajinu, starosty a zastupitelstva, které vylepšují a mění život na vsi, ráz krajiny, ochranu přírody i obnovu sakrálních památek. Velmi mne zajímá aktivní činnost složek (hasičů, myslivců, sportovců, divadelních ochotníků...), které se podílejí na kulturním životě obce a oživení místních tradic. A samozřejmě, hlavně mne zajímají knihovny. Se získanými zkušenostmi pak seznámím i naše obecní zastupitelstvo v místě bydliště.

A jak jsem se vlastně stala komisařkou Vesnice roku? Když se začaly knihovny v obcích posuzovat v soutěži, hledal se na Vysočině komisař. Organizace SKIP v nové Krajské knihovně v Havlíčkově Brodě nebyla moc aktivní, vlastně tehdy tu byli jen kolektivním členem, uvítali tedy návrh jihočeského SKIPu na jmenování komisařkou čerstvou důchod-

kyňi Tomanovou ☺. Nedovedla jsem si v té době představit, že nebudu o knihovnách už nic nového vědět, a tak jsem souhlasila a rozhodně jsem neudělala chybu. Mimo jednoho roku jsem s komisí po Vysočině cestovala už jedenáctkrát.

Není to moc jednoduché, vyjždí se většinou z Jihlavy, která je od mého bydliště asi 4,5 km daleko a většinou se do soutěže přihlásí kolem třiceti obcí. Organizace soutěže je předsedou komise a krajem velmi pečlivě naplánována, domluveno je ubytování i přejezdy mezi okresy, a harmonogram se všichni snaží dodržovat. Dovedete si představit, jak se soutěžící obce snaží ukázat všechno to nejlepší, co vybuchovaly a na co jsou hrdí. Sem tam se přidá půlhodinka a pak stačí nečekaná objížďka, aby byl harmonogram porušen. Telefonem se pak dojednává další návštěva v posunutém čase.

Musím přiznat, že kolem roku 2000 nebylo moc starostů, kteří by se chlubil knihovny, snad je to ani nenapadlo, ale to se postupem času změnilo. Je pravdou, že ještě i nyní v menších soutěžících obcích vidím řadu knihoven, které sice mají počítač, ale vypadají jako uklizený, smutný a bezútěšný sklad knih. Tady by asi pomohla větší péče metodiků profesionálních knihoven.

O to větší mám pak radost z knihovny živé, útulné, s příjemnou knihovnicí a řadou akcí pro děti i dospělé uživatele. V loňském roce jsem v našem kraji viděla tři takové knihovny. Knihovna městyse Kamenice u Jihlavy dostala diplom krajské komise za vzorné vedení knihovny. Obě zapálené knihovnice jsou nadšenými propagátorkami historie obce a jejich památek mezi dětmi a mládeží.

Další (záměrně neuvádím názvy obcí) je nově zrozená knihovna, která léta stagnovala, ale nová mladá knihovnice jí dala tu správnou jiskru. Snad jí elán vydrží. Jiná knihovna v poměrně velké obci s jedenácti sty obyvateli byla velmi hezká, knihovnice měla řadu dobrých nápadů, ale čeká ji stěhování knihovny do větších prostor. Tam by měla mít víc možností, jak pokračovat v aktivní práci s malými dětmi a jejich rodiči. Přejme všem aktivním knihovnicím hodně dobrých nápadů, vytrvalost a hlavně hodně těch, o které se mohou starat.

A co mi na soutěži vadí?

Soutěž Vesnice roku je vynikající věc, ale vadí mi na ní vysoký počet posuzovaných vesnic. I když se komise snaží být maximálně objektivní, přeci jenom při 30 přihlášených obcích je to velmi těžké. Nešlo by udělat například okresní kolo, které by

vybralo třeba tři nejlepší? Pak by se počet soutěžících snížil na únosnou míru. Při vysokém počtu soutěžících obcí je na posouzení knihovny v místě málo času!

Jméno: JANA KALOUSKOVÁ, PhDr.

Profese (funkce): ředitelka knihovny

Knihovna: Městská knihovna Ústí nad Orlicí

Kraj: Pardubický

Jak dlouho působím ve funkci komisaře: 10 let

1. Žiji v malém podhorském městečku, kam jsem se přestěhovala z Prahy, a jsem tu velmi spokojená. Luxus bydlení na venkově vidím v krásném životním prostředí a neanonymitě vztahů.

Anketu připravila **DANIELA WIMMEROVÁ**
> Wimmerova.D@seznam.cz

Foto archiv respondentů

Historie a vývoj antikvariátu v českých zemích

1.

VÝVOJ ANTIKVARIÁTU OD STAROVĚKU PO SOUČASNOST

Antikvariát a příbuzné pojmy

Než se začneme zabírat historií antikvariátu, musíme si říct, co to vlastně je. Jde o obchod s použitými a zlevněnými knihami všech žánrů a oborů. Dále se zde prodávají staré pohlednice, grafiky, LP desky, noty, v některých antikvariátech najdeme dokonce i trojrozměrné staré školní pomůcky. Některé antikvariáty jsou úzce specializované na určitý obor, ale většina se jich zabývá širokým spektrem sortimentu. Mnohdy si lidé pletou antikvariáty s tzv. antikvami. Dost často máme pak v obchodě problém vysvětlit volajícímu, proč od něho nechceme koupit koberec nebo starý kus nábytku.

Slovo antikvariát vzniklo z latinského *antiquus*, což znamená *starý*. Kmen *antik* vyjadřuje, že jde o činnost, jež má něco společného se

starými či staršími předměty, v tomto případě s knihami. Antikvární kniha je tedy v nejširším slova smyslu stará kniha nebo kniha staršího vydání.

Antikvariát existuje právě tak dlouho jako samo písemnictví. Jeho historii můžeme sledovat až k činnosti alexandrijských knihovníků ve 3. st. př. n. l. V Alexandrii byla nejprve systematicky sbírána básnická a vědecká díla, která byla chráněna jako rarity a jejich texty se pečlivě zkoumaly. Hlavními dodavateli vzácných svitků byli převážně řečtí obchodníci. V dobové literatuře se můžeme dočíst, že Platon, a stejně tak Aristoteles, si prý za svoji odbornou knihovnu dal vyplatit vysoké sumy.

Římané, pokračovatelé řecké kultury, převzali alexandrijský přístup k literatuře a udržovali jej ve své říši, ve velkých veřejných i soukromých knihovnách. Právě ze starého Říma pochází výraz *antikvář*, který až mnohem později v německém názvosloví označoval obchodníka se starými knihami. Původně znamenalo latinské slovo *antiquarius* milovníka a sběra-

tele kulturně historických a zajímavých zpráv, v době římského císařství potom také sběratele starožitností v širším slova smyslu. Až na přelomu 16. a 17. století byl nazýván antikvářem majitel bottogy, tj. muž, který zprostředkoval tehdejší italské aristokracii koupi starožitných předmětů. Teprve ve 20. století se začalo prosazovat mezinárodní použití tohoto výrazu.

V českých zemích neexistovali v 18. století antikváři v dnešním slova smyslu. Nákup a prodej antikvárních knih obstarávali kromě knihkupců také různí překupovači a kramáři. Ti skupovali celé knihovny hlavně z pozůstalostí a prodávali je ve veřejných dražbách neboli v aukcích podle seznamů zvláště k tomu sestavených. Poněvadž tento antikvářský způsob obchodu poškozoval nejen dědice, ale i kupující, bylo roku 1782 nařízeno, aby se knihy sice dál prodávaly ve veřejných dražbách, avšak aby jejich ceny určovali pouze přísežní znalci.

Takovéto dražby pořádala od roku 1784 i pražská univerzitní knihovna, která se tak zbavovala svých duplikátů. Dražby byly velmi navštěvovány i obchodníky z evropských zemí. Po josefínském reformě a rušení klášterů se počet aukcí znásobil, mezi velkými odběrateli byl pro zajímavost i Václav Matěj Kramerius, který knihy dále nabízel pomocí inzerce ve svých novinách. Na začátku 19. století byl již status antikváře přesně definován v rakouském právním řádu.

Náhled do 19. a 20. století

V důsledku růstu knižní produkce v 80. letech 19. století došlo k rozštěpení na obchody se starými tisky a tzv. moderní antikvariáty. Moderní antikvariát se zpočátku označoval názvem *ramš* převzatým z němčiny, což znamená prodej zbytku nákladu nových publikací, které se staly z nějakých důvodů za původní ceny na trhu neprodejně. Oproti Německu u nás nebyla stanovena pravidla pro moderní antikvariát a každý nakladatel prodával antikváři zbytky nákladu bez ohledu na knižní trh. Teprve ve 30. letech 20. století v době světové hospodářské krize vypracoval Svaz knihkupců a nakladatelů ČSR podle německého vzoru právní předpis *Zásady a podmínky snižování cen*.

V Praze bylo možné sehnat antikvární knihy a staré tisky v průběhu 2. poloviny 19. století

hlavně v židovském ghettu. Zákazníci byli převážně studenti a bibliofilové a často tu byly k vidění i velmi vzácné tisky. Knihy byly nabízeny někdy i formou trhů, například v Josefovské ulici. Knižní trhy se na tomto místě konaly až do doby sanace židovského města.

Jak jsme si již řekli, ani za Rakouska Uherska a vlastně ani za 1. republiky nebylo moc obchodů, které by se daly k dnešním antikvariátům přirovnat. Po vzniku 1. republiky v roce 1918 byly antikvariáty většinou součástí velkých nakladatelských domů, kde se prodávaly jak zlevněné knihy daného nakladatelství, tak knihy z druhé ruky. Mezi nejznámější tzv. moderní antikvariáty patřily Topičovo, Žikešovo, Vilímkovo a Ottovo vydavatelství. V té době byly také mezi sběrateli knih velmi populární knižní aukce, kde se prodávaly knihy z různých rušených šlechtických knihoven a často se zde objevovaly partie knih z pozůstalostí významných českých sběratelů. Z těchto aukčních síní chci vyzdvihnout především tu, kterou vedl Karel Zink (narozen 1889, zemřel 1975), původně nakladatel, který později svou činnost přenesl pouze na antikvariát a pořádání knižních aukcí. Karel Zink propadl kouzlu bibliofilie a užité grafiky a postupně se stal vůdčí osobností antikvárního světa v období od 30. do 60. let 20. století. Po únoru 1948 byla jeho činnost značně omezena a utlumena. I když mu komunisté sebrali živnost, jeho lásku ke knihám mu vzít nemohli, a tak se v tomto oboru pohyboval i nadále a byl uznávaným odborníkem. Pro své zásluhy se stal dvakrát předsedou Československého spolku bibliofilů. Tento spolek sdružuje dodnes milovníky bibliofilii a užité grafiky. Hlavně v dobách komunismu byl pro své členy útočištěm, kde mohli mezi stejně „postiženými“ lidmi zapomenout na problémy a starosti běžného života.

Již několikrát jsem se zmínil o bibliofilii. Tento název označuje knihy, které byly vydány v omezeném počtu a většinou jsou doprovázeny originální grafikou nebo byly svázané do zajímavé či umělecké vazby. Slovo bibliofilie vzniklo z řeckých výrazů *biblos* (knihy) a *filó* (miluji). Z našich tvůrců krásné knihy bychom měli vyzvednout Ludvíka Bradáče, Karla Dyrnka, Oldřicha Menharta, Františka Muziku a mnoho dalších.

Vývoj po roce 1945

V poválečné euforii vzniklo mnoho nových nakladatelství i antikvariátů. Všichni se těšili na navázání na kulturní tradici první republiky, ale tyto naděje se po únoru 1948 ukázaly být zcela plané. Po komunistickém převratu byla valná většina velkých nakladatelství s jejich přidruženými antikvariáty zestátněna a malé obchůdky byly postupně zavírány nebo znárodněny. Státní moc začala s procesem zavírání klášterů a zabavování jejich majetku. Stejný osud potkal šlechtické a továrnické rodiny a jejich nemovitosti. V těchto objektech se většinou nacházely velké knihovny, které byly hlavně v případech klášterů a zámků budovány po staletí. Tyto knihovny byly bez jakéhokoliv náznaku odborného posouzení naloženy na nákladní vozy a odvezeny do sběru nebo v lepším případě do tzv. sběrných míst, kde byly v naprosto nevyhovujících podmínkách uloženy na další desetiletí. Díky masivní emigraci se daly do pohybu i emigrantské knihovny a všechny tyto procesy určovaly další vývoj antikvariátů v Čechách.

Jak jsem již uvedl, knihy ze starých církevních a zámeckých fondů byly hromadně odváženy do sběrných surovin, kde se měly recyklovat. Mezi provozovateli sběren, případně řidiči nákladních automobilů přepravujících knihy, se našlo mnoho takových, kteří si knihy, často velmi vzácné, ponechali. Mnohokrát se stalo, že tehdejší „zachránci“ knih nebo jejich potomci na počátku a v průběhu 90. let uložené knihy prodali a získali za ně značný majetek. Další knihy, které se shromažďovaly na sběrných místech, byly velmi často znehodnoceny špatným skladováním nebo rozkradeny. S katalogizací dochovaných fondů se začalo systematicky až po sametové revoluci a v mnoha případech tato dlouhodobá práce pokračuje dodnes. Mnoho knih bylo později také odvezeno do západní Evropy, tyto odprodeje organizovaly státní instituce, pro které to byl vítaný zdroj deviz. Při těchto obchodech přišla naše republika o nejednu významnou kulturní památku. K tomuto tématu se ještě vrátíme později.

V pounorovém Československu se velmi změnila funkce a účel antikvariátu. Antikvariáty se na dalších 40 let staly filtry, přes které nesměla projít nežádoucí literatura. Knihy, které byly

z politických důvodů vyraženy, měly být uloženy v tzv. konzervačních skladech. Je samozřejmé, že se seznam zakázané literatury neustále měnil a doplňoval. Tyto libri prohibiti pracovníci antikvariátu museli vykupovat, ale knihy se nesměly už znovu dostat do prodeje. Těmto nařízením se žádný vedoucí antikvariátu nepokoušel odporovat. Teprve na konci 80. let, kdy se politické podmínky začaly trochu uvolňovat, se nařízení obcházel třeba tím, že se inkriminované knihy neprodávaly, ale rozdávaly prověřeným osobám.

Nové poměry přinesly i změnu organizační struktury v knižním průmyslu. Antikvárním obchodem byl zprvu pověřen n. p. Orbis, v roce 1952 pak antikvariáty spadly do působnosti nově založeného podniku Kniha Praha, n. p., kam patřily až do roku 1990. Počet provozoven v Praze kolísal, nikdy však nepřekročil číslo deset. Fungovat začal i antikvariát pod správou n. p. Knižní velkoobchod. Tento podnik měl sídlo v Praze a pobočky po celé republice v každém krajském městě. V Praze byla jeho centrální výkupna, z níž bylo zboží dodáváno do regionů. Protože toto zboží prošlo rukama mnoha zaměstnanců a jejich známých, bylo jasné, že do prodejen mimo hlavní město většinou nedoputovalo žádné kvalitní zboží.

Jeden ze slavných pražských antikvariátů, který fungoval již od 50. let, si můžeme představit trochu blíže. Antikvariát Dlážděná vznikl v roce 1949 a až do roku 1991 sídlil na stejném místě. Po několika přesunech a změnách jsou dnes v Dlážděné ulici tři různé antikvariáty, je to taková pražská antikvární „Stodolní ulice“. V souvislosti s tím původním antikvariátem si musíme připomenout jeho dlouholetou vedoucí Dagmar Tejnorovou. Byla dcerou již zmiňovaného Karla Zinka, a měla tedy všechny předpoklady k tomuto povolání. Vyučila se u otce v podniku a pokračovala ve vzdělání na vysoké škole, odkud ji však kvůli jejímu původu a členství ve skautu v roce 1949 vyloučili. Od začátku 70. let až do roku 1991 byla v Dlážděné vedoucí a podílela se na mnoha významných knižních objevech, o kterých se později zmíníme.

Jedním ze specifických typů zboží jsou tzv. staré tisky. Starým tiskem rozumíme knihu vydanou do roku 1800. Je nutno si uvědomit, že ne každá kniha je vzácná a cenná, protože je

stará, hodnocení se neřídí jen jejím stářím. Většina, tedy asi 95 procent starých knih, jež se v antikvariátech objeví, má náboženský obsah, a jejich cena tedy nebývá vysoká, protože o tuto tematiku není v současné době zájem. Knihy z tohoto oboru se občas prodávají, pokud jsou hezky ilustrované nebo mají zajímavou vazbu. Zbylých pět procent starých tisků je zaměřeno na světovou tematiku, velmi hledané jsou hlavně odborné knihy, jako třeba herbáře a lékařské knihy. Dalším faktorem je místo vzniku knihy, někteří sběratelé se zajímají výlučně o produkci konkrétní tiskárny. Nejdražší knihy a zároveň sen každého antikváře jsou inkunábule (prvotisky), knihy vydané před rokem 1500.

Staré tisky, které byly v 50. letech zabavovány a určeny k likvidaci, si v době uvolnění situace začátkem 60. let začaly nacházet cestu do antikvárních prodejen. Jejich ceny byly úplně směšné a nikdo o ně neměl zájem. Dnes by se tyto knihy platily zlatem, ale tenkrát nebyl kromě zahraničních obchodníků nikdo, kdo by o ně stál. Antikváři se v té době z nouze o zákazníky, kteří by měli zájem o staré tisky, vrátili k osvědčené metodě nabídkových seznamů.

70. a 80. léta 20. století

Během 70. a 80. let se síť antikvariátů v Praze v podstatě nezměnila. Nejnavštěvovanější antikvariáty byly Dlážděná, Můstek, Skořepka, Myslíkova, Újezd a Ječná. Tyto antikvariáty byly stále součástí podniku Kniha Praha. Antikvariáty byly vlastně nejvýdělečnější částí podniku, protože pracovaly s daleko vyšší marží než běžná knihkupectví. Díky tomu požívaly specifické postavení v jeho rámci. Pokud plnily plán, a to bylo vždy, nebyl důvod nějak zasahovat s větší razancí do chodu těchto obchodů. Nad antikvariáty v podnikové struktuře stál tzv. instruktor antikvariátů, jeho funkce však byla spíše symbolická. Zasahoval jenom v případě nějakých závažnějších problémů.

Každý z těchto antikvariátů měl svůj okruh zákazníků. Bylo neuvěřitelné, že v době, kdy každý musel mít zaměstnání, mohlo tolik lidí trávit téměř celý den obcházením pražských antikvariátů. V té době bylo normální, že když se ráno antikvariát otvíral, přede dveřmi byla dlouhá fronta. Většina antikvariátů totiž doplňovala zboží ráno před otevřením, a tak

mnoho zákazníků doufalo, že uchvátí nějaký těžko sehnatelný poklad. Ve frontě stálo i mnoho překupníků, kteří během týdne skupovali knihy po antikvariátech a zároveň před nimi odchyťovali lidi, kteří přicházeli do antikvariátů knihy nabídnout. Snažili se jim vemluvit a koupit od nich nedostatečné tituly. Paralelně s antikvariáty totiž fungoval i černý trh s knihami, který měl svou základnu na burzách. V Praze se jednalo hlavně o burzy v domě Kovoprůmyslu na Smíchově, v KD Barikádníků a později na Spartě a v Buštěhradě. Na těchto burzách se prodávaly knihy s různou sběratelskou tematikou, jako např. válečné knihy, dobrodružné, detektivky a jiné tehdy populární knihy. Dnes by velká část tehdejší nabídky zcela propadla, ale v té době to byla jedna z mála možností koupit hledanou knihu. Je jasné, že si prodejci nechali za knihy pořádně zaplatit.

Antikvariáty byly vždy centrem intelektuální vzdělanosti, a tak je logické, že se okolo každého antikvariátu utvořil okruh zákazníků a příznivců těchto vrstev. V období po Chartě 77 se mnoho aktivit a neformálních setkání odehrávalo také právě v antikvariátech, takže není divu, že se o jednotlivé prodejny začala zajímat i Státní bezpečnost. Několik chartistů bylo v té době i mezi zaměstnanci antikvariátů, čímž byla pozornost STB ještě znásobena. Někteří zaměstnanci již věděli nebo alespoň tušili, kdo ze zákazníků je konfident tajné policie, později se dokonce ukázalo, že udavači byli i mezi personálem. Je samozřejmé, že pro vedoucí pracovníky podniku tato pozornost nebyla ničím příjemným, a tak mnozí zaměstnanci spojení s Chartou byli propuštěni. Naštěstí se koncem 80. let situace ve společnosti uvolňovala, konec 70. a začátek 80. let byl však pro mnoho lidí v opozici proti státní moci velmi těžký.

V rámci Knižního velkoobchodu fungovalo vývozní oddělení. To bylo vlastně velkoobchodem, který zprostředkovával prodej starých a vzácných tisků do zahraničí. Toto oddělení bylo pro podnik velmi lukrativní a nutno říct, že bylo zřejmě i velmi lukrativní pro jeho zaměstnance. Šlo o jednu z cest, kterou náš stát přicházel o cenné kulturní památky.

Koncem 80. let bylo již cítit uvolnění nejen po stránce politické, ale i ze strany podniku

Knihy, a tak se začala prosazovat rozumná opatření, která byla dříve naprosto nemyslitelná. Jako příklad můžeme uvést nařízení, podle kterého se již nemusely opatřovat šestimístnou signaturou knihy a předměty levnější než dvacet korun. Dneska to zní velmi úsměvně, ale v té době byla takovýchto knih většina. Obchodům velmi ztěžovalo práci vyčlenit pracovníky speciálně na psaní signatur, když se například koupila sbírka pohledů o 20 000 kusech, které stály jednotlivě padesát haléřů, každý kus musel být touto signaturou označen. Taková práce zaměstnala dva lidi na tři pracovní dny. Dovedete si představit, že nové nařízení bylo velmi vítáno.

Nejhorší období roku byl v tehdejších antikvariátu pravidelně jeho závěr. Jakýsi úředník vymyslel systém, podle kterého měly antikvariáty na nákup nastavený určitý limit, po jehož překročení se pro daný rok skončilo s nákupem. Většinou se to stalo na přelomu listopadu a prosince. Ve zbytku roku se doprodávaly staré zásoby, které nebyly často nijak zajímavé, takže předvánoční horečka se zpravidla antikvariátů nedotkla. Jako naschvál bylo v tomto období nejvíce nabídek k nákupu kvalitních knihoven, což se muselo odsouvat a mnoho lidí tyto knihovny zatím rozdalo známým nebo je prodali na černý trh. Tato situace pracovníky antikvariátů přiváděla k šilenství, ale nikdo v té době nebyl natolik podnikavý a odvážný, aby do toho investoval vlastní prostředky. Je pravda, že by to pro něj dopadlo asi špatně, určitě by se našel někdo, kdo by to ohlásil.

Před sametovou revolucí bylo v Praze sedm antikvariátů provozovaných n. p. Kniha a jeden pod hlavičkou Knižního velkoobchodu. Po euforii listopadových dní se společnost a s ní i antikvariáty a jejich zaměstnanci vraceli pomalu do reality. Jakmile bylo jasné, že se poměry dramaticky mění, vedení podniku Kniha Praha začalo pro sebe zachraňovat, co se dalo. Důsledkem bylo, že se zavedené antikvariáty, které byly na svých místech celá desetiletí, začaly postupně rušit. Dalším důvodem rušení prodejen byly většinou restituce a také agónie n. p. Kniha Praha. Vedení podniku si mezi sebou za směšných podmínek rozdělilo zajímavé prodejny a aktiva, zbytek podniku v průběhu tří let po listopadové revoluci zanikl. Mnozí za-

Foto archiv autora

městnanci antikvariátů samozřejmě hledali možnosti v soukromém podnikání, takže po Praze začaly, jak houby po dešti, růst nové antikvariáty. Ve většině případů za nimi stáli někdejší zaměstnanci socialistických prodejen bývalých antikvariátů.

Boom v 90. letech

Začátek 90. let byl pro antikvariáty dobou největší konjunktury. Nájmy prodejen byly relativně levné, platy zaměstnanců nízké a zájem čtenářů o knihy byl obrovský. Čtyřicet let cenurování knižního trhu nyní nastartovalo explozi zájmu zákazníků o knihy, které nemohly vyjít nebo nesmely být nabízeny v antikvariátech. Počet prodejen v Praze se dnes pohybuje mezi čtyřiceti až padesáti, ale v 2. polovině 90. let bylo v Praze dokonce osmdesát antikvariátů nebo obchodů, které použité knihy nabízel. Jak bylo pro tu dobu typické, antikvariáty často měnily svá působiště. Některé obchody změnily i třikrát adresu, než se usadily, nebo naopak zcela zanikly. Jiné antikvariáty vydržely na svém místě jen několik týdnů či měsíců a často v nich bylo i zajímavé spojení sortimentu. To, že ve společných prostorách sídlilo knihkupectví a antikvariát, je logické. Přirozeně působí i antikvariát spojený s rámováním obrazů. Když jsem ale přišel v Humpolci do zeleniny, která byla zároveň antikvariátem, trochu mě to udivilo. Mimochodem, není třeba pro podobné případy chodit tak daleko do minulosti, na Strossmayerově náměstí v Praze je dnes antikvariát spojený s květinářstvím a prodejem kalendářů. Obchody bývaly někdy kuriózně umístěny, například v Zelenkové ulici na Žižkově byl antikvariát v druhém podzemním patře bývalého krytu civilní obrany, vznikl

i sídlištní antikvariáty v bývalých kočárkách. Pouze jeden z nich se udržel do dnešní doby a stal se pro mnohé zákazníky pravidelnou zastávkou na jejich knižních výletech i přes svou odlehlou polohu na Jižním Městě.

Praha měla v té době i obdobu pařížských bukinistů. Stánky nabízely buď staré německé tituly (takové stánky byly umístěny na hlavních turistických trasách, jako např. na Staroměstském náměstí, Karlově mostě nebo ve Vítězné ulici u pražského Újezdu), nebo totální výprodeje zásob rušených vydavatelství. Běžně byly totiž z důvodu restitucí otevírány staré sklady, kde měly bývalé státní organizace po léta uloženy neprodejné nebo nadměrné zásoby knih vydaných za socialismu nebo na přelomu revolučních let. Bylo tam možné koupit z dnešního pohledu úplné skvosty, pamatují si např. na výprodej Sudkovy monografie po sedmdesáti korunách nebo výprodej *Dějiny českého výtvarného umění* za dnes neuvěřitelných třicet korun za kus.

Knižní boom pokračoval celá 90. léta, o této době se dá mluvit jako o zlatém věku pro antikváře. Prodat se dalo téměř vše a nezanedbatelnou část zákazníků tvořili turisté, kteří díky pro ně výhodnému kurzu kupovali hlavně starší německé knihy. Obchodní úspěch některých antikvariátů byl přímo postavený na této klientele a pozdější konec tohoto období je zaskočil a zničil nebo přinutil ke změně. Také pokračoval velký výprodej cizojazyčných knih do zahraničí, jezdívali sem antikváři z okolních německy mluvících států a kupovali knihy po krabicích. Ti nejpilnější přijížděli třeba každý týden.

Závěrem nejen Praha...

Neustále tu mluvíme o Praze a místních antikvariátech, a tak (aby to nevypadalo jako antikvární pragocentrismus) nahlédneme do regionů. V ostatních velkých městech není zdaleka takový počet antikvariátů, největšími centry

jsou Brno a Ostrava, kde bychom našli cca po deseti obchodech. V ostatních krajských městech je počet prodejen menší, v Plzni je pět prodejen, které obchodují s použitými knihami. Ostravské antikvariáty jsou proti pražským obrovské, některé jsou umístěny v suterénních místnostech a svou kvantitou nabídky zcela zastiňují ostatní města. Většinou se ale jedná o běžnější knihy, ve městě je navíc mnoho vysokých škol technického zaměření, takže nabídka technické literatury je hojně zastoupena. Nabídka antikvariátů v Brně je také velká, zajímavé je, že ceny v Brně jsou u většiny publikací nabízených v antikvariátech daleko vyšší než třeba v Praze. Myslím si, že je to tím, že se tam zajímavé knihy méně objevují, a tím si jejich tamní obchodníci více cení.

Ostatní krajská města jsou na antikvárním trhu zastoupena jen okrajově, možná s výjimkou Liberce, kde se nachází antikvariát Jaroslava Fryče. Tento antikvariát spojený s knihkupectvím, který leží na liberecké pěší zóně, je rozlohou zřejmě největší v republice.

Další antikvariáty jsou roztroušené po bývalých okresních městech, mají však většinou jen lokální působnost. Za světlou výjimku můžeme považovat antikvariát v Příbrami, ten svoji úpravou a širokou nabídkou může konkurovat leccakému pražskému antikvariátu. Někdy jsou antikvariáty v regionech umístěny v zajímavých lokalitách, například strakonický se nachází přímo ve sklepech tamního hradu, v Havlíčkově Brodě pak v památkově chráněné rodné chalupě malíře Otakara Štáfla. Bohužel obě tato místa mají společnou nadměrnou vlhkost, což knihám rozhodně nesvědčí. Zajímavým regionem jsou jižní Čechy, kde je trh v rukou jediného člověka, firma Melcer má pobočky na pěti místech kraje i v Praze.

JAN SCHICK > info@valentinska.cz
Pokračování v příštím čísle

JAN SCHICK

se narodil v roce 1970. Vystudoval střední odbornou školu obchodní se zaměřením na obor knihkupec. V letech 1988–1991 pracoval v antikvariátu *Dlážděná*, v roce 1993 spoluzaložil antikvariát *Vinohradská 66* na náměstí Jiřího z Poděbrad. V roce 1997 zakládá antikvariát ve Valentinské ulici v Praze 1, kde působí dodnes. (www.valentinska.cz)

Foto archiv autora

ZÁKONÍK JE TAKÉ KNIHA

Povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele při používání služebního vozidla

V dnešním příspěvku se budeme věnovat dalším z „neknihovnických“ témat, a to užívání služebních vozidel zaměstnanci. Tato oblast je regulována řadou právních předpisů, které upravují zejména povinnosti a odpovědnost obou stran – zaměstnavatele i zaměstnance.

Zaměstnanec bývá vozidlo zpravidla svěřeno k plnění konkrétních pracovních povinností, v některých případech je pak oprávněn vozidlo užívat i k soukromým účelům. Zaměstnanec je v obou případech povinen vést knihu jízd a vyúčtovat zaměstnavateli náklady, které vynaložil na provoz vozidla.

Zaměstnavatel jakožto provozovatel vozidla by měl nastavit jednoznačně podmínky jeho užívání zaměstnanci, kde doporučujeme – mimo jiné z důvodů dokazování případné škody na vozidle – stanovit i podmínky kontrolování stavu svěřeného vozidla (sopsis stavu při převzetí zaměstnancem, průběžné kontroly, kontroly při mimořádných událostech, předání vozidla zpět zaměstnavateli). Zaměstnanec je povinen vrátit vozidlo ve stavu, v jakém ho převzal, s přihlédnutím k běžnému opotřebení způsobenému jeho užíváním v souladu s platnou právní úpravou a účelem, k němuž mu bylo vozidlo svěřeno.

Zaměstnavatel musí zajistit a po celou dobu provozu vozidla udržovat platné a účinné pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla.

Za škody způsobené zaměstnancem při plnění pracovních povinností odpovídá vůči třetím osobám zaměstnavatel (§ 420 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů), zároveň odpovídá objektivně jakožto provozovatel vozidla (§ 427 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů). Proto můžeme zaměstnavatelům jednoznačně doporučit svěřovaná vozidla havarijně pojišťovat.

Zaměstnanec odpovídá zaměstnavateli za zaviněnou (v tomto případě především z nedbalosti) způsobenou škodu, a to do výše 4,5násobku jeho průměrného měsíčního výdělku, ale byla-li škoda způsobena úmyslně, v opilosti nebo po zneužití jiných návykových látek, odpovídá zaměstnanec zaměstnavateli v plné výši a rovněž za ušlý zisk.

Za dopravní přestupky odpovídá zaměstnanec, zaměstnavatel má však povinnost součinnosti při zjišťování pachatele přestupku (§ 10 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a § 60 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů).

Pokud by vozidlo bylo zaměstnanci poskytnuto i k používání pro soukromé účely, jedná se o benefit, který je zaměstnanec povinen dále zdanit. Pro účely tohoto výpočtu se použije 1 % z nákupní ceny vozidla (tedy nikoli z jeho současné hodnoty) za každý měsíc, nejméně však částka 1000 Kč.

Z dalších povinností vyplývajících z platné právní úpravy se mohou užívání služebních vozidel týkat, zejména podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů – povinnost zaměstnavatele zajistit zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které podle § 349 zahrnují i dopravní předpisy. Zaměstnavatel musí zároveň soustavně vyžadovat a kontrolovat dodržování těchto předpisů.

Pokud by knihovna chtěla v souladu se zákonem č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů provozovat silniční dopravu pro vlastní potřeby (§ 2 odst. 2), je potom dopravcem (§ 2 odst. 12). Na dopravce se vztahují mimo jiné následující povinnosti: používat vozidlo, evidované v České republice se státní poznávací značkou České republiky, které odpovídá podmínkám provozu vozidel na pozemních komunikacích, včetně platné technické prohlídky a měření emisí či zajistit, aby řidiči dodržovali ustanovení týkající se doby řízení, doby bezpečnostních přestávek a doby odpočinku.

Pro úplnost pak jen upozorňuji, že starší zaměstnanci – řidiči jsou povinni podrobit se lékařské prohlídce, i když nejsou řidiči z povolání. Musí tak učinit ve věku 60, 65 a 68 let (nejdříve šest měsíců před jeho dosažením a nejspíše do jeho dosažení), po dovršení 68 let věku pak každé dva roky.

Přejeme šťastnou cestu a příjemné počtení.

Putování s Karlem Čapkem do polského Opole

Opole je hlavním městem Opolského vojvodství v horním Slezsku. Kromě městské knihovny (pro niž se zrovna staví nová budova) tu sídlí **Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emanuela Smolki**, která má podobné poslání, strukturu a činnost jako naše krajské vědecké knihovny. Jejimi nejčastějšími uživateli jsou studenti zdejší univerzity. Knihovna se však profiluje také jako významná kulturní a společenská instituce.

Studovna a informačně-bibliografické oddělení

Působit na estetické vnímání občanů města se podle jejího ředitele Tadeusze Chrobaka velmi dobře doplňuje s poskytováním informací a s dalšími službami, typickými pro moderní knihovnu. Jak to probíhá v praxi, jsme se mohli přesvědčit letos v dubnu při zahájení výstavy *Život a doba spisovatele Karla Čapka*.

Zdá se, že ředitel Tadeusz Chrobak dokáže do činnosti knihovny dovedně začlenit také mezinárodní spolupráci. Opolská knihovna spolupracuje s knihovnami v Německu, Rusku, Maďarsku, na Ukrajině, Slovensku a v České republice. U nás jsou jejími partnery již delší dobu Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích a od roku 2008 také Středočeská vědecká knihovna v Kladně. Právě v rámci spolupráce se Středočeským krajem se letos dostala do Opole i čapkovská výstava. Jako putovní ji připravil Památník Karla Čapka ve Staré Huti u Dobříše a poté, co ji mohli vidět návštěvníci na různých místech v České republice (včetně

některých knihoven), v Německu, ale také v Bruselu v rámci českého předsednictví EU nebo v Japonsku, ji ředitelka Památníku Kristina Váňová zapůjčila do Polska.

Cesta s výstavními panely dokumentujícími život a dílo našeho asi nejznámějšího spisovatele byla příležitostí k poznání partnerské knihovny. Její hlavní sídlo je téměř v centru Opole poblíž ramene řeky Odry. Při povodních v roce 1997 došlo k poničení části knihovního fondu a k poškození budov, na což vzpomínají knihovníci dosud. Přestože je knihovna kompletně opravena, při debatě se občas mihne zmínka o tom, jak tehdy „v Polsku svítalo slunce a voda se valila od hranic s Českou republikou“.

V hlavní budově najdou uživatelé půjčovnu odborné literatury a studovnu. Je zde umístěn knihovní fond – pro sklady s mobilními i pevnými regály je využit každý volný prostor včetně podkroví. Nachází se zde nezbytné knihovnické zázemí: akvizice, katalogizace i malé digitalizační pracoviště. Útvar informačních služeb a bibliografie zpracovává mimo jiné databázi s informacemi o Opolském vojvodství. V nevelkém počtu zajišťují knihovníci bohatou ediční činnost, zahrnující informační publikace, katalogy výstav, sborníky z konferencí, bibliografické přehledy, portréty osobností a také informačně-metodický čtvrtletník *Pomagamy sobie w pracy*. Inspirativní je způsob, jakým je vedena kronika o životě knihovny. Každá významná událost se zaznamenává na samostatný list velkého formátu, každý uplynulý rok představuje složka takových listů uložených v archivní krabici.

Knihovna má tři pobočky, rozmístěné také poblíž opolského centra: knihovnu cizojazyčné literatury, rakouskou knihovnu a hudební oddělení. Byť se jedná o nevelké prostory, v každém z nich se vedle běžných výpůjčních služeb odehrává spousta dalších zajímavých činností.

V pobočce cizojazyčné literatury si můžete vypůjčit beletrii nebo populárně naučnou kni-

hu, přečíst zahraniční časopis, ale také zhlédnout film nebo absolvovat jazykový kurz. Právě sem míří většina publikací, které knihovna získává výměnou s partnerskými knihovnami, včetně třeba českého týdeníku *Reflex*, nahrávek Jaromíra Nohavici nebo filmových *Pelíšků*.

Rakouská knihovna se specializuje na literaturu v němčině. Bohatý doprovodný program zahrnuje výstavy německých a rakouských umělců, besedy a konzultace na pomoc studentům německého jazyka.

Hudební oddělení

Hudební oddělení má fond zvukových nahrávek, hudebnin a muzikologické literatury, ale také organizuje činnost klubu milovníků hudby. Jeho členové se těší i jistým výhodám při využívání služeb této pobočky.

Krajská knihovna v Opole vznikla v roce 1951. I přes toto poměrně krátké trvání se jí podařilo vlastním úsilím vytvořit obsáhlý a zajímavý historický fond. Od roku 1965 spravuje knihovna renesanční zámek v Rogowě, asi dvacet kilometrů vzdáleném od Opole. Pro-

Mirosława Koćwin s historickým fondem v Rogowě

story zámku jsou využívány k pořádání konferencí, k ubytování hostů knihovny nebo turistů, ale hlavně slouží jako další pracoviště – pro potřeby sbírky rukopisů, starých tisků,

Tadeusz Chrobak a Kristina Váňová při vernisáži

map a grafických listů. Pro návštěvníka je připravena malá expozice vybraných dokumentů, badatel nebo spřízněný knihovnik (jimiž jsme byli v tu chvíli i my) může vstoupit do dalších místností historické knihovny. Mezi tituly, které nám ukázala správkyňe sbírky Mirosława Koćwin, bylo i první vydání Mickiewiczova *Pana Tadeáše* z roku 1834.

Zahájení výstavy o Karlu Čapkově se proměnilo vskutku v malou slavnost, ale tak je tomu při vernisážích v knihovně zřejmě zvykem. Pro výstavní účely je určeno přizemní vily, která sousedí s hlavní budovou knihovny v Opole. V prvním patře má kancelář ředitel (a také hlavní metodik Piotr Polus, do jehož kompetence patří činnosti, jaké známe u nás pod souhrnným názvem regionální funkce). Pro ředitele Tadeusze Chrobaka to byla očividně radostná chvíle, když mohl sestoupit ze své pracovny do zaplněné haly, přivítal návštěvníky, představil dvě členky místní filharmonie, které zahrály na úvod Dvořákovu *Humoresku* a další skladby, a poté předal slovo ředitelce Památníku Karla Čapka Kristině Váňové.

Otevření výstavy provázelo promítání dokumentu o Karlu Čapkově, který ve spolupráci s Čapkovým památníkem natočil režisér Josef Císařovský. Zájem o Čapka potvrdily nejen desítky dotazů, jimž musela hned po zahájení čelit jak K. Váňová, tak zbytek naší výpravy, ale třeba i to, že opolští studenti slavistiky přeložili všechny texty z výstavních panelů do polštiny.

Výstava *Život a doba spisovatele Karla Čapka* trvala v Opole od 8. dubna do 4. května a potom se přesunula na Slovensko. V tuto chvíli možná už putuje zase na jiné místo, aby potvrdila slova novináře, který ji před časem nazval „světoběžná výstava o Karlu Čapkově“.

Text a foto **JIŘÍ MIKA** > mika@svkkl.cz

Knihovnická profese v českém hraném filmu

Pojďme spolu nahlédnout za hranice literární reality a vkročit do reality filmové. Filmu je dnes už přes sto let, počítáme-li za jeho počátek dobu bratří Lumiérů. Oproti několika tisícům let od vytvoření písma je však film o mnoho mladším médiem. Proto bude zajímavé jej srovnat i s jinými médii, přestože obsahem tohoto článku hluboké porovnání být nemůže. Na co se tedy zaměříme, bude pouze film a jeho „řeč“. A bude nás zajímat to, jestli v českých hraných filmech vystupuje naše povolání a jak vůbec vypadají jeho představitelé.

Některé filmy jsou však špatně dostupné. Abychom je mohli vidět, nemůžeme čekat, až všechny filmy o knihovnicích uvedou opět kina ve svých sálech. Hledání filmů mimo kina nás musí pro nezvyklou formu jeho distribuce nakonec zavést do půjčoven a na internet. Ale když se už k nějakému filmu přes všechno dostaneme, otvírá se pro „čtenáře“ filmu nový obzor. Kinematografie je odvozena od řeckého *kinema-atos* a *grafein*, tedy doslovně *pohyb a psát* nebo *zobrazovat*. Tady se pro filmového diváka nabízí označení *filmový čtenář*. Ale spíše než čtenář filmu se používá pojem *filmová řeč*. Prvky filmu tvoří jak obrazové, tak i zvukové znaky. V obsáhlé knize *Jak číst film* se Jamese Monaco zabývá filmem v celé šíři jeho významu. Monako na začátku své knihy pojmenuje jedinečné znaky obrazového umění jako tzv. *tropy*. Odkazuje také k dalším formám obrazového umění. V malířství „ostré a oblé hrany jsou subkódy... Jemně zaoblené hrany ve studii Augusta Renoira jsou jedinečné tropy“. To znamená, že jsou vlastní pouze tomuto autorovi a můžeme je rozeznat v rámci porovnání s obrazy jiných autorů. Jak čteme dále: „Systém určitého umění může být obecně popsán jako soustava kódů. Jedinečná aktivita umění ale spočívá v jeho tropech.“ Film pracuje s textem (literaturou), ale používá i další formy vyjádření. Napadne nás tak například způsob práce s kamerou (střih, přibližování záběru), možnosti uspořádání scény (dekorace pozadí), kostýmy jednotlivých herců, jejich gesta a podobně.

První mně známý film, kde vystupuje knihovník, je *Kantor ideál* z roku 1932. Odehrává se v prostředí gymnázia a jeho děj se točí kolem nového profesora a jeho žáků. Ty mu tropí na-

schvály. Jedná se o komedii, v níž je jednou z miniaturních postav knihovník v podání Emanuela Hříbala. Ten je zde vidět jen v jedné scéně, kde oznamuje hlavní postavě, že se knihovna už zavírá. O filmu *Mazlíček* s Hugo Haasem můžeme říci, že patří mezi filmy známější. V tomto filmu, který vznikl o dva roky později, hraje knihovník dokonce hlavní postavu. Vězeňský knihovník žije se svou maminkou, je uhlazený a nesamostatný. I tady jde o komediálně pojatý film. Tolik píše recenze. Tento film, kromě některých dalších, se mi nepodařilo nalézt. Snazší bylo pátrání po filmech, které vyšly v různých edicích na DVD. Jsou jimi hlavně komedie se slavnými herci z tohoto období. Kromě *Kantora ideála* je to například *Hrdina jedné noci* (1935) s Vlastou Burianem v hlavní roli. Emanuel Hříbal opět jako knihovník zde dvakrát promluví. Je vidět, že knihovník zná svého náruživého čtenáře a milovníka středověkých knih – hlavní postavu. Vybírá a půjčuje mu knihy, které ještě nečetl. Podruhé zjišťuje s místním panem učitelem, že z knih bylo vystřihováno. Ale to je informace na okraj, děj filmu se k tomuto incidentu už nevrací, je to přeci jen komedie. Všechny tyto filmy ještě spojuje to, že byly natočeny pod vedením režiséra Martina Friče. V roce 1919 vychází první knihovní zákon, i česká kinematografie prožívá své první kroky. Filmovým producentům bylo v této době vytýkáno, že natáčejí hlavně komedie a melodramata ve stylu červené knihovny. Na to, že se naše povolání zobrazuje převážně v komediích, měla vliv nejspíše doba, a nikoliv knihovníci sami.

Další tři díla jsou různého žánru, ale i tak přeci v konečném součtu vedou v této době

filmy komediálního žánru. *Případ Z-8* (1948) s Emilem Bolkem je krimi film z prostředí železářny, kde její zaměstnanci zastaví špionážní skupinu. Druhým filmem je *Letiště nepřijímá* (1959) s Richardem Záhorským v roli knihovníka. Toto drama vypráví příběh manželské krize pilota na pražském letišti, ale oba filmy nebyly k nalezení. Na internetu lze vidět pole-

mizující film *Zlatá reneta* (1965) s Karlem Högerem v hlavní roli. Ten hraje právě knihovníka a je to dodnes poslední hraný film s knihovníkem v hlavní roli! *Zlatá reneta* vznikla mimochodem podle knihy Františka Hrubína a režisérem filmového zpracování je Otakar Vávra. Pražský knihovník Jan tu prochází krajinu svého mládí a v myšlenkách diváka zavádí jak do minulosti, tak do svých současných pocitů. Přespi u příbuzných, které dlouho neviděl. Na přivítanou posedí s Toníkem u láhve alkoholu a kromě jiného popisuje válku jako místo, kde „malý věci spíš přežijou, než velký“. Tím, že toto pravidlo války Jan dodržel, tak válku přežil. Několikrát na něj příbuzní dotírají s otázkou: „Co tam pořád děláš v té knihovně?“ Nakonec se dozvídáme, jak jinak než v myšlenkách Jana, co je vlastně obsahem jeho práce, kde pracuje už od „předvátky“: „Na kartičku napíšu jméno autora, pro mě je Petr jako Pavel, a název knížky: Válka s mloky, Mein Kampf, První člověk ve vesmíru, kus jako kus.“ Suše zdrcujícímu konstatování dodávají tragický nádech Janova konečná slova: Jan je rád, že pro něj někdo vymyslí práci a byl by rád, kdyby pro něj někdo vymyslel i život. Ve zmíněných filmech povolání knihovníka spíše doplňuje děj, vidíme, že snadno i silně a dramaticky.

Návrat zpět ke komediálně laděným filmům předvádí *Král Králů* (1963) s Milošem Vavruš-

kou, který zde hraje menší roli knihovníka. Následuje období, kdy se filmová produkce opět vrací ke komediálním žánrům, asi z důvodů politické cenzury v době ČSSR. Ještě před úpadkem úrovně filmů se setkáme s knihovníkem Oldřichem Novým v komedii *Světáci* (1969). Dobové filmové kritiky pak hodnotí film jako „estrádně veselý povzdech“ [*Lidová demokracie*, 1969]. Pro nás může být nejzajímavější asi ta část filmu, která se odehrává v dnešní Národní knihovně ČR. Světáci, což jsou tři dělníci, hledají zdroj literatury pro své vzdělání ve společenském chování právě zde. Plánují navštívit „univerzitní knihovnu“. Je to právě interiér Všeobecné studovny v Národní knihovně, co z knihovny během filmu vidíme. Jeden ze Světáků v knihovně vykřikne: „Salvator Dalí, hele ten s tím srandovním knirkem!“ A už je oheň na střeše. Knihovník přispěchává poučit Světáky, že knihovna je místem studia. Na jejich odpověď, že i oni tu studují, odpovídá přísněji, že se tu neřve, že mohou být vykázáni. Zprvu vypadající omluva jednoho ze Světáků

se znenadání změní v provokaci: „Vlezte mi na záda!“, křičí jeden ze Světáků a pouští se do rvačky s knihovníkem Dvorským. Všichni posléze končí na policejní stanici. Hned v několika scénách potom vidíme, jak se knihovník a emeritní profesor Dvorský pokouší naučit hlavní hrdiny společenskému chování. Naše povolání má zde pozitivní osvětový charakter, byť jde o „nevěrohodnou rvačku v knihovně“ [*Právo*, 1969], která to celé vlastně způsobila.

Další filmy jsou na hranici sledovatelnosti. Třeba dětská hudební komedie *Ať žijí duchové!* (1976), kde v jedné scéně děti navštíví veřejnou knihovnu na svém maloměstě, aby získaly potřebnou knihu: „něco o strašidlech nebo

o duchách“. Všechno má vypůjčeno ředitel školy, sok dětí. V roli knihovnice se ve filmu na pár sekund objeví Jiřina Bílá. K fantasy komedii nemá potom daleko televizní film *Ohnivě ženy mezi námi* (1987). Knihovnicka v podání Petra Nárožného je tady odborníkem na kroniky a historii, Jiřina Jirásková hraje knihovnici. Ještě poslední komedie s rolí knihovnicka (Jiří Lír) je *Zelená vlna* (1982). Lze říci, že komedie převážně pracují se scénami, kde se půjčují čtenářům knihy.

Filmová tvorba je spojena s dobou, ve které filmy vznikají. Když začátkem století vrcholila obroda našeho národa, bylo ve filmu uvolněno i místo knihovnickému povolání. Jinak lze použít knihovnu jako protiklad příliš jednoduchého děje (*Světáci*), nebo zkrátka jen zobrazovat, co se v knihovně děje.

Dostáváme se do let osmdesátých, kdy byly natočeny čtyři pro nás zajímavé filmy. Vznikly hned dva roky po sobě, žánrově se od sebe dost liší. Jedním je seriál *Chlapci a chlapi* (1988), kde je mladá knihovnice v podání Michaely Dolinové přítelkyní jednoho z hlavních hrdinů. Ale v seriálu šlo spíše o to, ukázat negativní jevy na vojně. Lze vytušit, že tvůrcům šlo také o propagaci vojenské služby prostřednictvím tohoto filmu. Postava knihovnicka dokresluje

i děj filmu *Dotyky* (1988) o citových dotycích mladé kadeřnice. Petr Hapka zde hraje knihovnicka a otce hlavní postavy. O rok později vznikají další dva filmy s rolí knihovnicka. První je námětem opět poměrně netradiční, tentokrát se jedná o první sci-fi film, který tady zmiňuji. „Masseba označuje v obecném smyslu znamení, může být i specifickým termínem pro náhrobek a v archeologii je to sloup či velký kámen, jehož vznik a smysl pro nás zůstávají tajemstvím“ – je napsáno na obalu DVD filmu *Masseba*. Zřejmě podle způsobu existence knih určují filmové recenze dobu filmu jako postapokalyptickou. Starý knihovnicka (Antonín Zaccal) uchovává na několika velkých regálech knihy, kniha je však nebezpečím pro tamější civilizaci. Knihovnicka tesá nápis na velkém kameni uprostřed knihovny, několikrát je ve filmu viděn, ale jeho osud je nakonec zpečetěn. Ve filmu *Konec starých časů* (1989) se naopak vracíme zpět v čase prostřednictvím vypravěče příběhu a knihovnicka v jedné osobě. Film byl natočen na motivy stejnojmenného románu Václava Vančury. V knize je vypravěč opravdu hlavním udavačem tempa a také kvality popisu děje. Film využívá k vytvoření atmosféry spíše poetičnosti hlavní postavy hraběte Alexeje. Filmové kritiky sice píší o „prázdné nobilese“ filmu, ale jinak kladně hodnotí provedené filmařské řemeslo tohoto díla [*Moravské listy*, 1990]. Kamera několikrát zamíří do zámecké knihovny, ale o práci knihovnicka (Jaromír Hanzlík) ve filmu nejde. Ještě zmíním film *Muka obraznosti*, (1990), kde, podle informace od knihovnicků z Národního filmového archivu, je obsazena menší role knihovnicka. Jde o dílo natočené podle stejnojmenného románu Vladimíra Párala, ale já jsem při čtení literární předlohy na žádnou postavu knihovnicka nenarazil a film bohužel není k sehnání. Stejně jako u *Dotyků* je zde režisérem Vladimír Drha, který se v té době snažil vzkřísit psychologické filmové příběhy. I ostatní autoři se v této době pokouší rekultivovat divácký vkus.

Nejinak je tomu i v televizním filmu *Zobani* (1993). Jde již o povedenější zobrazení problému šikany na vojně než v seriálu *Chlapci a chlapi*. Jednou z významných postav filmu je vojín, povoláním knihovnicka a povahou pacifista. Film používá klíše o intelektuálech jako

útlých a obrylených lidech [*Lidová demokracie*, 1993]. Před několika lety se objevilo hned několik dalších filmů. Jedním z těchto dramát je film *Ene bene* (2000) o mezilidských vztazích na malém městě v době konání voleb. Knihovnice Jiřina Krčková (Martina Musilová) zasedá také ve volebním výboru. Žije podle všeho ve fungujícím manželství, je flegmatická a zvláštní. I představitelům města je ledacos jedno, nakonec se dozvíme, že zrušili obecní knihovnu a tichá Jiřina truchlí nad ztrátou svého zaměstnání. Také jen na okraji děje je naše povolání zastoupeno ve filmu *Hodný chlapec* (2004). Knihovnice středních let (Veronika Jeníková), vdaná za řidiče autobusu, je matka hlavní postavy. Její rodina se musí vyrovnat s brutálním zločinem svého syna. *Zastřený hlas* (2005) vypráví o podobně vyhraněné situaci, také jde o rodinné drama, kdy matka hlavní postavy, rázná knihovnice (Vilma Cibulková), musí zjistit, zda tajemný hlas volající dceři není hledaným vrahem. Vrah opravdu dceři volá a řešení z této dramatické situace musí najít policie. Filmy tak asi opět používají postavu s povoláním knihovnicka jako kontrast oproti ostatnímu ději. Tuto barevnou paletu současných filmů uzavírá film *Václav* (2007). V tomto filmu vrcholí zobrazování různých forem outsiderství. *Václav* je označován za místního šaška a hlupáka. Jedině empatická knihovnice Lída

(Soňa Norisová) mu dokáže porozumět, i ona je svým způsobem outsiderem, je svobodnou matkou na malé vesnici. Předpokladatelný vývoj děje vyvrcholí v trojúhelníku vztahů Lída, Václava a jeho bratra Františka.

Naše filmová fikce vytvořila vlastní verzi světa. Nutno připomenout slova Jana Čulíka, který ve své knize *Jací jsme...* soudí, že „současný český film většinou ... oslovuje českou společnost jako primárně plebejskou“. Plebejstvím míní nezvidavý, nenáročný a kolektivistický postoj. Taková je tedy podle jeho sociologické analýzy česká filmová fikce dnes. Výprava za knihovnickým povoláním v českém hraném filmu končí. Filmy se podle dobových

okolností mění, a mění tak i svou vypovídací hodnotu o skutečném světě. V poslední době se filmy racionalizují, už přestává platit, že filmový knihovnicka je muž středního věku. V posledních deseti letech se situace proměnila a na plátnech se objevují ženy knihovnice. Stoletá exkurze do filmové produkce ukázala, že filmy nejvíce zobrazují elementární činnost knihoven, tedy půjčování knih. Knihovnicka ve filmech opečovávají knihy a ty pak půjčují. Filmy knihovnickám hlásí: Jste půjčovny knih. Snad to neznamena, že k půjčování filmů máme daleko. Už každopádně víme, co se o nás točí.

VÁCLAV STŮJ > vaclavstuj@gmail.com

POUŽITÉ ZDROJE:

- Citace filmových recenzí z následujících časopisů z Výstřížkové služby Městské knihovny v Praze: *Lidová demokracie*, 1969; *Právo*, 1969; *Moravské listy*, 1990 a *Lidová demokracie*, 1993.
- Citace z filmů: *Zlatá reneta* (1965), *Světáci* (1969), *Ať žijí duchové!* (1976) a *Masseba* (1989).
- ČULÍK, Jan. *Jací jsme*. Brno: Host, 2007.
- MONACO, James. *Jak číst film*. Praha: Albatros, 2004.
- <http://web.nfa.cz/CeskyHranyFilm/cz/obsah/index.html>
- <http://www.fdb.cz>
- <http://www.csfd.cz>

Výlet s novorolskou knihovnou

Foto archiv knihovny

Knihovna v Nové Roli pořádá již více než deset let třídní výlety pro děti, rodiče či prarodiče za krásami přírody a historickými památkami Čech. Protože byly v letošním roce v důsledku krize rozpočty všech institucí ve městě sníženy o 20 %, výlet jsem nezačala ani připravovat (doprava byla vždy placena z rozpočtu knihovny). Vše se však začalo vyvíjet jinak, když naši knihovnu navštívil RNDr. Stanislav Daniš, Ph.D., který v Nové Roli prožil dětství a v knihovně trávil hodně času. Na jaře jsme v knihovně uspořádali čtyři besedy o vesmíru pro děti ZŠ. Slovo dalo slovo a pan Stanislav přislíbil, že proplatí dopravu na náš výlet. Tímto mu moc děkuji já i 45 spokojených účastníků výletu. Další poděkování patří Martinu Zvěřinovi a firmě Lincoln, která zaplatila pro

všechny vstupné na hrad Karlštejn. Také DDM Nová Role přispěl finanční částkou na náš výlet.

Tím se dostávám k tomu, která místa jsme měli v plánu ve dnech 14.–16. května 2010 navštívit. V pátek jsme se chystali na hrad Křivoklát, Malou a Velkou Ameriku a na hrad Karlštejn. V sobotu byly v plánu Koněpruské jeskyně, hvězdárna Ondřejov a Hrusice. Neděle patřila ZOO Praha.

Vyrazili jsme ráno nejprve směrem na státní hrad Křivoklát. Bohužel nám přšelo. Po prohlídce nás čekala pěší turistika – Malá a Velká Amerika. Lákala nás krásná příroda a místo, kde byl natáčen film *Limonádový Joe*. Stále ale přšelo, vynechali jsme tedy pěší túru a místo toho jsme navštívili Koněpruské jeskyně. Tam bylo alespoň sucho a tepleji než venku. Poté jsme se vydali na nedaleký hrad Karlštejn. Po půlhodinovém výstupu v dešti z parkoviště ke hradu nás průvodkyně seznámila s historií hradu založeném Karlem IV. Opět v dešti jsme se vrátili na parkoviště do autobusu a vyrazili do nedaleké Zadní Třebaně do autokempu Ostrov, kde jsme měli

zajištěné ubytování v chatkách a teplou večeři.

Ráno po probuzení byla zima, ale alespoň déšť ustal. Popojeli jsme asi 60 km do Ondřejova a navštívili zde hvězdárnu, kterou provozuje Astronomický ústav Akademie věd. Návštěvníků bylo hodně, protože zrovna tento víkend byly dny otevřených dveří. Prohlédli jsme si největší dalekohled u nás, a také historické dalekohledy staré 150 let. Po ondřejovské hvězdárně nás autobus dovezl do nedalekých Hrusic. Navštívili jsme místo, kde stál rodný dům Josefa Lady a zhlédli jsme také muzeum věnované tomuto malíři. Během zpáteční cesty jsme udělali krátkou zastávku na Zbraslavi.

Neděle byla vyhrazena zvířátkům. Do ZOO v Praze se těšili všichni, malí i velcí. Asi nejvíce nás lákalo gorilí miminko, ale i sloni, žirafy, lvi, tygři, lachtani, různé pavilony. Unavení a plni různých dojmů jsme v podvečer dorazili domů. Ještě bych chtěla poděkovat všem účastníkům, jak dětem za dobré chování, tak i dospělým za pomoc při průběhu celé akce.

LADISLAVA NEMČIČOVÁ

Čtenáři knihovny v Blansku jsou spokojeni

V minulém roce se uskutečnil výzkum spokojenosti čtenářů se službami Městské knihovny Blansko. Prováděli ho pracovníci Ekonomicko–správní fakulty MU Brno v rámci širšího výzkumného projektu.

Výzkum sestával ze dvou částí. V první se členové výzkumného týmu ptali nás – odborných pracov-

níků. V druhé byli zповidání čtenáři a návštěvníci knihovny, celkem bylo osloveno 121 respondentů. Na začátku letošního roku nám výzkumní pracovníci doručili výsledky. A jak výzkum dopadl? Hodnotilo se jako ve škole stupnicí od jedné do pěti, přičemž jednička byla nejlepší možná známka a pětka nejhorší.

Jednotlivé oblasti, ke kterým se mohli dotazovaní vyjádřit, byly:

- knihovní fond – dostatečná nabídka a aktuálnost titulů, CD, novin a časopisů;
- pořádané akce – jejich zajímavost a nápaditost;
- organizace a výkon knihovnických služeb – přehlednost systému řa-

zení knih, čekací doba na možnost vyhledávání knih v katalogu, rychlost vyzvedávání knih ze skladu;

- chování pracovníků knihovny – jejich odborné znalosti, snaha vyhovět specifickým požadavkům, osobní přístup ke stálým návštěvníkům;
- podmínky poskytování služeb – dostatečná kapacita míst ke čtení, poloha a dostupnost knihovny, výše poplatků, podmínky pro konzumaci občerstvení.

Celkovým součtem všech faktorů byla výsledná známka 1,43, což vůbec není špatné. Svou roli v tom sehrál jistě i fakt, že se knihovna v roce 1999 přestěhovala do nových prostor přímo ve středu města. I když předchozí umístění v romantických kulisách nedalekého zámku mělo také své kouzlo, teď je knihovna takřkajíc „na cestě“. Každý, kdo zavítá do centra na nákup, na procházku nebo vyřídít si nějakou pochůzku, může k nám jen „zaskočit“, ale také příjemně strávit volný čas při četbě.

Knihovna dlouhodobě patří mezi instituce, které se nemalou měrou podílejí na kulturním životě města. Kromě své nezastupitelné odborné knihovnické činnosti pořádá spoustu dalších akcí: besedy se spisovatelem, výstavy, Noc s Andersenem, hudební pořady, kurzy na PC, recitační přehlídky, cestopisné přednášky, zájezdy za regionálními památkami, vánoční koncerty, exkurze a besedy pro děti a mládež. V budoucnu by se tyto služby měly ještě rozšířit například o „univerzitu třetího věku“ a kurz tvůrčího psaní.

Z výsledků vyplývá, že jedním z nedostatků je absence automatu na nápoje. Zanedlouho by i tato drobná výtka měla být napravena. Druhou oblastí, která byla hodnocena horší známkou, je nedostatečná nabídka v hudebním oddělení. Bohužel krize se dotkla i kultury. Při dnešní průměrné ceně za hudební nosiče není možné nakoupit požadované množství titulů. Navíc na rozdíl od nových knih, které si mů-

žete půjčit okamžitě, u CD musíme dodržovat povinnou ochranu lhůtu. Nová CD lze půjčit k poslechu pouze v knihovně, teprve po uplynutí devíti měsíců od vydání je možné vypůjčit je i absenčně. Chápeme, že spoustě čtenářů a posluchačů se toto nařízení nelíbí, ale my nesmíme porušovat autorská práva.

Naše knihovna se každým rokem snaží být čtenářům a návštěvníkům blíže a co nejlépe uspokojovat jejich požadavky. Posledním zlepšením bylo přestěhování cizojazyčného oddělení do prostor studovny a čítárny, takže všechna oddělení jsou nyní pod jednou střechou a čtenáři nemusí přecházet mezi jednotlivými budovami.

Jsmo velice rádi, že na nás čtenáři a návštěvníci pohlížejí pozitivně a děkujeme za tak pěkné hodnocení naší práce. Budeme se snažit, abychom si udělenou „známku“ 1,43 udrželi a možná ji posunuli ještě o kousek blíže k výborné.

PAVLÍNA GARGOŠOVÁ

Pasování prvňáčků na čtenáře s rožmitálskou knihovnou

V úterý 25. května pořádala Knihovna manželů Tomanových ve spolupráci se Základní školou J. J. Ryby v Rožmitále pod Třemšínem slavnostní Pasování prvňáčků na čtenáře.

Zúčastnilo se celkem 37 dětí z prvních tříd spolu s jejich učitelkami M. Jedličkovou, H. Polákovou a asistentkami R. Polákovou a D. Burianovou.

Po úvodním slovu místostarosta Miloslava Marouška, který celou akci zahájil a představil dětem Hanse Christiana Andersena a pracovnice knihovny, zazněly tóny lidových a pohádkových písní v podání Veroniky Morové. Poté přišla na řadu zkouška, kterou vedl dánský pohádkář H. Ch. Andersen. Děti měly za

úkol hádat písmenka z kartiček, poskládat slova do vět, přečíst dvojici slov a vybrat stejná písmenka. Děti pracovaly jak jednotlivě, tak i v družstvech. Poté, co ukázaly, že dobře zvládají abecedu a že ve škole dávají dobrý pozor, následovalo samotné pasování. Děti na vyzvání poklekly před pana Andersena, který je pasoval, jak jinak než knihou, na Rytíře Řádu Čtenářského.

Místostarosta dětem předal pasovací listinu, dále dostaly od paní knihovnice průkazku čtenáře knihovny s přihláškou, záložku do knihy, pexeso a rozvrh hodin.

Na závěr poděkoval místostarosta M. Maroušek učitelkám za jejich práci, předal jim květiny a tak-

též je pasoval. Na závěr se děti fotily společně s Hansem Christianem Andersenem a poté se odebraly do prvního patra, kde na ně čekal zábavný program v pohádkovém duchu. Společně jsme si všichni zahráli „Člověče, nezlob se“, ale s tím rozdilem, že děti představovaly figurky a byly aktivně zapojeny do hry, kde plnily různé úkoly – odpovídaly na

otázky z říše pohádek. Vítězné družstvo dostalo sladkou odměnu. A aby to nebylo ostatním líto, odneslo si každé dítě balónek a čokoládový penízek pro štěstí. Celá akce trvala pro každou třídu dvě hodiny.

Děkujeme všem zúčastněným za skvělé výkony, místostarostovi M. Marouškovi, Petru Setvínovi (H. Ch. Andersen), Verče Morové (hra na

flétnu), dále učitelkám M. Jedličkové a H. Polákové, asistentkám R. Polákové a D. Burianové, vedení školy – ředitelce J. Bacíkové a zástupkyni I. Hořejší. Také děkujeme rodičům, prarodičům a dalším příbuzným, kteří přišli své prvňáčky podpořit a podívat se, jak se z nich stávají čtenáři.

Text a foto **DANA SÚLOVCOVÁ**

Čtvrtý ročník Her bez hranic v knihovně Františkovy Lázně

V sobotu 5. června 2010 se ve Františkových Lázních konaly již čtvrté *Hry bez hranic aneb knihovnice dětem*, které pořádá Klub dětských knihoven Karlovarského kraje. Letošní téma bylo *Ve zdravém těle zdravý duch*.

Po rozlosování se děti rozeběhly na jednotlivá soutěžní stanoviště. A v čem se soutěžilo? Hned u knihovny měly děti poznávat lázeňské procedury, léčivé byliny a odpovídat na otázky, které se týkaly Františkových Lázní. Přímou v budově knihovny se soutěžilo ze znalostí lázeňského trojúhelníku, děti určovaly staré lázeňské předměty a vyráběly Františka – symbol Františkových Lázní.

Soutěžilo 14 dětských knihovnických družstev. Po zahájení pozdravil všechny soutěžící pan starosta, který také vyvolával jednotlivá družstva na úvodní rozsvičku, kdy družstva představila sebe i město, ze kterého přijela.

V parku za knihovnou soutěžící ochutnávali a poznávali léčivé prameny, skládali jednotlivé orgány do lidského těla a soutěžili v teoretických i praktických znalostech první pomoci a sbírali bacily.

Po vyhodnocení výsledků měla družstva Chebu a Nové Role stejný počet bodů a na řadu tedy přišla slepá mapa Karlovarského kraje, do které měly děti složit jednotlivé okresy. Rychlejší byli Chebští, kteří si tak vybojovali třetí místo. Nejlepším družstvem se stali zástupci knihovny v Královském Poříčí, druzí byli soutěžící z Lomnice.

Pro všechny účastníky byly připraveny pěkné ceny a i poslední družstvo si odneslo něco na památku. Hry se konaly za finanční podpory Ministerstva kultury ČR, SKIPu a dalších sponzorů, bez nichž bychom je nemohli uskutečnit.

I díky krásnému počasí se letošní Hry povedly podle našich představ a všichni se již těšíme na jejich pátý ročník, který se tentokrát odehraje v chebské knihovně a tématem bude historie i současnost tohoto starobylého, skoro tisíciletého města.

EVA NOVOTNÁ

Příborská knihovna se otevírá v prostorách piaristického kláštera

Městská knihovna v Příboře se přestěhovala do nových prostor v prvním patře rekonstruovaného piaristického kláštera. Po stavebních úpravách, vybavení novým nábytkem a technikou a po přestěhování knih za pomoci žáků ZŠ se knihovna otevřela veřejnosti 1. června 2010.

Investice do vaší budoucnosti
Evropská unie
PODPOŘENO Z EVROPSKÉHO FONDU
PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ

Po čtyřech letech v provizoriu nyní nabízí návštěvníkům útulně a moderně vybavené zázemí, vhodné i pro pořádání kulturních a společenských akcí. Atraktivitu místa

zvýšuje i restaurovaná historická stěna objevená při rekonstrukci, která se stala součástí knihovny. Po nálezů fragmentů původní exteriérové omítky, zahalené pozdější při-

stavbou kláštera, se jí město rozhodlo obnovit a prezentovat.

Rekonstrukce knihovny byla spolufinancována evropskými fondy. K dotaci 9,1 milionů korun z Regionálního operačního programu Moravskoslezsko přidalo město Příbor 4,4 milionu korun z vlastního rozpočtu. Aktuálně ukončené stavební úpravy jsou již třetí etapou rekonstrukce piaristického kláštera.

Knihovna je nyní bezbariérová, návštěvníci mohou použít nový výtah. Na chodbě bude nainstalována galerie. Oddělení pro dospělé i pro mládež tvoří jeden celek ještě s víceúčelovou místností, která může sloužit jako čítárna, herna pro děti

nebo místo vhodné k pořádání přednášek a dalších akcí. Většina knih je nyní ve volném výběru.

V loňském roce prošlo knihovnou přes 19 000 návštěvníků, kteří si mohli vybírat z 25 000 knihovního fondu. Veřejnost si oblíbila pravidelné akce, jako jsou cestopisné přednášky s promítáním, autorská čtení, výtvarné dílny a různé besedy.

Den „D“, ve kterém mohli návštěvníci poprvé zavítat do nové knihovny, nastal už 27. května, kdy proběhla tisková konference, prohlídka knihovny dětmi ze základní školy, která pomohla se stěhováním knih a odpoledním kulturním programem. Výsledek usilovné práce si

Foto archiv knihovny

prohlédly dodavatelské firmy, představitelé města a celá řada dalších hostů.

První reakce našich čtenářů byly většinou velmi pozitivní. Pokud i vy zavítáte někdy do rodiště Sigmunda Freuda, navštivte také knihovnu, budeme se těšit na shledání.

SILVIE BAHNEROVÁ

Edukační knihovna pro brněnské romské děti

V roce 2000 byl v brněnské části Zábřovice – lokalitě osídlené Romy – otevřen Dětský dům Zábřovice (DDZ), který od počátku svého vzniku slouží výhradně romským dětem a mládeži z nedalekého „Černého města“ [romsky Kalo foros]. Kromě terénní práce, volnočasových kroužků, zájmové či přednáškové činnosti pro mládež se pracovníci věnují zejména výukovým a doučovacími aktivitám pro děti ze sociokulturně znevýhodněné komunity. V rámci edukačních programů zastávají a vykonávají nemalý podíl práce i dobrovolníci, praktikanti z pedagogických škol a tzv. tutoři.

Tato koncepce výukových projektů se odehrává jak v rodinách a v klubu DDZ, tak ve školách po vyučování.

Problematika vzdělání či schopnost vzdělávání se nebo vzdělávat se u romského etnika často naráží na nedostatečnou přípravu nejen v rodinách, ale i u pedagogických pracovníků. Bohužel tomu napomáhá i fakt, že vzdělání vidí Romové jako nebezpečí, při němž by se mohly děti odcizit své rodině a okolí.

Také romské dítě má v našem vzdělávacím systému ztíženou výchozí pozici i tím, že ve svém zázemí nemá mnohdy dostatek pozitivních vzorů a též vyznává odlišný hodnotový systém. Často tedy pokulhává i běžná domácí příprava, čtení, psaní, pouhé opakování látky v domácí přípravě, ale i slovní projev v češtině.

Proto byl vytvořen v DDZ prostor pro doučování – zaměřený na všechny předměty 1. a 2. stupně základních škol. Nezbytným pomocným prvkem se tak stalo založení příruční knihovny s výukovými materiály.

Z obsahového hlediska pojímá knihovna 480 titulů, které jsou pouze v jednom exempláři, a tedy se neopakují. Naleznete tu převážně výukovou literaturu pro děti školního i předškolního věku, ale také knihy věnující se odbornému vzdělávání dospělé populace. Kromě pracovních sešitů a cvičebnic, omalováněk, čítanek, písanek se můžeme ovšem setkat i s literaturou zaměřující se na výukové poruchy – různé publikace na logopedická cvičení, dysgrafii, dyskalkulii a dyslexii,

ale i pro rozvoj početních představ, zrakového vnímání a grafomotoriky či prostorové orientace.

Knížní fond obsahuje publikace vyšlé v časovém rozmezí druhé poloviny 90. let 20. století až po současnost. Edukační literatura obsahuje: Český jazyk (60 ks); Čítanky, čtení, slabikáře, básničky a říkadla (70 ks); Pisanky, abecedy a číslice (45 ks); Matematika (115 ks); Prvouka, Poznáváme svět (36 ks); Přírodopis, vlastivěda + atlasy (24 ks); Angličtina (30 ks); Hry a zábavné úkoly a cvičení, omalovánky a pracovní sešity (45 ks); Všeobecné (22 ks); Fyzika (3 ks); Dějepis (5 ks); Slovníky (20 ks); Psychologické a pedagogické příručky (20 ks).

Doplňování a nákup potřebné literatury samozřejmě závisí nejen na finančních zdrojích, ale také na potřebnosti a zájmu romských žáků k učení. Doufáme, že obě tyto složky budou i v následujících letech pozitivně naplněny.

MIROSLAVA ŠUDOMOVÁ

DOTAZ: Máte nějaké zkušenosti s „ostrovním“ knihovnictvím v severských zemích?

ODPOVĚĎ: Minulý měsíc jsem měla sérii workshopů ve Finsku, a to ve švédštině, protože ta je ve Finsku druhým oficiálním jazykem. Mnoho účastníků přijelo z Ålandských ostrovů, kde je situace ještě zajímavější, protože tam se finsky nemluví vůbec a všechny školy a knihovny jsou pouze švédské, přestože obyvatelé jsou občané Finska.

Åland má 28 000 obyvatel, kteří bydlí na 60 různých ostrovech, a je rozdělen na 16 komun/obcí. Největší město je Mariehamn s 11 000 obyvateli. Ålandská kultura byla ovlivněna jak Ruskem, tak i Švédskem a Finskem. Åland má samosprávu, svou vlajku, poštovní známky, vládu, vlastní volby a politické strany. Jeho obyvatelé žijí z cestovního ruchu a lodní dopravy do Švédska, Finska a Estonska, z výroby piva a pěstování jablek. Největším exportním artiklem jsou bramborové lupinky. Na Tjudö můžete ochutnat silnější alkohol, jako je Álvados (varianta ålandského Calvadosu), Kobbba Libre (rum z cukrové řepy) a rum z višní.

Na severním Ålandu je nádherná, nedotčená příroda s nejvyšším vrcholem Orrdalsklint (129 m nad mořem). Stojí za to na něj vylézt, je tam překrásný výhled a mořský vánek. Objevíte také jeskyně, starobylé osady a velmi dobrá turistická zařízení.

Na Ålandu je 16 obecních knihoven a 26 speciálních knihoven a archivů. Společný knihovnický systém je pojmenován *Katrina* podle románu ålandské autorky Sally Salminen. Administrace systému sídlí v Mariehamnu. Katrina je financována ze zdrojů Ålandského společenství a knihovny za služby systému platí. Katrina je také název pro jednotnou informační bránu pro celý Åland.

Uživatelé si mohou vybrat, jakým způsobem chtějí komunikovat s knihovnami – jak prodlužovat a rezervovat výpůjčky, dostávat upozornění na krátkí se dobu výpůjčky, získávat informace o nových knihách apod. Mohou zvolit SMS, e-mail, poštu nebo telefon. Městská knihovna v Mariehamnu je zodpovědná za meziknihovní výpůjčky na celém Ålandu a používá také finské meziknihovní služby. Pomáhá s technickými problémy a organizuje interní školení. Knihovní průkaz je jednotný a platí ve všech knihovnách na Ålandu. Více informací lze najít na webových stránkách Knihovny města Mariehamn <http://www.bibliotek.ax>.

Nyní nabízím bližší pohled na menší městskou knihovnu v Jomale (<http://www.jomalabok.ax>), kde pracuje knihovnice Nina Westeback. Jomalská komuna má 4000 obyvatel, knihovna zde byla založena v roce 1925 jako výpůjční zařízení pro chudé děti. Později převzaly vedení knihovny různá sdružení, jako je například Sdružení pěstitelů nebo Vlastivědný spolek. Po spolicích převzal vedení místní výrobce mléka a mléčných výrobků a vedl knihovnu zároveň s mlékárnou.

Od roku 1975 sídlí knihovna ve Vikingské škole v Jomale. V roce 2008 byla rozšířena a má nyní dvě nová oddělení – pro časopisy a samostatné dětské oddělení. Knihovna je kombinovaná jako školní a lidová. Školní knihovnu navštěvuje pravidelně 800 žáků ze všech okolních škol. Je otevřena každý den od 9 do 14 hodin. Jomalská knihovna má přibližně 1300 uživatelů. Fond knihovny obsahuje 26 424 knih. Počet výpůjček dosáhl v roce 2009 čísla 47 806.

Knihovna organizuje spoustu různých akcí, soutěží a vítá spolupráci prakticky se všemi místními obyvateli. „V ostrovní říši má knihovna ještě větší kulturní a informační poslání než na pevnině“, říká Nina Westeback při prezentacích knihovny a knihovnictví na Ålandu; a posílá mnoho pozdravů českým knihovníkům.

ČTENÁŘ informuje

Nová ocenění v knihovnickém oboru

skip

My čteme! A co vy?

SKANSKA

SKIP ČR a společnost Skanska vyhlásují novou soutěž **MARK* 2010** pro pracovníky a studenty oboru knihovnictví ve věku do 35 let a dále ocenění pro nejlepší **Městskou knihovnu roku 2010**.

Uzávěrka nominací i přihlášek je **5. 8. 2010**.

Podrobné informace jsou k dispozici na stránkách <http://skip.nkp.cz/>.

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Library of Congress schválila návrh Knihovni asociace v New Yorku, která se stala novým **Centrem pro knihu**. Tato centra jsou součástí Kongresové knihovny a tvoří síť v dalších 50 amerických státech včetně Panenských ostrovů a District of Columbia. Centra provádí průzkumy četby v jednotlivých státech, financují aktivity na podporu čtenářství, zdůrazňují význam knih v oblasti uchování literárního dědictví. Organizace musí předkládat své žádosti o udělení akreditace Kongresové knihovně každé tři roky. Jednotlivá centra pro knihu spolupracují s místními univerzitami a úspěšně získávají finanční prostředky i od sponzorů. Centrum pro knihu v New Yorku spolupracuje se Syracuse University a připravuje atraktivní programy především pro mladé čtenáře. Výkonný ředitel Knihovni asociace v New Yorku Michael J. Borgis připravil knižní festival **The Empire State Book Festival**, který byl velmi atraktivní a je podporován představiteli místní samosprávy. Další zajímavou propagační aktivitou centra bylo **národní letní čtení**, kterým se Centrum pro knihu New York zapojilo do celostátních aktivit zaštitěných Kongresovou knihovnou. Knihovni asociace v New Yorku zastupuje více než 4000 členů z veřejných, školních i vysokoškolských a specializovaných knihoven. Je jednou z největších organizací svého druhu a je nejstarším knihovnickým sdružením v Americe. Těší se partnerství např. s New York State Library nebo s New York Council for the Humanities. (*The Library of Congress Information Bulletin – Vol. 69, Nos. 1–2 / January–February 2010, s. 27*)

Rodiny, které si hrají v knihovně je název partnerského projektu tří veřejných knihoven a dvou výzkumných center v **Dánsku**. Cílem je získat nové sociální zkušenosti a nabídnout veřejný prostor pro hry a zábavu v knihovnách a mapovat znalosti o dětských hrách v prostorech veřejných knihoven. Zúčastněnými knihovnami jsou **the Aalborg Public Libraries, the Main Library in Aarhus a Randers Public Library**. Spolupráce těchto knihoven v komunitních aktivitách je podporována **the Centre for Playware a Interactive Spaces at the Aarhus University**. Předpokladem úspěšného projektu je to, že společně hry vedou u dětí k roz-

voji sociálních dovedností, fantazie a smyslu pro soutěživost. Tyto dovednosti jsou nezbytné pro všechny děti, které se dříve či později zapojují do společných aktivit ve škole a v dalších veřejných institucích, kam patří i knihovny. Rozvoj dovedností, jako jsou tvořivost, sociální inteligence a konkurenceschopnost, je velmi důležitý i v našem pracovním životě, takže děti tyto získané dovednosti později jen prohloubí. Veřejná knihovna je velmi významná instituce, protože se zde setkávají děti rozdílného věku, na rozdíl od školy a dalších organizací, kde jsou děti již děleny podle ročníků narození. V knihovnách zapojených do tohoto projektu jsou postaveny velké „obýváky“, kde si mohou děti hrát společně se svými rodiči, kteří si také musí plánovat delší návštěvu knihoven.

(*Scandinavian Public Library Quarterly – Volume 43, No. 1/2010, s. 25*)

Odborný seminář Nájdneme knižnice připravila Slovenská asociácia knižnic ve Slovenské národní knihovně v Martine 9. března 2010, v den konání valné hromady SAK. **Seminář se věnoval především marketingu a public relations**. Sloveňští knihovníci vědí, že způsob, jakým se marketing v knihovnické praxi realizuje, ovlivňují změny, které probíhají nejen v knihovnách, ale v celé společnosti. V dnešním konkurenčním prostředí si ještě více uvědomují, jak je důležité budovat prestiž knihovny, zaměřit se na její propagaci a uspokojování potřeb svých uživatelů. I přes mnohé realizované aktivity jsou marketingové metody v mnohých knihovnách na Slovensku využívány jen intuitivně, bez osvojení nejnovejších poznatků. V prezentaci **(Ne)známý marketing** se věnovala **PhDr. Libuše Foberová** ze Slezské university v Opavě nejen základním definicím marketingu, ale přešla i k praktickým zkušenostem implementace marketingu v Městské knihovně Chemnitz, kde pozorovala realizaci marketingové strategie a její úspěšnost. **PhDr. Judita Kopáčíková** ze Staroměstské knihovny v Bratislavě nazvala svůj marketingový příspěvek **Robíme to dobre?** Za nevyhnutelné považuje tato přednášející celoplošné průzkumy a výzkumy, které by se měly na Slovensku realizovat. Vyzvala také k větší koordinaci činnosti knihoven na Slovensku, které samostatně často tříští své aktivity. Projekt **Moja Naj Kniha** představil **Richard Fekete** ze Slovenské televize.

Jedná se o celonárodní anketu, kterou připravila Slovenská televize na základě licence od BBC, která projekt prezentovala pod názvem The Big Read. Vloni tento projekt úspěšně realizovala Česká televize pod názvem Kniha mého srdce. **Ing. Silvia Stasselová** z Knihovny a informačního centra Stavební fakulty Slovenské technické university v Bratislavě nazvala svůj příspěvek **Úspěšný versus neúspěšný marketing knihoven na Slovensku a v zahraničí**. Přítomné zaujala prezentace v praxi osvědčených marketingových kampaní v zahraničí a i Silvia Stasselová v závěru prezentace zdůraznila nutnost spolupráce knihoven na Slovensku – v jednotě je síla! (*Bulletin Slovenskej asociácie knižnič – Ročník 18, č. 1/2010, s. 39–42*)

Rakouská národní knihovna ve Vídni je zapojena do výzkumného programu spolu s muzei a dalšími rakouskými pamětovými institucemi – **Papyrusmuseum**. Projekt podporuje rakouské spolkové ministerstvo pro vědu a výzkum, které mapuje památky egyptské kultury v Rakousku. Program je určen k zajištění kvality práce odborníků v různých oblastech a pro výzkum těchto specifických památek. Rakouská národní knihovna si této podpory velmi cení a považuje ji za velkou čest. Projekt zkoumá textilní sbírky 350 kusů pozdně antických látek (3.–9. stol. n. l.). Látky jsou zkoumány moderními metodami a jsou restaurovány do původní podoby, všechny informace o výzkumu a opravách jsou zveřejněny. Projekt vytvoří pevný základ pro studium památek egyptské kultury. Textilie budou po restaurování vystaveny v roce 2012 v tzv. Papyrusmuseum. Průběh restaurování lze sledovat na domácí webové stránce rakouské Národní knihovny, která je určena široké veřejnosti. (*Newsletter Österreichische Nationalbibliothek – Nr. 02/2010*)

Již popáté se od 8. do 10. listopadu 2010 uskuteční v Německu odborná konference **Wisskomm 2010 v Zentralbibliothek im Forschungszentrum Jülich**. Tematické okruhy prezentací budou reflektovat konflikty vědy a svět informací. Tato konference je zaměřena na získávání nových poznatků v oblasti vědecké komunikace a reaguje na nejnovější trendy a výzvy na elektronickém informačním trhu. Požadavky kladené na knihovny v akademickém prostředí a ve výzkumných ústavech jsou stále náročnější. Mezi řečníky budou největší

kapacity v oboru – Felix Haest (Elsevier), Alice Keller (University Oxford), Ralf Schimmer (MPDL), Werner Reinhardt (GASCO) a Peter Shepherd (COUNTER). Konference se bude věnovat virtuálním knihovnám, elektronickým časopisům i elektronickým knihám. Jejím hlavním tématem je změna v knihovnách – zejména změny v přístupu k informacím v oblasti životního prostředí, tvorba literárních portálů, podpora vědy, výzkumu a nových technologií. Německé knihovny se snaží kooperovat s vydavateli a nakladateli, stejně tak i se softwarovými společnostmi. Konference **Wisskomm 2010** se bude snažit svým účastníkům přiblížit perspektivy knihoven v budoucnosti a přinést nové pohledy na proces přerodu knihoven v moderní informační instituce. Organizátoři vyzývají zájemce o zaslání příspěvku do konce srpna – z konference bude připraven tradiční sborník pro všechny účastníky. Podrobné informace jsou dostupné na www.wisskomm2010.de.

(*BuB Forum Bibliothek und Information – No. 2/2010, s. 62*)

Koncem minulého roku se uskutečnilo důležité mezinárodní setkání s názvem **Německo-ruský knihovnický dialog**. V září roku 2009 se na pozvání ruského státu v zastoupení M. I. Rudomina z Knihovny pro zahraniční literaturu a umění zúčastnili zástupci Nadace pruského kulturního dědictví na předměstí Moskvy ve Valentinovce jednání o válečných škodách v knihovních sbírkách. Představitelé ruských a německých knihoven se vzájemně informovali o svých bádáních po ztracených vzácných knihách, které byly vyvezeny z obou zemí za války a jejichž hledání pokračuje až do současné doby. V otevřeném dialogu byla vedena intenzivní diskuse, účastníci představili výsledky svých mnohaletých bádání, vyměnili si zkušenosti z hledání a popisu ztracených dokumentů a vzájemně se přesvědčili o oboustranných snahách dále hledat ztracené knihy. Ruská strana si slibuje zajímavé výsledky v hledání knih zapojením knihovníků z ruských regionálních knihoven a chce je využít v detekci vysídlených kulturních statků. Tatjana Manilova, vedoucí Knihovny Ministerstva kultury Ruské federace a předseda Nadace pruského kulturního dědictví Hermann Parzinger dohodli společný projekt vzájemné kooperace obou států.

(*Bibliotheks Magazin – Nr. 1/2010, s. 85–86*)

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

AVRAJEVA, Julija Borisovna – OČIROVA, E. S.: Metodist biblioteki : formula uspecha : naučno-metodičeskoje posobije. /Metodik knihovny : vzorec úspěchu. Vědecko-metodická příručka./ Moskva : Libereja-Bibinform, 2008. – 96 s.

Km 9.005/B

Bibliotekarski terminološki slovar / Ivan Kanič ... [et al.]. /Knihovnický terminologický slovník./ Ljubljana : Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2009. – 370 s. – (Knjižnica, 2009/3–4)

Zfb 38.295

Encyclopedia of Library and Information Sciences / Marcia J. Bates, ed.-in chief. – 3rd ed. /Encyklopedie knihovnické a informační vědy./ Boca Raton : CRC Press, 2010. – 7 sv. (lxxxix, 5.742, 64s.)

Ka 38.238 – 38.244

Lexikon der Bibliotheks- und Informationswissenschaft : LBI. Bd. 1, Lfg. 2, Bib bis CIE / herausgegeben von Konrad Umlauf und Stefan Gradmann. /Slovník knihovnické a informační vědy./ Stuttgart : Hiersemann, 2010. – s. 81–160 : il.

Ka 38.287

Libraries and Librarianship in Hungary. – 2nd rev. ed. /Knihovny a knihovnictví v Maďarsku./ Budapest : Ministry of Education and Culture, 2010. – 44 s. : il.

Kfe 9.036/B

The Politics of Libraries and Librarianship : challenges and realities / ed. by Kerry Smith. /Politika knihoven a knihovnictví : úkoly a skutečnost./ Oxford : Chandos, 2009. – xxx, 188 s. : il. – (Chandos Information Professional Series)

Kfe 38.284

ROMANOV, Petr Sergejevič : Zarubežnyje biblioteki : financovij menedžment : naučno-metodičeskoje posobije. /Zahraníční knihovny : finanční management. Vědecko-metodická příručka./ Moskva : Libereja-Bibinform, 2009. – 127 s. – (Bibliotekar i vremja. XXI vek ; vyp. 105)

Kfe 8.989/B

Strategies for Regenerating the Library and Information Profession : eight world conference on continuing professional development and workplace learning for the library and information professions : 18–20 August 2009, Bologna, Italy / ed. by Jana Varlejs and Graham Walton. /Strategie pro regeneraci knihovnické a informační

profese. Osmá světová konference o pokračování profesionálního rozvoje a vzdělávacích pracovišť pro knihovnickou a informační profesi. 18.–20. srpna 2009, Bologna, Itálie./ München : Saur, 2009. – 415 s. – (IFLA Publications : 139)

Kr 38.122

Automatizace knihovnické a informační činnosti Adapting to E-books / ed. by William Miller and Rita M. Pellen. /Přizpůsobování elektronickým knihám./ London : Routledge, 2009. – vi, 287 s.

Abdf 38.275

Digital Library Economics : an academic perspective / ed. by David Baker and Wendy Evans. /Ekonomika digitální knihovny. Akademická perspektiva./ Oxford : Chandos, 2009. – xlvi, 315 s. – (Chandos Information Professional Series)

Ts 38.282

Li, LiLi: Emerging Technologies for Academic Libraries in the Digital Age. /Perspektivní technologie pro akademické knihovny v digitálním věku./ Oxford : Chandos, 2009. – xxiii, 284 s. : il. – (Chandos Information Professional Series)

Tb 38.285

NOTESS, Greg R. : Teaching Web Search Skills : techniques and strategies of top trainers. /Výuka zručností vyhledávání na webu : techniky a strategie pro špičkové školitele./ Medford : Information Today, 2007. – xix, 344 s.

Ife 37.415

WHITTAKER, Beath M. – THOMAS, Lynne : Special Collections 2.0 : new technologies for rare books, manuscripts, and archival collections. /Speciální sbírky 2.0 : nové technologie pro vzácné knihy, rukopisy a archivní sbírky./ Santa Barbara : Libraries Unlimited, 2009. – xxiv, 150 s.

Iea 38.266

Organizace knihovních fondů

BOWMAN, J. H. : Essential Cataloguing. /Základní katalogizace./ London : Facet, 2010. – viii, 216 s.

Od 38.293

FORTRIEDE, Steven Carl : Moving Your Library : getting the collection from here to there. /Stěhování knihovny. Dostat knihovní fond odtud tam./ Chicago : ALA, 2010. – viii, 192 s. : il.

Ok 38.274

HEINRICH, Helen : E-journal Invasion : a cataloger's guide to survival. /Vpád elektronických časopisů : průvodce katalogizátora pro přežití./ Oxford : Chandos, 2007. – xxiii, 233 s. : il. – (Chandos Information Professional Series)

Oaab 38.280

HOFMANN, Rainer – WIESNER, Hans-Jörg : Bestandserhaltung in Archiven und Bibliotheken. – 2. aktualisierte Aufl. /Ochrana fondů v archívech a knihovnách./ Berlin : Beuth Verlag, 2009. – 273 s. – (Praxis Dokumentation)

OI 38.256

Sítě knihoven

Devadesát let Národní pedagogické knihovny Komenského : 1919–2009 / odpovědná red. Alice Košková. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 2009. – 43 s. : barev. il. *Td 8.980/B*

An Introduction to Staff Development in Academic Libraries / ed. by Elizabeth Connor. /Úvod do rozvoje pracovníků vysokoškolských knihoven./ New York : Routledge, 2009. – xii, 248 s. *Tb 37.880*

McMENEMY, David : The Public Library. /Veřejná knihovna./ London : Facet, 2009. – xvi, 219 s.

Teb 37.781

The National Library of Egypt. /Národní knihovna Egypta./ Cairo : National Library of Egypt, 2008. – 48 s. : il. *Taa 8.798/B*

Ročenka knihoven Libereckého kraje za rok 2008 / [zpracovala Jaroslava Starcová]. Liberec : Krajská vědecká knihovna, 2009. – 30 s. : barev. il., grafy, tabulky *Kaq 9.019/B*

Veřejné knihovny Královéhradeckého kraje v roce 2008 : statistická ročenka veřejných knihoven / zpracovala Eva Semrádová. Hradec Králové : Studijní a vědecká knihovna, 2009. 42 s. : il., grafy, tabulky *Tea 8.909/B*

Služby knihoven

CASSELL, Kay Ann – HIREMATH, Uma : Reference and Information Services in the 21st Century : an introduction. – 2nd ed. /Referenční a informační služby v 21. století : úvod./ New York : Neal-Schuman, 2009. – xvii, 461 s. *Sd 37.873*

Cultural History of Reading / ed. by Gabrielle Watling and Sara Quay. /Kulturní dějiny četby./ Westport : Greenwood Press, 2009. – 2 sv. (x, viii, 654, 406 s.) *Sf 37.860, 37.925*

Četba a čtenáři v ČR : reprezentativní výzkum v ČR / zpracováno agenturou Dema a. s. Praha : 2007. – 64, 5, 38 listů : il., grafy, tabulky *Sf 8.916/B*

Digital Consumers : reshaping the information professions / ed. by David Nicholas and Ian Rowlands. /Digitální uživatelé : přestrukturování informačních profesí./ London : Facet, 2008. – xiii, 226 s. *Sdg 38.115*

Hudobné dědictví vo fondech knižních a múzei : zborník z 27. seminára hudobných knihovníkov / zostavila Dana Drličková. Bratislava : Univerzitná knižnica, 2009. – 75 s. : il. *Oaac 8.955/B*

An Introduction to Instructional Services in Academic Libraries / ed. by Elizabeth Connor. /Úvod do instruktážních služeb v akademických knihovnách./ New York : Routledge, 2008. – xxv, 288 s. : il. *Tb 37.975*

KNIHOVĚDA

Bibliofika : istorija knigi i izučenje knižnych pamjatnikov. Vyp. 1 / otv. red. i sostavitel A. Ju. Samarin. /Bibliofika : dějiny knihy a výzkum knižních památek. Sv. 1./ Moskva : Paškov dom, 2009. – 259 s. : il. *Xa 38.254*

Copyright Policies / comp. by Patricia Keogh, Rachel Crowley. /Politika autorského práva./ Chicago : College Library Information Packet Committee, 2008. – 264 s. – (CLIP note ; 39) *Xd 37.866*

Histoire de la librairie française / sous la direction de Patricia Sorel et Frédérique Leblanc. /Dějiny francouzského knižního trhu./ Paris : Éd. du Cercle de la Librairie, 2008. – 719 s. : il., portréty, fot. *Xc 38.206*

Inkunábuly Univerzitnej knižnice v Bratislave / zpracovali Klára Meszárosová ... [et al.]. Bratislava : Univerzitná knižnica, 2007. – 1 CD-ROM *Xba 413/CD-ROM*

Kniga : issledovanija i materialy. Sbornik 87/1 / glav. red. B. V. Lenskij. /Kniha : výzkumy a materiály. Sborník 87/1./ Moskva : Nauka, 2007. – 254 s. : il. *Xa T 209558*

Nejkrásnější bible středověku / ed. Andreas Fingernagel a Christian Gastgeber. Praha : Slovart, 2009. – 319 s. : barev. il. *Xaa 38.236*

BIBLIOGRAFIE

National Bibliographies in the Digital Age : guidance and new directions / IFLA Working Group on Guidelines for National Bibliographies ; ed. by Maja Žumer. /Národní bibliografie v digitálním věku. Směrnice a nové pokyny./ München : Saur, 2009. – 140 s. – (IFLA Series on Bibliographic Control ; vol. 39) *Bh 38.123*

Die Regionalbibliographie im digitalen Zeitalter : Deutschland und seine Nachbarländer / herausgegeben von Ludger Syré und Heidrun Wiesemüller. /Regionální bibliografie v digitálním věku. Německo a jeho sousední země./ Frankfurt am Main : Klostermann, 2006. – 426 s. – (Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie ; Sonderband 90) *Bba 36.731*

Rossijskoje bibliografovedenje : itogi i perspektivy : sbornik naučnych statej / nauč. red. T. F. Lichovid. /Ruská bibliografická věda : výsledky a perspektivy. Sborník vědeckých statí./ Moskva : FAIR-PRESS, 2006. – 681 s. – (Specialnyj izdatel'skij projekt dlja bibliotek) *Bcb 36.694*

PŘEDSTAVUJEME SVÉ LOGO

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně

Krajská knihovna Františka Bartoše, příspěvková organizace, vznikla 1. ledna 2002 rozhodnutím Zastupitelstva Zlínského kraje. Plní současně funkce krajské a městské knihovny. Pod různými názvy knihovna působí ve Zlíně již více než sto let. Navazuje na tradice čtenářského spolku založeného v roce 1885, s názvem veřejná knihovna se poprvé setkáváme v roce 1905.

Knihovna poskytuje svým návštěvníkům knihovnické a informační služby potřebné pro jejich vzdělávání, práci, podnikání, rozvíjení kulturní úrovně i uspokojování zájmů ve volném čase. Zajišťuje a koordinuje služby knihovnám Zlínského kraje v rámci regionálních funkcí, je centrem spolupráce a iniciátorem společných projektů knihoven. Pořádá řadu kulturních a vzdělávacích akcí a programů, vydává publikace v Edici Zlínský kraj a kulturní revue *ZVUK Zlínského kraje*. Podílí se na záchraně literárního dědictví digitalizací ohrožených a vzácných dokumentů.

Vývoj značky knihovny

Za předchůdce loga můžeme považovat kromě razítek značku používanou v 60. až 80. letech minulého století s nápisem korespondujícím s názvem knihovny „Okresní knihovna v Gottwaldově“. Značka se objevila na hlavičkových papírech a dalších interních materiálech knihovny.

Knihovna Františka Bartoše ve Zlíně (1996–2001)

Od roku 1996 nese knihovna ve svém názvu jméno Františka Bartoše (1837–1906), pedagoga, národopisce a jazykovědce, rodáka z Mladcové u Zlína. Po přejmenování bylo vytvořeno

ing. arch. Pavlem Pekárem logo knihovny, které obsahovalo rozevřenou knihu a iniciály názvu Knihovna Františka Bartoše ve Zlíně.

Krajská knihovna Františka Bartoše, příspěvková organizace (od roku 2002)

Potřeba vytvoření nového loga vyvstala v souvislosti se vznikem krajů a Krajské knihovny Františka Bartoše, příspěvkové organizace. Nová značka knihovny vzešla ze spolupráce se studenty grafického designu Fakulty multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati v roce 2003. Zadání však nebylo omezeno pouze na vytvoření loga, ale obsahovalo zpracování návrhu celého vizuálního stylu knihovny. Do projektu se zapojilo sedm studentů druhého ročníku, kteří pod vedením Mgr. Lenky Baroňové vytvořili v rámci svých seminárních prací deset návrhů vizuálního stylu. Hodnotící komisí byl vybrán jako nejlepší návrh Martiny Ouškové.

Logo vytváří symbol a text. Oranžový symbol obsahuje odkazovou hvězdičku před hranatou závorkou. Hvězdička symbolizuje nejen odkaz na informace, které je možné v knihovně vyhledat, ale také odkaz na knihovnu samotnou. Otevřená hranatá závorka značí přístupnost informací i otevřenost organizace. Barevnost hraje nejen v logu, ale v celém vizuálním stylu knihovny klíčovou úlohu. Oranžová barva je barvou dominantní a dodává svěžest a dynamiku značce i vizuálnímu stylu a v kombinaci s šedou barvou působí vyváženě.

Oranžová barva také symbolizuje moderní a inovativní přístupy, stejně jako šedá kontinuitu literárního bohatství a tradice. Toto poslání je vyjádřeno i ve vizi knihovny: *Knihovna – prostor pro studium, kulturu a setkávání, kde se spojuje literární bohatství s moderními informačními trendy a kvalifikovanou a vstřícnou službou.*

Služby knihoven zdravotně postiženým uživatelům

Uspořádal Vincenc Streit ve spolupráci s Miroslavem Resslererem a Zlatou Houškovou

Doprodej posledních zbývajících výtisků publikace, jež poskytuje veřejnosti i knihovníkům potřebné informace o službách knihoven pro zdravotně postižené a seznamuje je s evropskou koncepcí těchto aktivit a s trendy dalšího vývoje těchto služeb včetně připravované legislativy. Obsahuje souhrn původních příspěvků a překladů zahraničních materiálů i informace o vybraných knihovnách zajišťujících služby pro tyto občany.

- Národní knihovna ČR, Praha 2004, 1. vydání, 152 s., cena 95 Kč
- ISBN 80-7050-455-2

Soupis pramenů k dějinám národů Ruska, Ukrajiny a Běloruska do roku 1945 z archivů České republiky. Díl VI: Archivy Severomoravského kraje

Šestý svazek bibliografické řady mapující archivní dokumenty k dějinám národů Ruska, Ukrajiny a Běloruska do roku 1945 v českých archívech. Svazek obsahuje 827 záznamů pocházejících z archivů bývalého Severomoravského kraje (podle současného územně správního uspořádání kraje Moravskoslezského a Olomouckého), tedy ze Zemského archivu v Opavě, státních okresních archivů, Archivu města Ostravy a podnikových archivů. Jeho součástí je rovněž jmenný rejstřík.

Řada soupisů vydávaná díky spolupráci Slovenské knihovny a Odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra ČR představuje cenný a rozsáhlý zdroj informací o českých archivních fondech. Knihy této řady jsou neopomenutelným prameným materiálem pro bádání v oblasti historie česko-ruských, česko-ukrajinských a česko-běloruských vztahů.

- Národní knihovna ČR – Slovenská knihovna, Praha 2010, 1. vydání, 181 s., cena 75 Kč (Bibliografie Slovenské knihovny, č. 75).
- ISBN 978-80-7050-583-0

